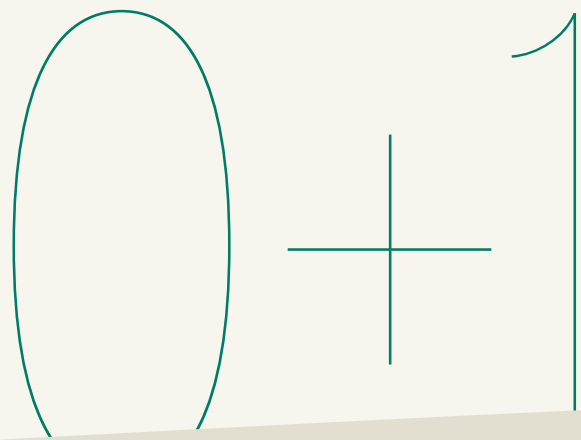

Nulmeting & Monitor 2021

NATIONAAL PROGRAMMA GRONINGEN

PEKELA, STADSKANAAL, VEENDAM,
WESTERWOLDE EN WESTERKWARTIER

DECEMBER 2021

E&E advies

sociaal
planbureau
 groningen

Aletta Advies

METEN EN LEREN VAN EFFECT EN IMPACT

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Nulmeting	7
2.1.	Impact	9
2.2.	Outcome	12
2.3.	Bekendheid, waardering en vertrouwen	33
3	Monitor 2021	36
3.1.	Impact	38
3.2.	Outcome	40
3.3.	Ervaringen van Groningers	55
4	Verantwoording	62
4.1	Actualisatie indicatorenset	63
4.2	Samenstelling van referentiegroepen	64
4.3	Methodologie impact: Brede welvaart en ervaren impact	66
5	Het consortium	74
	Bijlagen	76
	Bijlage A: Beschrijving gebruikte indicatoren	77
	Bijlage B: Historische ontwikkeling indicatoren	81
	Colofon	91

1

Inleiding

//
**NATIONAAL
PROGRAMMA
GRONINGEN
WIL MET HAAR
STARTKAPITAAL
VAN €1,15 MILJARD
EEN FLINKE IMPULS
AAN GRONINGEN
GEVEN**
//

Aanleiding

Nationaal Programma Groningen wil met haar startkapitaal van €1,15 miljard een flinke impuls aan Groningen geven. De provincie en de vijf gemeenten in het aardbevingsgebied (Eemsdelta, Groningen, Het Hogeland, Midden-Groningen en Oldambt) hebben in de afgelopen periode programma's uitgewerkt met voorstellen om de tot nog toe gereserveerde middelen te gaan besteden. Deze plannen richten zich op de vier ambities van Nationaal Programma Groningen: Economie, Werken & Leren, Leefbaarheid en Natuur & Klimaat. Met het behalen van de doelen op deze vier onderwerpen zoals geformuleerd in het Programmakader van Nationaal Programma Groningen, beoogt Nationaal Programma Groningen de Groningse brede welvaart te versterken en het imago van de regio te verbeteren.

Sinds begin 2020 werken wij, een consortium van E&E advies, Sociaal Planbureau Groningen en Aletta Advies, aan de structurele monitoring van Nationaal Programma Groningen. Aan de hand van deze monitoring maken wij periodiek inzichtelijk in welke mate de doelen van Nationaal Programma Groningen ten aanzien van brede welvaart, imago en de vier ambities behaald worden. In maart 2021 hebben wij de nulmeting gepubliceerd, in november 2021 is de eerste monitor afgerond. In de nulmeting hebben wij de startpositie van de provincie Groningen en de vijf Groningse gemeenten in het aardbevingsgebied op het gebied van de programmadoelen en een aantal onderliggende indicatoren uiteengezet. De monitor 2021 biedt een eerste beeld van de ontwikkeling van de gemeenten en de provincie ten opzichte van de nulmeting.

In de nulmeting en de monitor 2021 is de startpositie van de overige Groningse gemeenten: Pekela, Stadskanaal, Veendam, Westerwolde en Westerkwartier, niet beschouwd. Het programmabureau van Nationaal Programma Groningen gaf bij ons aan de wens te hebben ook de overige Groningse gemeenten een plek te geven in de jaarlijks op te stellen monitoringsrapporten. Dit geeft aanleiding om ook voor deze vijf gemeenten met terugwerkende kracht een nulmeting en monitor uit te voeren waarin de startpositie van deze gemeenten wordt beschreven. Met dit rapport wordt daar invulling aan gegeven.

Doelstelling en scope

Met dit document wordt aangesloten op de jaarlijkse monitorings- en evaluatiecyclus van Nationaal Programma Groningen:

De doelstelling van dit rapport is te beschrijven hoe de gemeenten Pekela, Stadskanaal, Veendam, Westerwolde en Westerkwartier er in het licht van de ambities van Nationaal Programma Groningen voor staan.

Voor deze vijf gemeenten zijn geen expliciete doelstellingen vanuit Nationaal Programma Groningen geformuleerd. Dit rapport geeft dan ook geen informatie over de voortgang van Nationaal Programma Groningen of andere programma's in de genoemde vijf gemeenten. Net als voor de gemeenten in het aardbevingsgebied zal de nulmeting worden opgevolgd door een jaarlijkse monitor waarin gerapporteerd wordt op de ontwikkeling van de gemeenten ten opzichte van de ambities van Nationaal Programma Groningen. Doordat deze nulmeting met terugwerkende kracht gepubliceerd wordt, is ook de eerste jaarlijkse monitor onderdeel van het rapport. Hierbij is aangesloten bij de werkwijze en dataverzameling die in het kader van de reguliere monitoring van de voortgang van het programma wordt uitgevoerd.

Werkwijze

Voor Nationaal Programma Groningen is de volgende overkoepelende doelstelling geformuleerd:

Nationaal Programma Groningen verbetert, naarmate de uitvoering van het programma vordert, de brede welvaart en het imago van de regio Groningen.

Ten aanzien van de vier ambities zijn de onderstaande doelstellingen vastgesteld:

1. **Economie:** de bruto toegevoegde waarde stijgt sterker in Groningen dan gemiddeld in Nederland.
2. **Werken & Leren:** iedere gemeente in het aardbevingsgebied presteert op netto-participatiegraad, gemiddeld besteedbaar inkomen en uitstroom per opleiding beter dan de gemiddelde ontwikkeling in haar referentiegroep.
3. **Leefbaarheid:** iedere gemeente in het aardbevingsgebied presteert op deze indicator beter dan de gemiddelde ontwikkeling in haar referentiegroep.
4. **Natuur & Klimaat:** de regio Groningen presteert beter op de Living Planet Index dan het Nederlands gemiddelde.

Zoals hierboven genoemd gelden deze doelstellingen niet expliciet voor de vijf gemeenten die in deze rapportage worden behandeld. Dit rapport is wel vormgegeven langs deze doelstellingen, omdat wordt aangesloten op de werkwijze en dataverzameling vanuit de reguliere monitor van Nationaal Programma Groningen. In de monitor maken wij gebruik van landelijke en regionale al beschikbare informatie. Voor brede welvaart en imago zijn speciale meetinstrumenten ontwikkeld. Met behulp van de indicatoren uit de monitor brengen we in voorliggende nulmeting, met terugwerkende kracht, de startpositie van de gemeenten Pekela, Stadskanaal, Veendam, Westerwolde en Westerkwartier in beeld. Net als voor de aardbevingsgemeenten zijn ook voor deze gemeenten groepen met referentiegemeenten gevormd. Voor alle indicatoren wordt de ontwikkeling in de gemeenten binnen Nationaal Programma Groningen afgezet tegen de ontwikkelingen in hun eigen referentiegroep. In de verantwoording is een uitgebreide toelichting van onze werkwijze opgenomen.

Belangrijk bij de uitvoering van het programma is naast de cijfermatige ontwikkeling van de doelstellingen dat inwoners de effecten merken. Dit is op verschillende wijzen meegenomen in dit rapport. In de nulmeting (hoofdstuk 2) is aandacht besteed aan de bekendheid en waardering van en het vertrouwen in Nationaal Programma Groningen onder inwoners. In de monitor 2021 (hoofdstuk 3) is gekeken naar de ervaringen van Groningers met de vier ambities van Nationaal Programma Groningen.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de nulmeting voor de vijf gemeenten gepresenteerd. Hierbij wordt aandacht besteed aan de brede welvaart en de vier ambities. Daarnaast wordt inzicht gegeven in de bekendheid, waardering en vertrouwen van en in Nationaal Programma Groningen. In hoofdstuk 3 wordt de ontwikkeling van de brede welvaart en de vier ambities ten opzichte van de nulmeting inzichtelijk gemaakt. Daarnaast is aandacht voor de manier waarop inwoners deze ontwikkeling zelf ervaren. Hoofdstuk 4 bevat de verantwoording, hoofdstuk 5 geeft een nadere introductie van het consortium. In de bijlage is tot slot een lijst van de gebruikte indicatoren opgenomen.

2

Nulmeting

FACTSHEETS

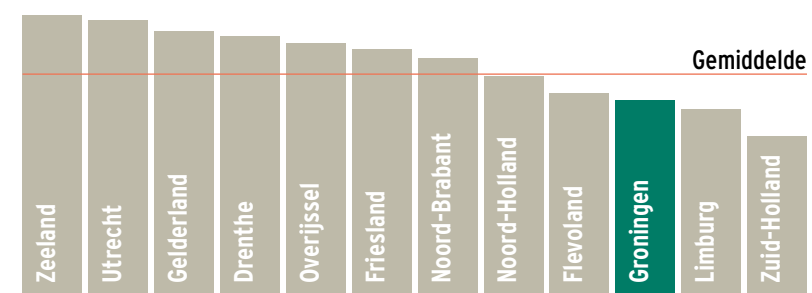

		PEKELA	STADSKANAAL	VEENDAM	WESTERKWARTIER	WESTERWOLDE	PROVINCIE GRONINGEN
BREDE WELVAART INDEX > BW1		0,41	0,49	0,50	0,69	0,42	0,52
Gemiddelde in de referentiegroep >		0,72	0,76	0,73	0,69	0,75	0,60
RANGSCHIKKING BREDE > BW2		3	8	9	39	4	
Gemiddelde in de referentiegroep >		54	64	57	43	61	

- Positief ten opzichte van het gemiddelde van de referentiegroep
- Negatief ten opzichte van het gemiddelde van de referentiegroep

BW1 Brede Welvaart Index in 2019. De minimale waarde is 0 en maximale waarde 1 (2019).

BW2 Deze indicator wordt berekend op basis van de Brede Welvaart Index in een gemeente in 2019 en vervolgens verdeeld in 100 percentielgroepen. Gemeenten met een hoge Brede Welvaart Index zullen in een hoge percentielgroep terecht komen. Naarmate de Brede Welvaart Index lager is, wordt een gemeente in een lagere groep ingedeeld. Deze indicator geeft de relatieve brede welvaart weer ten opzichte van de overige gemeenten in Nederland.

Ranking van Groningen (2019)

// MET UITZONDERING VAN DE GEMEENTE WESTERKWARTIER SCOREN DE GRONINGER GEMEENTEN BEDUIDEND LAGER OP DE BREDE WELVAART INDEX DAN HUN REFERENTIEGROEP //

2.1. Impact

2.1.1. Brede welvaart

Uitgangssituatie brede welvaart

Algemeen

- Met uitzondering van de gemeente Westerkwartier scoren de Groninger gemeenten beduidend lager op de Brede Welvaart Index dan hun referentiegroep. Ook is de plaats op de rangschikking van brede welvaart met een plaats tussen de 3 en 9 duidelijk lager dan de gemiddelde positie (tussen de 43e en 64e plaats) van de referentiegroep.
- Deze gemeentes scoren ook lager dan het gemiddelde van de Provincie Groningen.
- De score op de Brede Welvaart Index is het laagst, en de afstand tot de referentiegroep het grootst, in Westerwolde en Pekela.
- De gemeente Westerkwartier heeft op zowel de Index als de rangschikking een vergelijkbare score als haar referentiegroep.

Per gemeente

- Voor de gemeente Stadskanaal zijn de belangrijkste factoren die de BWI verhogen: veilig gevoel in de woonbuurt, tevreden over sociale contacten en verhoudingsgewijs wat minder schulden¹. Verlagende factoren zijn: een lagere ervaren gezondheid, beschikbaarheid van werk en wat minder vertrouwen in de medemens.

¹ De gemiddelde schuld per huishouden is relatief laag. Volgens het CBS geldt dat een hogere gemiddelde schuld per huishouden de kwetsbaarheid van huishoudens vergroot, vooral in tijden van scherpe conjuncturele veranderingen. Lang niet alle schulden vormen echter een probleem of een bedreiging. Het aangaan van een studieschuld maakt het mogelijk om te investeren in menselijk kapitaal en een hypotheekschuld maakt het mogelijk om een woning te kopen. Deze investeringen dragen bij aan brede welvaart. De indicator die hier wordt gebruikt geeft geen dus geen inzicht of schulden ook een probleem of een risico vormen voor huishoudens, zoals het risico op problematische schulden (betalingsachterstanden) of het risico op een restschuld voor woningbezitters (door de hypotheekschuld en woningwaarde aan elkaar te relateren). Het aantal personen met een risico op problematische schulden is relatief hoog in de provincie Groningen. Het aantal woningbezitters met een restschuld is gemiddeld.

Deze indicator meet het gemiddelde van de schulden van huishoudens. De schulden betreffen de hypotheekschuld van de eigen woning, studieschulden en overige schulden zoals voor consumptieve doeleinden. Opgebouwde tegoeden voor de aflossing van de hypotheek via spaarhypotheken en dergelijke zijn niet meegenomen. Het gros van de huishoudensschuld bestaat uit hypotheecaire schuld. De hoogte van de hypotheekschulden hangt samen met de huizenprijzen en het besteedbaar inkomen.

- In Veendam zijn de drie factoren die het sterkst aan de BWI bijdragen (a) de tevredenheid met vrije tijd; (b) veiligheid in de woonbuurt en (c) relatief wat lager gemiddelde schulden. BWI-verlagende factoren zijn: minder beschikbaarheid van werk en betaalde banen en minder vertrouwen in de medemens.
- In de gemeente Pekela zijn de drie belangrijkste bijdragen aan brede welvaart: mensen voelen zich wat vaker veilig in hun woonbuurt, de gemiddelde omvang van de schulden is wat lager en de landbouw milieuvriendelijker. Brede welvaart-verlagende factoren zijn: ervaren gezondheid, vertrouwen in de medemens en beschikbaarheid van werk.
- Ook in Westerwolde voelt met zich vaker veilig in de woonbuurt. Daarnaast dragen in Westerwolde twee factoren bij aan de brede welvaart: natuur en landbouw worden in de toekomst minder opgeofferd voor bebouwing en mensen hebben wat minder schulden. Verlagende factoren zijn: beschikbaarheid van werk en betaalde banen, en wat lager vertrouwen in de medemens.
- In de gemeente Westerkwartier tenslotte zien we de volgende drie factoren die het sterkst bijdragen aan de brede welvaart: mensen voelen zich vaker veilig in hun woonbuurt, hebben vertrouwen in de medemens en natuur en landbouw worden in de toekomst minder opgeofferd voor bebouwing. Verlagende factoren zijn: beschikbaar van werk, en de afstand tot natuur en voorzieningen.

		PEKELA	STADSKANAAL	VEENDAM	WESTERKWARTIER	WESTERWOLDE	PROVINCIE GRONINGEN
BRUTO TOEGEVOEGDE WAARDE >	E						
INCLUSIEF DELFSTOFFENWINNING >	E1						€ 21.987 € 722.150
EXCLUSIEF DELFSTOFFENWINNING >	E2						€ 19.042 € 685.467
Aantal banen per 1.000 inwoners >	E3	305	546	602	508	487	623
Gemiddelde in de referentiegroep >		433	550	582	539	493	679
Aantal oprichtingen per 1.000 inwoners >	E4	11	11	11	12	14	13
Gemiddelde in de referentiegroep >		13	13	13	13	14	17
Percentage snel groeiende vestigingen >	E5	0,7%	1,8%	1,9%	1,1%	1,0%	1,6%
Gemiddelde in de referentiegroep >		1,3%	1,6%	1,7%	1,4%	1,1%	1,7%
Percentage exporterende vestigingen >	E6	6,2%	6,6%	7,3%	4,6%	4,9%	5,0%
Gemiddelde in de referentiegroep >		7,1%	7,3%	8,0%	6,3%	6,0%	6,2%
Interne O&O uitgaven >	E7						19,1%
Gemiddelde in de referentiegroep >							(FR) 21,6% (DR) 19,4%
Investerings in materiële vaste activa per 1.000 vestigingen	E8						20
Gemiddelde in de referentiegroep >							36

- Positief ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegroep
- Negatief of gelijk ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegroep

- E1** Bruto toegevoegde waarde basisprijzen (2019): BTW bruto, basisprijzen, mln euro, de toegevoegde waarde is gelijk aan het verschil tussen de productie (basisprijzen) en het intermediair verbruik (aankoopprijzen) van een bedrijfseenheid.
- E2** Bruto toegevoegde waarde basisprijzen (2019): BTW bruto exclusief delfstoffenwinning, basisprijzen, mln euro, de toegevoegde waarde is gelijk aan het verschil tussen de productie (basisprijzen) en het intermediair verbruik (aankoopprijzen) van een bedrijfseenheid.
- E3** Het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijdsgroep van 15-75 jaar (2019)
- E4** Het aantal nieuw opgerichte vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners in de leeftijdsgroep van 15- 75 jaar (2018)

- E5** Bedrijven met 10 of meer werknemers in het begin van het startjaar met een gemiddelde autonome groei van 10% per jaar of meer over een periode van 3 jaar (2017-2019)
- E6** Aantal exporterende vestigingen per 1.000 vestigingen, gemiddelde over 3 jaar (2017- 2019)
- E7** Interne O&O uitgaven als percentage van de omzet (2019, t.o.v. Drenthe en Friesland)
- E8** Investerings in materiële vaste activa per 1.000 vestigingen in mln euro (2018)

2.2. Outcome

2.2.1. Economie

Hoofdindicator: bruto toegevoegde waarde

- In 2019 bedroeg de bruto toegevoegde waarde die in de provincie Groningen werd gerealiseerd € 21.987 miljoen. De provincie Groningen had daarmee in 2019 een aandeel van 3,0% in de totale economie van Nederland.
- In de periode 2015-2019 is de totale omvang van de bruto toegevoegde waarde in Groningen afgenomen met € 496 miljoen (-2,1%), terwijl landelijk de totale omvang van de bruto toegevoegde waarde groeide met 16,3%. Het forse verschil valt grotendeels te verklaren door het (verder) dichtdraaien van de gaskraan in deze periode.
- Het dichtdraaien van de gaskraan heeft ervoor gezorgd dat de bruto toegevoegde waarde uit delfstofwinning in de provincie Groningen in de periode 2015-2018 is gedaald met € 2.646 miljoen (-47,4%). Door het grote aandeel van de delfstofwinning in de totale bruto toegevoegde waarde in Groningen (24,8% in 2015) geeft dit een vertekend beeld van de economische ontwikkeling in Groningen. In de periode 2015-2018 groeide de totale bruto toegevoegde waarde in de overige sectoren (niet zijnde delfstofwinning) in de provincie Groningen namelijk met 12,8% (€ 2.166 miljoen). Terwijl landelijk de totale bruto toegevoegde waarde in de overige sectoren in dezelfde periode groeide met 12,7%.
- De bruto toegevoegde waarde uit delfstofwinning wordt in Groningen nagenoeg volledig toegerekend aan de COROP-regio Overig Groningen. In de historische ontwikkeling zien we dan ook dat de andere COROP-regio's in de provincie Groningen; Oost-Groningen (+10% in de periode 2015-2019) en Delfzijl e.o. (+6,2% in de periode 2015-2019), beter presteren dan de regio Overig Groningen, waar de omvang van de totale bruto toegevoegde waarde tussen 2015 en 2019 kromp met 4,6%. De COROP-regio Overig Groningen was in 2019 goed voor 79% van de totale bruto toegevoegde waarde die in provincie werd gecreëerd. Ondanks dat de andere COROP-regio's niet direct 'lijden' onder het besluit de gaswinning verder in te perken, blijft in deze twee gebieden de economische ontwikkeling achter ten opzichte van de landelijk ontwikkeling in deze periode.
- Wat verder opvalt is dat de ontwikkeling in Oost-Groningen en Delfzijl niet stabiel is. Waar de bruto toegevoegde waarde in Nederland sinds 2015 jaarlijks groeit en waarbij de jaarlijkse groei in de laatste 3 jaar is gestabiliseerd tussen de 4%-5%, kenden zowel Oost-Groningen (-1,1%) en Delfzijl e.o. (-3,1%) in de periode 2017-2018 nog een krimp van de economie.

//

**IN VERGELIJKING
TOT DE
REFERENTIEGROEPEN
IS MET NAME DE
WERKGELEGENHEIDS-
FUNCTIE VAN PEKELA
BEPERKT**

//

- In de periode 2018-2019 lieten de COROP-regio's Oost-Groningen (+4,5%) en Delfzijl e.o. (+2,1%) een economisch herstel zien. Als gevolg van het verder dichtdraaien van de gaskraan kromp de economie in de regio Overig Groningen met (-0,9%). Landelijk groeide de economie in de periode 2018-2019 met 4,3%.

Sub-indicator: werkgelegenheid

- Het aantal banen ten opzichte van de potentiële beroepsbevolking ligt in de gemeenten Pekela, Westerkwartier, Westerwolde en Stadskanaal onder het gemiddelde van de referentiegroep. In vergelijking tot de referentiegroepen is met name de werkgelegenheidsfunctie van Pekela beperkt. De werkgelegenheidsfunctie van Veendam is in vergelijking met de referentiegroep daarentegen juist relatief groot.
- Voor alle gemeenten geldt verder dat het gemiddeld aantal banen ten opzichte van de potentiële beroepsbevolking lager ligt dan het provinciale gemiddelde. Dit wordt ook mede veroorzaakt door het feit dat de gemeente Groningen, met een aandeel van meer dan 50% in de totale werkgelegenheid in de provincie, een relatief hoge werkgelegenheidsfunctie heeft en daarmee het provinciale gemiddelde sterk beïnvloedt.

Sub-indicator: oprichtingen

- Voor alle vijf gemeenten geldt dat het aantal oprichtingen achter blijft ten opzichte van de referentiegroep. Opgemerkt dient te worden dat de absolute verschillen tussen de overige Groningse gemeenten en de betreffende referentiegroepen klein zijn. Verder wordt zichtbaar dat het aantal oprichtingen in Westerwolde boven het provinciale gemiddelde ligt. Het aantal oprichtingen in Pekela, Westerkwartier, Veendam en Stadskanaal blijft achter ten opzichte van het provinciale gemiddelde.
- Uit de historische cijfers blijkt verder dat in alle overige Groningse gemeenten het aantal oprichtingen in de afgelopen jaren structureel onder het landelijke gemiddelde ligt.

Sub-indicator: snelle groeiers

- In Stadskanaal en Veendam ligt het gemiddelde aantal snelle groeiers ten opzichte van het totaal aantal vestigingen in de periode 2016-2018 boven het landelijke gemiddelde. Ook kennen deze gemeenten in relatieve zin bovengemiddeld veel snelle groeiers in vergelijking met de provincie Groningen. In Pekela, Westerkwartier en Westerwolde zien wij een tegenovergesteld beeld. Het aantal snelle groeiers blijft in deze gemeenten achter, zowel ten

“ UIT DE CIJFERS BLIJKT DAT GRONINGSE BEDRIJVEN IN VERGELIJKING TOT BEDRIJVEN IN FRIESLAND EN DRENTHE MINDER GELD UITGEVEN AAN ONDERZOEK EN ONTWIKKELING ”

opzichte van de eigen referentiegroep als ten opzichte van het provinciale gemiddelde. Met name de gemeente Pekela telt relatief weinig snelgroeiende bedrijven.

- Uit de historische cijfers blijkt verder dat het aantal snelgroeiende bedrijven zich in Stadskanaal en Veendam structureel boven het landelijke gemiddelde begeeft. Het aantal snelgroeiende bedrijven in Pekela, Westerkwartier en Westerwolde ligt in de gehele periode waarover is teruggekeken onder het landelijke gemiddelde.

Sub-indicator: exporterende vestigingen

- Alle gemeenten tellen minder exporterende bedrijven dan gemiddeld in de referentiegroep. Het aandeel exporterende bedrijven blijft met name in de gemeente Westerkwartier achter ten opzichte van haar eigen referentiegroep. Verder valt op dat Pekela, Stadskanaal en Veendam ten opzichte van het provinciale gemiddelde juist relatief meer exporterende vestigingen tellen.
- Uit de historische cijfers blijkt ook dat in deze drie gemeenten, het gemiddeld aantal exporterende vestigingen ten opzichte van het totaal aantal vestigingen in de periode 2016-2018, boven het landelijke gemiddelde lag.

Sub-indicator: O&O uitgaven als percentage van de omzet

- De cijfers laten zien dat Groningse bedrijven in vergelijking tot bedrijven in Friesland en Drenthe minder geld uitgeven aan onderzoek en ontwikkeling.

Sub-indicator: investeringen in materiële vaste activa per 1.000 vestigingen

- Uit de cijfers blijkt dat de omvang van de investeringen in materiële vaste activa per 1.000 vestigingen in de provincie Groningen in 2018 achterblijft bij het landelijke gemiddelde. Uit historische cijfers blijkt dat de omvang van de investeringen per 1.000 vestigingen in Groningen ook in de periode 2015-2017 structureel onder het landelijke gemiddelde lag. De jaarlijkse ontwikkeling in omvang van de investeringen in de provincie Groningen is niet stabiel.

		PEKELA	STADSKANAAL	VEENDAM	WESTERKWARTIER	WESTERWOLDE	PROVINCIE GRONINGEN
NETTO ARBEIDSPARTICIPATIE >	W1	64,5%	64,8%	64,7%	69,5%	61,3%	65,1%
Gemiddelde in de referentiegroep >		69,7%	68,6%	69,5%	68,9%	68,0%	68,8%
MEDIAAN VAN HET >							
GESTANDAARDISEERD BESTEEDBAAR HUISHOUDINKOMEN IN EURO'S	W2	€ 22.300	€ 22.400	€ 23.400	€ 26.000	€ 23.800	€ 22.400
Gemiddelde in de referentiegroep >		€ 27.190	€ 26.350	€ 26.590	€ 25.733	€ 27.010	€ 25.600
PERCENTAGE UITSTROOM HBO EN WO >	W3	6,1%	7,6%	7,8%	11,4%	8,4%	35,3%
Gemiddelde in de referentiegroep >		14,7%	13,0%	13,2%	10,7%	11,9%	24,0%

- Positief ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegroep
- Negatief of gelijk ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegroep

- W1** Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking 15-75 jaar in de bevolking van dezelfde leeftijdsgroep (beroeps- en niet-beroepsbevolking)
- W2** Het mediaan gestandaardiseerd besteedbaar inkomen per huishouden, in euro. Bij de berekening wordt gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van huishoudens. De mediaan is het middelste getal wanneer alle inkomens van laag naar hoog worden gesorteerd
- W3** Percentage gediplomeerden op hbo en wo niveau ten opzichte van het totaal aantal gediplomeerden

		PEKELA	STADSKANAAL	VEENDAM	WESTERKWARTIER	WESTERWOLDE	PROVINCIE GRONINGEN
Percentage werkloosheid	W4	3,8%	3,7%	4,1%	3,1%	3,5%	4,4%
Gemiddelde in de referentiegroep		2,6%	2,7%	2,7%	2,7%	2,5%	3,4%
Sociaaleconomische status - rangorde	W5	371	366	352	209	327	nvt
Gemiddelde in de referentiegroep		147	207	199	209	147	
Percentage huishoudens met problematische schulden	W6	13,1%	10,0%	10,5%	5,1%	9,0%	8,3%
Gemiddelde in de referentiegroep		4,9%	5,5%	5,8%	5,7%	5,1%	8,1%
Aantal huishoudens met stapeling in voorzieningen (2 of meer) (per 1000)	W7	153,7	175,7	133,0	52,3	149,0	113,6
Gemiddelde in de referentiegroep		61,2	94,0	79,1	65,0	75,2	106,0
Hoogopgeleide bevolking	W8	16,9%	22,5%	24,6%	28,1%	19,6%	30,9%
Gemiddelde in de referentiegroep		26,8%	27,4%	25,8%	23,6%	26,5%	32,5%
Voortijdig schoolverlaters	W9	2,0%	2,0%	2,7%	1,6%	2,1%	2,4%
Gemiddelde in de referentiegroep		1,7%	1,8%	1,8%	1,7%	1,8%	2,4%
Digitale vaardigheden (landelijk cijfer)	W10	97%					

- Positief ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegroep
- Negatief of gelijk ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegroep

- W4** De werkloze beroepsbevolking als percentage van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking. Personen van 15-75 jaar zonder betaald werk, die recent naar werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn
- W5** Rangnummer in rangorde binnen Nederland. De indicator sociaaleconomische status is een samengestelde indicator voor gemeenten, waarbij de aandacht uitgaat naar de gemiddelde waarde van de huizen, het aandeel (sociale) huurwoningen, het aandeel bijstands- en arbeidsongeschiktheidsontvangers, het aandeel werklozen en het aandeel huishoudens met een laag inkomen, met een hoog inkomen en het gemiddeld inkomen per persoon in de gemeente. De indicator wordt uitgedrukt in ranking van de sociaal economische status ten opzichte van Nederland (van de 355)

- W6** Percentage huishoudens met problematische schulden
- W7** Stapeling in voorzieningen huishoudens (2 of meer) per 1.000 huishoudens, gemiddelde over een periode van drie jaar
- W8** Percentage van de bevolking van 15-75 jaar dat hoger onderwijs heeft afgerond (op het niveau van hbo of wo)
- W9** Leerlingen die in een gegeven jaar het onderwijs verlaten zonder startkwalificatie. Het gaat hierbij dus om de jaarlijkse aanwas. Een in Nederland gangbare leeftijdsgrens is 23 jaar bij schoolverlaten
- W10** Percentage inwoners dat toegang heeft tot internet

LEESWIJZER TABEL

- In de **dikgedrukte** getallen staan de indexcijfers of de procentpunten die de verandering van de waarden t.o.v. de nulmeting weergeven. In het geval er "nvt" staat is er nog geen update geweest op peildatum 1 september 2021
- Het getal achter dit indexcijfer is de meest recente waarde uitgedrukt in percentage, bedrag of aantal
- De opgenomen referentiewaarde bij de Provincie Groningen betreft de gemiddelde landelijke ontwikkeling / landelijke gemiddelde

2.2.2. Werken & Leren

Hoofdicindicator: netto arbeidsparticipatie

- In 2019 is de netto arbeidsparticipatie in de provincie Groningen 65,1%, dit ligt onder het landelijke gemiddelde van 68,8%.
- De netto arbeidsparticipatie in de provincie Groningen kent een positieve ontwikkeling, maar de groei blijft licht achter bij de rest van Nederland. Tussen 2015 en 2019 is het aandeel van de werkzame beroepsbevolking 15 t/m 74 jaar in de provincie Groningen van 62,4% naar 65,1% (+2,7 procentpunten), landelijk groeide de netto arbeidsparticipatie van 65,4% naar 68,8% (+ 3,4 procentpunten).
- Ook de netto arbeidsparticipatie in de overige Groningse gemeenten kent een positieve ontwikkeling. In Pekela en Stadskanaal was de groei boven het provinciaal gemiddelde (4,3 en 4,1 procentpunt). De groei blijft vooral achter bij Westerwolde (1,7 procentpunten). Veendam (3,3 procentpunt) en Westerkwartier (3,3 procentpunt) bevinden zich dicht bij het provinciaal gemiddelde.
- De netto participatiegraad in 2019 ligt voor iedere gemeente onder het gemiddelde van de referentiegroepen uitgezonderd het Westerkwartier. Het verschil tussen de overige Groningse gemeenten en de referentiegroep is het grootst voor Westerwolde met 6,7 procentpunten.

Hoofdicindicator: mediaan besteedbaar huishoudinkomen

- In 2018 bedraagt het (mediaan) besteedbaar huishoudinkomen in de provincie Groningen € 22.400. Landelijk bedraagt dit € 25.600. De provincie Groningen heeft het laagste besteedbaar inkomen van alle provincies in Nederland.
- Sinds 2015 is het besteedbaar huishoudinkomen in de provincie Groningen met 5,2% toegenomen (van €21.300 in 2015 naar € 22.400 in 2018). Dit is vergelijkbaar met de landelijke groei (5,3%, van € 24.300 in 2015 naar € 25.600 in 2018). In absolute zin loopt het verschil op.
- Het besteedbaar huishoudinkomen is in alle overige Groningse gemeenten gegroeid in de afgelopen jaren. De groei ligt voor vier van de gemeenten boven het provinciale gemiddelde van 5,2%. Stadskanaal groeide iets minder met 4,7% in de periode 2015-2018.
- De gemeente Westerkwartier valt op met het hoogst besteedbaar huishoudinkomen (€26.000), duidelijk boven het gemiddelde van de provincie en als enige boven de referentiegroep. Westerkwartier heeft ook het laagste percentage huishoudens met lage inkomens. In 2018 ligt het besteedbaar huishoudinkomen voor de andere vier gemeenten onder het gemiddelde van de referentiegroepen.

//

**DE WERKLOOSHEID
IS ONEVENREDIG
VERDEELD, VAN 3,1%
IN WESTERKWARTIER
TOT 4,1% IN
VEENDAM**

//

Hoofdindicator: uitstroom opleidingen

- Wat opvalt, is het grote aandeel hbo en wo studenten dat uitstroomt in de provincie Groningen (35,3% tegenover 24,0% landelijk).
- Binnen de regio zijn zeer grote verschillen. De gemeente Groningen fungeert met de Rijksuniversiteit en hogescholen als magneet voor Noord-Nederland: jongeren uit de wijde omgeving gaan studeren in Groningen. In de gemeente Groningen is het aandeel van studenten hbo en wo dat uitstroomt 60%, dit beïnvloedt het provincie gemiddelde. In de overige Groningse gemeenten ligt dit percentage tussen de 6,1% en 11,4%.
- In de afgelopen jaren is er een heel lichte positieve ontwikkeling te zien in de uitstroom van hbo en wo studenten (van 34,6% in 2015 naar 35,3% in 2018) in de provincie Groningen. Deze ontwikkeling is vergelijkbaar met de landelijke groei (1,3 procentpunten).
- Ook tussen de overige Groningse gemeenten zien we verschillen in groei van 2015-2018, variërend van stagnatie in Veendam en lichte groei bij Stadkanaal (+ 0,2 procentpunten) tot bovengemiddelde groei in Westerkwartier (+3,4 procentpunten).
- In 2018 ligt het aandeel van studenten hbo en wo dat uitstroomt voor iedere gemeente duidelijk onder het gemiddelde van de referentiegroepen, met uitzondering van de gemeente Westerkwartier.

Sub-indicator: werkloosheid

- In 2019 is de werkloosheid in de provincie Groningen 4,4%. De werkloosheid in de provincie Groningen volgt over het algemeen de landelijke ontwikkeling maar ligt structureel wel boven het landelijke gemiddelde (3,4%).
- Door de gunstige economische ontwikkeling daalde de werkloosheid in de provincie Groningen in 2019 naar nog niet eerder vertoonde (lage) werkloosheidsniveaus (van 8,5% in 2015 naar 4,4% in 2019). Deze trend zien we ook landelijk (van 6,9% in 2015 naar 3,4% in 2019).
- In de periode 2015-2019 was in Pekela de daling van het werkloosheidspercentage het grootst (-4,7 procentpunten). Ook in Stadkanaal en Veendam verbeterde de werkloosheid meer dan het provincie gemiddelde. In Westerkwartier daalde de werkloosheid het minst met 3,1 procentpunten, maar daar was het uitgangspunt in 2015 ook het laagste (6,2%).
- De werkloosheid is onevenredig verdeeld, van 3,1% in Westerkwartier tot 4,1% in Veendam. In alle gevallen ligt het werkloosheidspercentage onder het provincie gemiddelde en boven het gemiddelde van de referentiegroepen. Het verschil ten opzichte van de referentiegemeenten varieert van 1,4 procentpunt in Veendam tot 0,4 procentpunt in Westerkwartier.

Sub-indicator: sociaaleconomische status

- In 2018 kennen vier van de overige Groningse gemeenten een relatief lage sociaaleconomische status van 327 tot 371 op de schaal van 380. Gemeente Westerkwartier staat op plek 209 van de 380.
- De sociaaleconomische status van de meeste overige Groningse gemeenten ligt lager dan hun referentiegebieden. Dit hangt onder meer samen met de lagere scores op de indicatoren werkloosheid en het mediaan besteedbaar huiskomen t.o.v. de referentie.
- Alleen de gemeente Westerkwartier onderscheidt zich redelijk positief. De belangrijkste verklaring is gelegen in de relatief hoge sociaaleconomische status van de voormalige gemeente Zuidhorn (144), die in 2019 onderdeel werd van de heringedeelde gemeente.

Sub-indicator: problematische schulden

- Het percentage huishoudens in de provincie Groningen dat met problematische schulden kampt is gemiddeld 8,3%. Het landelijk gemiddelde is 0,2 procentpunt lager (8,1%).
- De ontwikkeling van 2015-2019 in de provincie Groningen volgt de landelijke trend maar we zien grote verschillen in niveau. Westerwolde ligt erg in lijn met de provincie en landelijk niveau en ontwikkeling. Stadskanaal en Veendam zijn onderling erg vergelijkbaar, maar duidelijk boven het gemiddelde. Pekela en Westerkwartier wijken iets af van de rest van de gemeenten, waarbij in Pekela het percentage wat hoger en in Westerkwartier een stuk lager ligt.
- Vier van de vijf overige Groningse gemeenten hebben een duidelijk hoger aandeel huishoudens met problematische schulden dan het gemiddelde in de referentiegroep. In de referentiegroep varieert het percentage van 4,9% tot 5,8% terwijl in de overige Groningse gemeenten het oploopt tot 13,1% in Pekela.
- Gemeente Westerkwartier vormt ook hier een positieve uitzondering: een gemiddelde van 0,6 procentpunt lager dan de referentiegroep en tevens duidelijk onder het provincie gemiddelde. In Pekela is het verschil met de referentiegroep het grootst, namelijk 8,2 procentpunt.

Sub-indicator: aantal huishoudens met stapeling in voorzieningen

- De stapeling van voorzieningen geeft een indicatie van de (soms veelzijdige) problematiek van inwoners. Deze cijfers geven inzicht in het aantal huishoudens dat gebruikmaakt van twee of meer gemeentelijke voorzieningen in het sociaal domein: de Wmo, de Jeugdwet en/of de Participatiewet. Vanwege zeer volatiele jaar-op-jaar gegevens is hier gekozen om een

doorlopend gemiddelde op basis van drie jaar te nemen als meetwaarde. Hiermee ontstaat een stabiel beeld over de doorlopende ontwikkeling.

- Het gemiddeld aantal huishoudens dat van 2016 tot 2018 gebruikmaakt van twee of meer gemeentelijke voorzieningen in het sociaal domein in de provincie Groningen is 113,6 per 1.000. Het landelijk gemiddelde was 106 huishoudens per 1.000. Ten opzichte van het gemiddelde van 2015-2017 is het aandeel zowel landelijk als op provincie niveau zo goed als gelijk gebleven.
- Tussen de vijf overige Groningse gemeenten zijn de verschillen groot: van 52,3 per 1.000 in Westerkwartier tot 175,7 per 1.000 in Stadskanaal. Over het algemeen ligt het aantal huishoudens met stapelingen hoger dan de gemiddelden in de referentiegroepen, met Westerkwartier als enige uitzondering. Echter, door de grote jaarlijkse fluctuaties zijn meer jaren nodig om het verschil goed te kunnen duiden.

Sub-indicator: hoogopgeleide bevolking

- In 2019 is het percentage hoogopgeleiden in de provincie Groningen 30,9%. Dit ligt onder het landelijk gemiddelde (32,5%).
- Terugkijkend op de historische ontwikkeling van het opleidingsniveau in de afgelopen jaren, is het aantal hoger opgeleiden in de provincie Groningen toegenomen van 28,1% in 2015 naar 30,9% in 2019. Deze trend zien we in alle overige Groningse gemeenten. De groei in Stadskanaal is opvallend met bijna twee keer de gemiddelde provincie groei (+5,5 procentpunten).
- Het aantal hoger opgeleiden is onevenredig verdeeld. Van 16,9% in Pekela tot 28,1% in het Westerkwartier. Westerkwartier trekt in verhouding veel Groningers uit de stad aan (suburbanisatie over korte afstand), met name naar plaatsen zoals Zuidhorn.
- Voor de meeste overige Groningse gemeenten ligt het aandeel hoogopgeleiden onder het gemiddelde van de referentiegroep. Het verschil is in Pekela het grootst (9,9 procentpunt) en het kleinst in Veendam (1,2 procentpunt). In Westerkwartier is het verschil van 4,5 procentpunt positief ten opzichte van de referentiegroep.

Sub-indicator: voortijdige schoolverlaters

- Het aandeel voortijdige schoolverlaters lag in het schooljaar 2018-2019 in de provincie Groningen met 2,4% op het landelijke gemiddelde. Het betreft leerlingen die in een gegeven jaar het onderwijs verlaten zonder startkwalificatie.

- Terugkijkend op de historische ontwikkeling zien we een lichte toename van het aantal voortijdig schoolverlaters in de provincie (van 1,9% in 2015-2016 naar 2,4% in 2018-2019). Een vergelijkbare trend zien we landelijk en in drie van de vijf overige Groningse gemeenten. In Pekela en Stadskanaal daalde het percentage voortijdig schoolverlaters juist, met respectievelijk 0,8 procentpunt en 0,2 procentpunt.
- Het aandeel leerlingen dat het onderwijs zonder startkwalificatie verlaat in de overige Groningse gemeenten in het schooljaar 2018-2019 ligt tussen de 1,6% en 2,7%.
- In de overige Groningse gemeenten ligt het aandeel leerlingen dat het onderwijs zonder startkwalificatie verlaat in boven de referentiegroepen met uitzondering van gemeente Westerkwartier (positief verschil van 0,1 procentpunt).

Sub-indicator: digitale vaardigheden

- Cijfers over digitale vaardigheden zijn niet beschikbaar voor de regio. Er zijn slechts cijfers op landelijk niveau beschikbaar, waaruit blijkt dat Nederlanders over het algemeen goed scoren op digitale basisvaardigheden. 79% van de Nederlanders heeft tenminste digitale basisvaardigheden. 97 % heeft toegang tot internet en 86% maakt er bijna dagelijks gebruik van.
- Volgens cijfers van de Organisatie voor Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) scoort Nederland onder gemiddeld bij het trainen van digitale vaardigheden van niet-ICT-personeel. Zij zijn bij uitstek van belang voor het succesvol toepassen van digitale technologie in specifieke sectoren of domeinen.
- De Monitor Nederland Digitaal brengt de digitalisering van de Nederlandse maatschappij en economie in beeld. Er is over een flink aantal zaken informatie bekend. Er is op het moment van schrijven nog geen data op regionale schaal beschikbaar. Bij updates van de monitor verwachten we dat deze echter wel beschikbaar zullen worden en daarmee mogelijk bruikbaar voor de monitoring van Nationaal Programma Groningen.

//

HET AANDEEL PROBLEMATISCHE SCHULDEN IS IN VIER VAN DE VIJF OVERIGE GRONINGSE GEMEENTEN HOGER DAN IN DE REFERENTIE- GEBIEDEN

//

Conclusie

- Ten tijde van deze nulmeting ligt de netto arbeidsparticipatie (2019) in de overige Groningse gemeenten onder het gemiddelde van de referentiegroep.
- De netto arbeidsparticipatie in de overige Groningse gemeenten kent in de afgelopen 5 jaar een licht positieve ontwikkeling, maar is, behalve in de gemeente Westerkwartier, structureel achtergebleven bij de provinciale en landelijke ontwikkeling.
  - De relatief lage arbeidsparticipatie gaat gepaard met een relatief hoge werkloosheid in de overige Groningse gemeenten. Dit hangt samen met een relatief groot aantal kwetsbare groepen, deels met een afstand tot de arbeidsmarkt.
  - Ook het besteedbare huishoudinkomen (2018) ligt in de overige Groningse gemeenten onder het gemiddelde van de referentiegroep.
- Het besteedbaar huishoudinkomen is in alle overige Groningse gemeenten in de periode 2015-2018 gegroeid. De groei ligt voor vier van de gemeenten op of boven het provinciale gemiddelde van 5,2%. Alleen gemeente Stadskanaal zag een kleinere groei van 4,7%. De meeste groei was in de gemeente Westerwolde, van 22.300 naar 23.800 (6,7%).
  - Het aandeel problematische schulden is in vier van de vijf overige Groningse gemeenten hoger dan in de referentiegebieden. Dit is beleidsmatig een relevante ontwikkeling, problematische schulden hangt sterk samen met armoede, zeker als de situatie langere tijd voortduurt.
- In 2018 ligt het aandeel van studenten dat hbo of wo uitstroomt voor iedere gemeente onder het gemiddelde van de referentiegroepen, met uitzondering van de gemeente Westerkwartier.
  - In de afgelopen jaren zien we een positieve ontwikkeling voor de gemeenten Westerkwartier en Pekela. Ook Westerwolde de uitstroom hbo en wo stijgen. Stadskanaal en Veendam blijven - nagenoeg - gelijk gedurende deze periode.

		PEKELA	STADSKANAAL	VEENDAM	WESTERKWARTIER	WESTERWOLDE	PROVINCIE GRONINGEN
LEEFBAARHEIDSSCORE > L1		6,0	6,0	6,0	7,3	6,0	6,3
Gemiddelde in de referentiegroep >		7,3	7,3	7,1	6,9	7,8	7,0
Ervaren leefbaarheid > L2		7,5	7,8	7,7	7,9	7,8	7,7
Gemiddelde in de referentiegroep >		geen referentie	geen referentie	geen referentie	geen referentie	geen referentie	nvt
Percentage inwoners met goede gezondheid > L3		70,1%	71,1%	74,2%	79,8%	73,3%	75,9%
Gemiddelde in de referentiegroep >		74,4%	76,0%	76,1%	78,3%	76,7%	75,6%
Kwaliteit van de woning > L4		Cijfers nog niet beschikbaar					
Tevredenheid met het leven > L5		geen data	88,6%	87,0%	92,6%	geen data	86,3%
Gemiddelde in de referentiegroep >		geen referentie	89,5%	88,1%	89,3%	geen referentie	87,3%

		COROP 1 OOST-GRONINGEN	COROP 2 DELFIJL E.O.	COROP 3 OVERIG GRONINGEN	REF NL
Tevredenheid met woning > L6		86,5 %	80,3 %	84,7 %	84,6%
Tevredenheid met woonomgeving > L7		85,8%	84,7%	83,1%	83,3%

- Positief ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegroep
- Negatief of gelijk ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegroep

- L1** Score voor leefbaarheidssituatie op basis van meerdere sub-indicatoren, waarbij 1 = zeer onvoldoende, 2 = ruim onvoldoende, 3 = onvoldoende, 4 = zwak, 5 = voldoende, 6 = ruim voldoende, 7 = goed, 8 = zeer goed, 9 = uitstekend (2018).
- L2** Gemiddeld rapportcijfer voor de eigen ervaren leefbaarheid (2020).
- L3** Percentage van de bevolking van 19 jaar en ouder vindt eigen gezondheid (zeer) goed (2018).
- L4**
- L5** Percentage van de bevolking van 18 jaar of ouder dat tevreden is met het leven (2019).

- L6** Het percentage particuliere huishoudens dat (zeer) tevreden is met de huidige woning. Cijfers per gemeente zijn alleen beschikbaar voor gemeenten met meer dan 100.000 inwoners en op corop en provincie niveau (2018).
- L7** Het percentage particuliere huishoudens dat (zeer) tevreden is met de huidige woonomgeving. De woonomgeving is de omgeving en de buurt waarin een huishouden woont. Cijfers per gemeente zijn alleen beschikbaar voor gemeenten met meer dan 100.000 inwoners en op corop en provincie niveau. (in 2018).

//

**IN DE GEMEENTE
WESTERKWARTIER IS
DE LEEFBAARHEID
HOGER DAN IN
DE REFERENTIE-
GEMEENTEN**

//

2.2.3. Leefbaarheid

Hoofdindicator: leefbaarheid

- De leefbaarheid in de overige Groningse gemeenten in 2018 varieert in een rapportcijfer tussen 6,0 en 7,3.
- De scores van de Leefbaarometer voor de overige Groningse gemeenten zijn gelijk gebleven over de periode 2016-2018.
- De leefbaarheid in vier van de vijf overige Groningse gemeenten wordt gelijk gescoord met een 6,0. Westerkwartier komt op een gemiddeld rapportcijfer van een 7,3. Het beeld van de onderliggende dimensies is relatief eenduidig:
  - Alle vijf overige gemeenten scoren negatief op 'Voorzieningen' (grotere afstanden tot voorzieningen).
  - Alle vijf overige gemeenten scoren positief op 'Veiligheid' (minder onveiligheid en overlast), 'Fysieke omgeving' en 'Bewoners' (bevolkingssamenstelling).
  - Westerkwartier scoort daarbij ook positief op de dimensie 'Woningen'.
- De leefbaarheid in Pekela, Stadskanaal, Veendam en Westerwolde is in 2018 lager dan de referentiegebieden, in de gemeente Westerkwartier is de leefbaarheid hoger dan in de referentiegemeenten.
  - In Westerkwartier wordt op drie van de vijf onderliggende dimensies hoger gescoord dan in de referentiegroep. Voor voorzieningen en veiligheid wordt er onder het niveau van de referentiegroep gescoord.
  - In Westerwolde wordt de fysieke leefomgeving hoger gescoord dan in de referentiegroep en in Pekela valt de dimensie wonen gunstiger uit dan ten opzichte van de referentie. Alle overige onderliggende dimensies liggen onder het niveau van de referentiegroep.

Sub-indicator: ervaren leefbaarheid

- Groningers geven de leefbaarheid in 2020 zelf een rapportcijfer 7,7. Dit getal is al jaren stabiel.
- De ervaren leefbaarheid in de overige Groningse gemeenten ligt rond het provinciale gemiddelde. Van een 7,5 voor Pekela tot een 7,9 voor Westerkwartier (Groninger Panel).
  - De meeste mensen geven aan dat de leefbaarheid in het eigen dorp of wijk in de afgelopen maanden gelijk is gebleven.
  - Ondanks dat de ervaren leefbaarheid over het geheel genomen stabiel is, geeft 1 op de 5 Groningers aan dat de leefbaarheid in de afgelopen twaalf maanden achteruit is gegaan. Dit is hoger dan in de aangrenzende provincies Drenthe (14%) en Fryslân (13%). Dit verschil heeft te maken met de schade aan woningen als gevolg van bodembeweging door de gaswinning (Groninger Panel).
  - Een klein deel geeft aan dat de leefbaarheid er (erg) op vooruit is gegaan, het provinciaals gemiddelde is 7,6%. Pekela en Westerkwartier zijn bovengemiddeld positief over de ontwikkeling in de lokale leefbaarheid. In Stadskanaal, Veendam en Westerwolde is juist een kleiner aandeel expliciet positief gestemd over de leefbaarheid.

Sub-indicator: ervaren gezondheid

- Van de volwassen inwoners van Groningen ervaart 76% zijn gezondheid als (zeer) goed (2016). Dit is gelijk aan het landelijke beeld.
- Inwoners van de overige Groningse gemeenten Pekela, Stadskanaal, Veendam en Westerwolde beoordelen hun gezondheid minder goed dan het provincie gemiddelde. In Westerkwartier ligt dit aandeel op bijna 80%.
- Alleen in de gemeente Westerkwartier voelen de inwoners zich gezonder dan gemiddeld in de referentiegebieden. De andere gemeenten scoren onder gemiddeld ten opzichte van de referentiegroep.
- Hoogopgeleiden hebben een betere ervaren gezondheid vergeleken met laag of middelbaar opgeleiden. Ditzelfde geldt voor inkomen. Ook leeftijd vormt een belangrijk element van de eigen ervaren gezondheid. Naarmate men ouder wordt, neemt de ervaren gezondheid af (Groninger Panel).

//

**DE
TEVREDENHEID
MET DE
WOONOMGEVING
LIGT IN DE
PROVINCIE
GRONINGEN
IETS HOGER DAN
GEMIDDELD IN
NEDERLAND**

//

Sub-indicator: tevredenheid met de woning

- In de provincie Groningen is 84,8% van de inwoners in 2018 tevreden met zijn of haar eigen woning. Landelijk is dit 84,6%. In de COROP-regio Oost-Groningen is de tevredenheid met de woning het hoogst (86,5%) en in de COROP-regio Delfzijl en omgeving het laagst (80,3%).
- Terugkijkend op de ontwikkeling van de tevredenheid met de woning in de provincie Groningen, zien we een afname van de tevredenheid van 86,7 % in 2015 naar 84,8% in 2018. In de historische ontwikkeling zien we dezelfde trend in de Groninger COROP-regio's, met in de COROP-regio Delfzijl e.o. en Oost-Groningen een sterkere afname (-4,3% en -3,1%) dan gemiddeld in de provincie. Een mogelijke verklaring voor de afname van de tevredenheid is aardbevingsschade aan de woningen. Groningers met meervoudige aardbevingsschade aan hun woning voelen zich veel minder vaak veilig in de woning dan mensen zonder schade (38% vs. 85%). Daarnaast spelen de beperkte mogelijkheden van vooral starters op de woningmarkt volgens de Rabobank hierin waarschijnlijk ook een rol.
- Deze trend van afnemende tevredenheid zien we ook op landelijk niveau (86,9% in 2015 en 84,6% in 2018).

Sub-indicator: tevredenheid met de woonomgeving

- In de provincie Groningen is 83,9% in 2018 tevreden met de woonomgeving. In de COROP-regio Oost-Groningen is de tevredenheid met de woonomgeving het hoogst (85,8%) en in de COROP-regio Overig Groningen het laagst (83,1%). De tevredenheid met de woonomgeving ligt in de provincie Groningen iets hoger dan gemiddeld in Nederland (83,3%).
- Terugkijkend op de ontwikkeling van de tevredenheid met de woonomgeving in de provincie Groningen, zien we een toename van de tevredenheid van 79,9 % in 2015 naar 83,9% in 2018. Deze trend zien we ook op landelijk niveau (van 82,0% in 2015 naar 83,3% in 2018.). De provincie Groningen ontwikkelt zich positiever dan landelijk en de achterstand is omgebogen in een lichte voorsprong.
- In de historische ontwikkeling zien we een toename in de tevredenheid met de woonomgeving in de COROP-regio's. De toename in de tevredenheid is het grootst in de COROP-regio Delfzijl en omgeving (van 76,9% in 2015 naar 84,7% in 2018).
  - Ook voor deze indicator geldt dat de tevredenheid negatief wordt beïnvloed dat de aardbevingsschade aan de woningen. Het onderzoek van Gronings Perspectief en de RUG wijst uit dat de woontevredenheid van mensen met enkele en meervoudige schade significant afnam in de periode 2016-2017. Bij mensen zonder schade bleef de woontevredenheid onveranderd.

//

DE
TEVREDENHEID
MET HET
LEVEN IN DE
GEMEENTEN
STADSKANAAL
EN VEENDAM
LIGT ONDER HET
GEMIDDELDE VAN
DE REFERENTIE-
GEMEENTEN

//

Sub-indicator: tevredenheid met het leven

- De tevredenheid met het leven in de provincie Groningen is 86,3% in 2019 en dit ligt onder het landelijke gemiddelde (87,3%).
- Terugkijkend op de ontwikkeling van de tevredenheid met het leven in de provincie Groningen, zien we een toename in tevredenheid van 84,1% in 2015 naar 86,3% in 2019. In de historische ontwikkeling zien we dezelfde trend voor Stadskanaal, Veendam en Westerkwartier. Voor Pekela en Westerwolde is de historische data niet bekend.
- Inwoners van de gemeente Stadskanaal (88,6%), Veendam (87,0%) en Westerkwartier (92,6%) zijn meer tevreden met het leven dan het provincie gemiddelde.
- De tevredenheid met het leven in de gemeenten Stadskanaal en Veendam ligt onder het gemiddelde van de referentiegemeenten. Het Westerkwartier scoort boven het gemiddelde van referentiegebieden.

NATUUR EN KLIMAAT

		PEKELA	STADSKANAAL	VEENDAM	WESTERKWARTIER	WESTERWOLDE	PROVINCIE GRONINGEN
LIVING PLANET INDEX >	N1						130,0
Gemiddelde in de referentiegroep >							111,1
Ecosysteemkwaliteit (areaal) >	N2						17,0%
landnatuur provincies							
Emissies van fijnstof naar lucht (PM2,5) >	N3	17.211	39.045	54.968	68.923	28.661	717.884
Gemiddelde in de referentiegroep >		13.950	34.149	27.840	57.295	31.726	18.499.720
Broeikasgasemissies per inwoner >	N4	7,6	4,8	13,2	11,5	13,7	34,4
inclusief elektriciteitsproductie		8,8	8,8	9,4	11,4	18,1	12,5
Gemiddelde in de referentiegroep >		8,8	8,8	9,4	11,4	18,1	12,5
Broeikasgasemissies per inwoner >	N5	7,6	4,8	13,0	11,5	13,7	10,9
exclusief elektriciteitsproductie		8,7	8,8	9,4	11,4	18,1	9,7
Gemiddelde in de referentiegroep >		8,7	8,8	9,4	11,4	18,1	9,7
Hittestress - warme nachten >	N6	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%
Gemiddelde in de referentiegroep >		1,9%	0,8%	0,9%	2,9%	0,7%	9,1%
Wateroverlast >	N7	0,0%	0,0%	0,0%	80,7%	0,0%	24,8%
Gemiddelde in de referentiegroep >		43,0%	40,0%	64,1%	71,3%	66,9%	81,4%

- Positief ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegroep
- Negatief of gelijk ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegroep

- N1** Definitie: De index van de trend in populatieomvang van voorkomende fauna in Groningen (1990 = 100). De LPI bevat soorten uit de soortgroepen broedvogels, dagvlinders, libellen, reptielen, amfibieën, zoetwatervissen en zoogdieren. De opgenomen waarde voor Nederland betreft de nationale index van de trend op basis van de in Groningen voorkomende soorten. Soorten die alleen in andere gebieden van Nederland voorkomen zijn hierin om een zuivere vergelijking te maken dus niet meegenomen.
- N2** Aandeel landnatuur met een (vrij) hoge ecosysteemkwaliteit (2010-2017)
- N3** Jaarlijksegemiddelde fijnstof emissie naar lucht, kg PM2,5 (2018).

- N4** Totale broeikasgasemissies (CO2, CH4, N2O, HFK, PFK en SF6) in CO2-equivalenten per inwoner, ton CO2-equivalent per inwoner (2018).
- N5** Broeikasgasemissies per inwoner exclusief elektriciteitsproductie ton CO2-equivalent per inwoner (2018).
- N6** Percentage stedelijk oppervlak in gemeente met minstens twee weken warme nachten per jaar (nachten met gemiddelde temperatuur boven 20 graden celsius, 2020).
- N7** Het percentage oppervlak in een gebied waarin gemiddeld 2 tot 3 aantal dagen per jaar 25 millimeter of meer neerslag valt, over een periode van 30 jaar (2010).

//

**IN ABSOLUTE
ZIN HEEFT DE
POPULATIEOMVANG
VAN DE SOORTEN
DIE IN GRONINGEN
VOORKOMEN
SINDS 1990 ZICH
POSITIEVER
ONTWIKKELD DAN
LANDELIJK**

//

2.2.4. Natuur & Klimaat

Hoofdindicator: Living Planet Index (LPI)

- De LPI geeft de geïndexeerde trend weer van de populatieomvang van in Groningen aanwezige fauna, met 1990 als basisjaar. Om de ontwikkeling in Groningen te toetsen aan de landelijke, wordt de vergelijking gemaakt met de landelijke LPI op basis van dezelfde soortenset. Dat wil zeggen dat soorten die elders in Nederland voorkomen en in Groningen niet, niet worden meegenomen in de landelijke referentie. Op deze manier wordt een zuiverder vergelijking tussen de landelijke en de Groningse ontwikkeling gemaakt.
- In absolute zin heeft de populatieomvang van de soorten die in Groningen voorkomen sinds 1990 zich positiever ontwikkeld dan landelijk. De Groningse LPI bedraagt 130,0 in 2018, de landelijke bedraagt op basis van dezelfde soortenset 111,1 (1990=100).
- Ten opzichte van de landelijke trend zien we dus dat Groningen in absolute zin een voorsprong heeft als het gaat om de LPI. De LPI is zowel landelijk als in Groningen relatief stabiel in de afgelopen periode. In Groningen is de populatieomvang van de meeste soortgroepen stabiel in de laatste jaren, al is er sprake van een matige afname van zoetwatervissen en broedvogels en van een matige toename van zoogdieren.

Sub-indicator: ecosysteemkwaliteit landnatuur provincies

- Over de periode 2010-2017 heeft 17% van het areaal landnatuur in de provincie Groningen een (vrij) hoge ecosysteemkwaliteit. Voor Nederland bedraagt het aandeel landnatuur met een (vrij) hoge ecosysteemkwaliteit 38%.
- Het grote verschil tussen het landelijk gemiddelde en het Groningse cijfer heeft volgens Compendium voor de Leefomgeving vooral te maken met de beheertypen van Groningse gronden. Met name provincies met veel bos, heide of open duinlandschap scoren goed op deze indicator. Deze provincies hebben veel broedvogel-, vaatplant- en dagvlindersoorten waaraan de ecosysteemkwaliteit afgelezen wordt. Groningen heeft minder van deze typen landschap: er is geen heide- of duinlandschap en relatief weinig bos.
- Terugkijkend op de ontwikkeling van de ecosysteemkwaliteit ten opzichte van de vorige meetperiode (2002-2009), zien we een negatieve ontwikkeling voor Groningen en een positieve ontwikkeling voor Nederland.
  - In de provincie Groningen was het aandeel landnatuur met een (sterke) toename van de kwalificerende soorten planten, vlinders en vogels ten opzichte van de vorige meetperiode

// IN ABSOLUTE ZIN IS DE EMISSIE VAN FIJNSTOF HET HOOGST IN DE GEMEENTE WESTERKWARTIER, GEVOLGD DOOR DE GEMEENTE VEENDAM

lager dan landelijk: 19,3% om 27,1%. Het aandeel landnatuur met een (sterke) afname van de kwalificerende soorten lag hoger dan in Nederland als geheel: 21,3% om 17,1%.

- Dit zorgt ervoor dat Groningen een van de twee provincies is in Nederland waarin tussen de periode 2010-2017 en de voorgaande meetperiode (2002-2009) volgens deze maatstaf sprake was van een netto afname van natuurkwaliteit.

Sub-indicator: fijnstofemissie (PM_{2,5})

- Lokale fijnstofuitstoot draagt, samen met onder meer 'import' van fijnstof uit het buitenland en onder invloed van weersomstandigheden bij aan hogere fijnstofconcentraties in de lucht. Dit leidt tot vermindering van de luchtkwaliteit en kan gezondheidseffecten teweegbrengen. Met name fijnstofdeeltjes met een doorsnee van minder dan 2,5 micrometer (PM_{2,5}) zijn schadelijk voor de gezondheid.
- Vier van de vijf gemeenten scoren minder goed dan hun referentiegroep op deze indicator: Pekela, Stadskanaal, Veendam en Westerkwartier. Het verschil tussen de gemeenten en hun referentiegroepen loopt uiteen. Met name voor de gemeente Veendam geldt dat de fijnstofemissie fors hoger ligt dan in haar referentiegroep.
- In absolute zin is de emissie van fijnstof het hoogst in de gemeente Westerkwartier, gevolgd door de gemeente Veendam. Met name Pekela en Westerwolde hebben een lage absolute uitstoot. Stadskanaal bekleedt een middenpositie.
- De fijnstofemissies zijn sinds 2015 niet sterk veranderd in de vijf gemeenten. In de meeste gemeenten is sprake van een zeer lichte daling. In het Westerkwartier en in Pekela valt op dat sinds 2015 een relatief sterke daling heeft opgetreden (respectievelijk -10,7% en -11,6%). De dalende trend is in lijn met de nationale ontwikkeling van fijnstofemissie, die volgens het RIVM vooral te danken is aan schonere motoren in het verkeer.

Sub-indicator: broeikasgasemissies per inwoner

- Uit de cijfers blijkt dat in de vijf gemeenten de broeikasgasemissies per inwoner variëren van 13,7 ton CO₂-equivalenten per inwoner in de gemeente Westerkwartier tot 4,8 ton in de gemeente Stadskanaal. In lijn met de nationale trend nemen de emissies in de meeste gemeenten licht af ten opzichte van 2015. De gemeente Veendam is hierop een uitzondering, met een toename van de uitstoot sinds dat jaar.
  - Bij deze indicator wordt gekeken naar feitelijke emissies van broeikasgassen in een gebied. Dat betekent dat emissies van de elektriciteitscentrales in de volledig worden toegerekend aan gemeenten waar deze staan, en niet aan de gemeenten waar de elektriciteit uit deze

centrales uiteindelijk verbruikt wordt. Lokaal verbruik van elektriciteit leidt niet tot lokale emissies en wordt in deze methode dus niet meegenomen. Dat betekent voor deze vijf gemeenten dat er nauwelijks emissies aan ze wordt toegerekend door het verbruik van elektriciteit.

- Drie van de vijf gemeenten scoren beter op broeikasgasemissies dan hun referentiegroepen. In Pekela, Stadskanaal en Westerwolde is dit het geval. Met name in Stadskanaal en Westerwolde is de voorsprong op de referentiewaarde in absolute zin groot. Veendam en Westerkwartier scoren minder goed dan hun referentie. In Westerkwartier is sprake van een minimaal verschil; Veendam kent een grotere achterstand op haar referentiegroep.

Sub-indicator: broeikasgasemissies per inwoner exclusief elektriciteitsproductie

- Deze indicator geeft broeikasgasemissies per inwoner weer zonder elektriciteitsproductie, om zo de grote invloed van elektriciteitscentrales op het totaal inzichtelijk te maken en ook zicht te krijgen op ontwikkelingen in andere sectoren. Er is nauwelijks sprake van emissies als gevolg van elektriciteitsproductie in de vijf gemeenten en ook niet in de vijf referentiegroepen. Op hoofdlijnen blijft het beeld daarom hetzelfde als bij de vorige indicator.

Sub-indicator: hittestress

- Hittestress door warme nachten is in de zes gemeenten op dit moment nauwelijks aan de orde. Het percentage stedelijk oppervlak waar meer dan 14 tropische nachten per jaar voorkomen ligt in alle gemeenten op 0%. Door klimaatverandering kan hittestress een groter probleem worden in stedelijk gebied.
- Ten opzichte van de referentiegemeenten scoren de Groningse gemeenten goed. In de vijf referentiegroepen is sprake van een klein deel van het oppervlak dat te maken kan krijgen met hittestress in het huidige klimaat.

Sub-indicator: wateroverlast

- In vier gemeenten komen in het huidige klimaat minder dan 1 tot 3 dagen met meer dan 25 mm neerslag per jaar voor. Daarmee is het risico op wateroverlast als gevolg van neerslag in deze gemeenten kleiner dan in de referentiegroepen. Alleen in de gemeente Westerkwartier is meer oppervlak waar in het huidige klimaat wateroverlast als gevolg van neerslag voor kan komen dan in de referentiegroep.
- Ook voor deze indicator geldt dat de problematiek kan versterken door klimaatverandering. In de afgelopen eeuw is extreme neerslag in Nederland sterk toegenomen. Dit kan vragen om extra adaptieve maatregelen, ter voorkoming van economische en maatschappelijke schade.

2.3. Bekendheid, waardering en vertrouwen

Voor de realisatie van de ambities van Nationaal Programma Groningen vormen de bekendheid met, waardering voor en het vertrouwen van inwoners in Nationaal Programma Groningen een belangrijke randvoorwaarde.

In januari 2021 hebben we daarom aan het Groninger Panel vragen voorgelegd over de bekendheid met Nationaal Programma Groningen, de waardering voor en het vertrouwen in Nationaal Programma Groningen. De vragen worden elk jaar aan het panel voorgelegd, waarmee we de ontwikkeling in bekendheid, waardering en vertrouwen kunnen volgen in de loop van het programma. Er is afgesproken de resultaten van de eerste uitvraag op te nemen in deze nulmeting. Ruim 3.200 Groningers hebben dit jaar de vragen beantwoord.

Bekendheid overige gemeenten met Nationaal Programma Groningen

- Begin 2021 is 22,5% van de Groningers uit de overige gemeenten bekend met Nationaal Programma Groningen en heeft er wel eens van gehoord. De bekendheid is het grootst in de gemeenten Westerkwartier (22,8%) en Westerwolde (22,8%), in de gemeente Stadskanaal is de bekendheid het laagst van de vijf overige Groningse gemeenten (20,5%).
- De bekendheid met Nationaal Programma Groningen verschilt naar leeftijdsgroep. De bekendheid is ook bij de overige Groningse gemeenten het laagst onder de jongste leeftijdsgroep (18-34 jaar) (11,9%) ten opzichte van de andere leeftijdsgroepen (35-49 jaar: 17,1%; 50-64 jaar: 25,9%; 65 jaar en ouder: 31,2%).
- Meer dan driekwart van de Groningers uit de overige Groningse gemeenten die Nationaal Programma Groningen kent, is bekend geraakt via de media, zoals krant en televisie (83,3%). 15,8% is bekend met Nationaal Programma Groningen via de website. Andere kanalen zijn via het werk (10,0%), familie of vrienden (4,1%) of via dorpenrondes (1,4%).

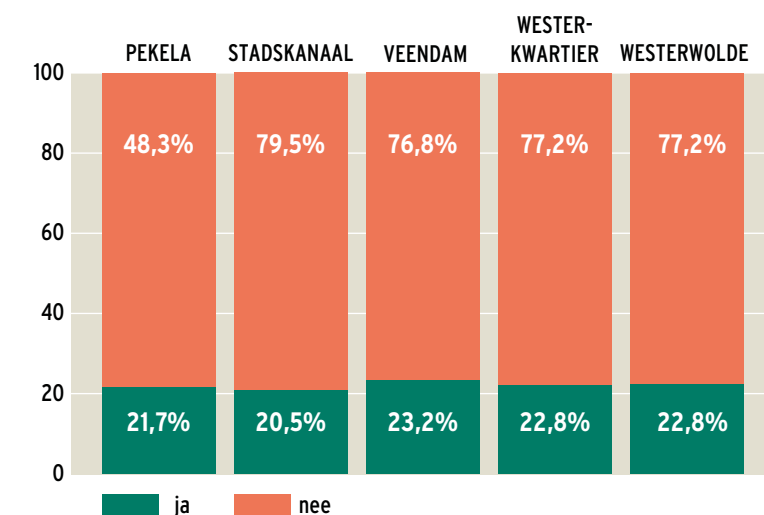

FIG. 1 Heeft u wel eens gehoord van het Nationaal Programma Groningen?

//

DE BEKENDHEID
MET NATIONAAL
PROGRAMMA
GRONINGEN IN
DE OVERIGE
GRONINGSE
GEMEENTEN
IS 22,5% EN
LIGT LAGER
DAN IN DE VIJF
AARDBEVINGS-
GEMEENTEN

//

- De bekendheid met Nationaal Programma Groningen in de overige Groningse gemeenten is 22,5% en ligt lager dan in de vijf aardbevingsgemeenten.

Waardering voor Nationaal Programma Groningen

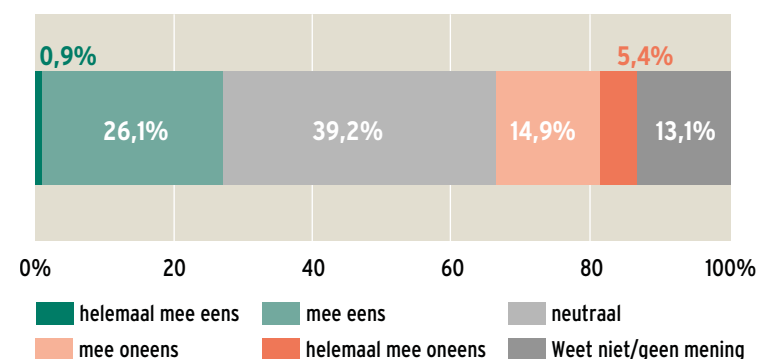

FIG. 2 Dankzij het Nationaal Programma Groningen is het beter wonen, werken en recreëren in Groningen

- Ruim een kwart van de Groningers uit de overige Groningse gemeenten die bekend is met het programma, spreekt begin 2021 haar waardering uit voor het programma (27,0%). Dit doen ze door aan te geven het eens zijn met de stelling: Dankzij Nationaal Programma Groningen is het beter wonen, werken en recreëren in Groningen. Daartegenover staat dat één op de vijf van de Groningers uit de overige Groningse gemeenten het oneens is met deze stelling (20,3%) en 39,2% er geen uitspraak over doet. Ruim één op de tien weet het niet of heeft er geen mening over.

//

BEGIN 2021
HEEFT EEN
KWART VAN DE
INWONERS UIT
DE OVERIGE
GRONINGSE
GEMEENTEN
VERTROUWEN
IN NATIONAAL
PROGRAMMA
GRONINGEN

//

Vertrouwen in Nationaal Programma Groningen

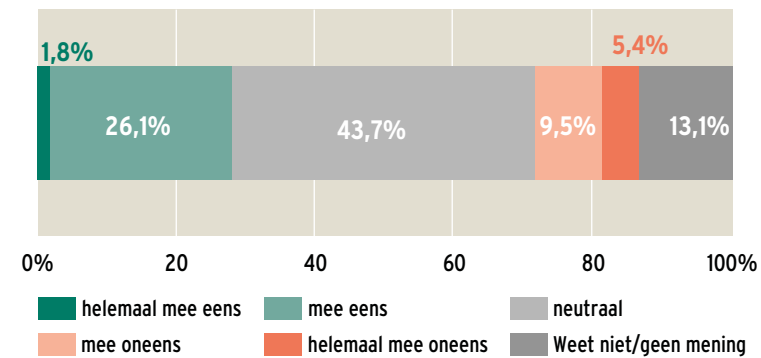

FIG. 3 Ik heb op dit moment vertrouwen in het Nationaal Programma Groningen

- Begin 2021 heeft een kwart van de inwoners uit de overige Groningse gemeenten vertrouwen in Nationaal Programma Groningen (27,9%). Daartegenover staat dat 14,9% van de Groningers uit de overige gemeenten begin 2021 geen vertrouwen heeft in Nationaal Programma Groningen. Ruim 40% (43,7%) doet er geen uitspraak over en is neutraal. Ook hier weet ruim één op de tien het niet of heeft er geen mening over.

3

Monitor 2021

FACTSHEETS

Brede Welvaarts Index per gemeente in 2019 (nulmeting) en update september 2021 (Monitor 2021). Overige gemeenten Provincie Groningen

GEMEENTE	Welvaartsindex (0-1)		Rangschikking Welvaartsindex (0-100)		Welvaartsindex (0-1)		Rangschikking Welvaartsindex (0-100)	
	nulmeting		nulmeting		monitor 2021		monitor 2021	
	Eigen gemeente	Referentie gemeente	Eigen gemeente	Referentie gemeente	Eigen gemeente	Referentie gemeente	Eigen gemeente	Referentie gemeente
PEKELA	0,41	0,72	3	54	0,40	0,72	3	55
STADSKANAAL	0,49	0,76	8	64	0,48	0,76	8	64
VEENDAM	0,50	0,73	9	57	0,50	0,74	10	58
WESTERKWARTIER	0,69	0,69	39	43	0,70	0,69	44	44
WESTERWOLDE	0,42	0,75	4	61	0,42	0,75	4	62

Notes: Welvaartsindex: Rangschikking is de plaats die de gemeente inneemt op een ranglijst van 0 tot 100. Hoe hoger dit getal, hoe hoger de welvaartsindex. De minimale waarde van de welvaartsindex is 0 en maximale waarde 1.
Methologische onderbouwing: Van Ooijen, R., J. van der Vaart en J.O. Mierau. Regionale welvaartsindex wijst op structurele achterstand Groningen. ESB, 106(4800S), 26 augustus 2021: <https://esb.nu/esb/20065897/regionale-welvaartsindex-wijst-op-structurele-achterstand-groningen>

//
**DE AFNAME VAN
HET AANTAL
BANEN PER
1.000 INWONERS
IN DE GEMEENTE
STADSKANAAL
IS FORS TE
NOEMEN**
//

3.1. Impact

3.1.1. Brede welvaart

Ambitie: de brede welvaart van Groningen verbetert

In de tabel op pagina 36 staat de Brede Welvaartsscore voor de overige gemeenten in 2019 (nulmeting) en in september 2021 (meting in deze monitor).

- Met uitzondering van Westerkwartier zien we dat de BWI-NPG scores vergelijkbaar zijn met de gemeenten in het aardbevingsgebied (de stad Groningen uitgezonderd) en dat de kloof in de BWI-NPG score met de referentiegroep met waarden van 0,23 of hoger vergelijkbaar is met de gemeenten Oldambt en Eemsdelta.
- De gemeente Westerkwartier heeft een vergelijkbare score als haar referentiegroep. De score op de BWI-NPG rangorde is identiek als de gemiddelde rangscore van de referentiegemeenten waarmee Westerkwartier wordt vergeleken.

		Gebruikte eenheid ontwikkeling	Monitor 2021	PEKELA	STADS- KANAAL	VEENDAM	WESTER- KWARTIER	WESTER- WOLDE	PROVINCIE GRONINGEN
BRUTO TOEGEVOEGDE WAARDE >	E								
INCLUSIEF DELFSTOFFENWINNING >	E1	nmb	2019						nmb € 21.987 nmb € 772.150
EXCLUSIEF DELFSTOFFENWINNING >	E2	nmb	2018						nmb € 19.042 nmb € 685.467
Aantal banen per 1.000 inwoners >	E3	Index: 2019=100	2020	100,1 305	94,7 517	97,9 590	99,0 503	97,2 473	98,4 614
Gemiddelde in de referentiegroep >				100,3 434	99,4 546	100,5 585	99,6 536	99,6 491	100,1 679
Aantal oprichtingen per 1.000 inwoners >	E4	Index: 2018=100	2019	76,9 8	97,1 11	96,7 10	104,0 13	97,1 14	112,6 14
Gemiddelde in de referentiegroep >				97,4 13	109,9 14	104,6 13	112,7 15	109,5 15	109,8 19
Percentage snel groeiende vestigingen >	E5	nmb	2019	nmb 0,7%	nmb 1,8%	nmb 1,9%	nmb 1,1%	nmb 1,0%	nmb 1,6%
Gemiddelde in de referentiegroep >				nmb 1,3%	nmb 1,6%	nmb 1,7%	nmb 1,4%	nmb 1,1%	nmb 1,7%
Percentage exporterende vestigingen >	E6	nmb	2019	nmb 6,2%	nmb 6,6%	nmb 7,3%	nmb 4,6%	nmb 4,9%	nmb 5,0%
Gemiddelde in de referentiegroep >				nmb 7,1%	nmb 7,3%	nmb 8,0%	nmb 6,3%	nmb 6,0%	nmb 6,2%
Interne O&O uitgaven >	E7	Procentpunt ontwikkeling ten opzichte van 2019	2020						-2,7 16,4%
Gemiddelde in de referentiegroep >									(FR) -5,5 16,1% (DR) -3,0 6,4%
Investerings in materiële vaste activa per 1.000 vestigingen >	E8	nmb	2018						nmb 20
Gemiddelde in de referentiegroep >									nmb 36

- Positief ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegroep
- Negatief of gelijk ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegroep

LEESWIJZER TABEL

- In de **dikgedrukte** getallen staan de indexcijfers of de procentpunten die de verandering van de waarden t.o.v. de nulmeting weergeven. In het geval er "nmb" staat is er nog geen update geweest op peildatum 1 september 2021
- Het getal achter dit indexcijfer is de meest recente waarde uitgedrukt in percentage, bedrag of aantal
- De opgenomen referentiewaarde bij de Provincie Groningen betreft de gemiddelde landelijke ontwikkeling / landelijke gemiddelde

E1 Bruto toegevoegde waarde basisprijzen : BTW bruto, basisprijzen, mln euro, de toegevoegde waarde is gelijk aan het verschil tussen de productie (basisprijzen) en het intermediair verbruik (aankooprijzen) van een bedrijfseenheid

E2 Bruto toegevoegde waarde basisprijzen : BTW bruto exclusief delfstoffenwinning, basisprijzen, mln euro, de toegevoegde waarde is gelijk aan het verschil tussen de productie (basisprijzen) en het intermediair verbruik (aankooprijzen) van een bedrijfseenheid

E3 Het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijdsgroep van 15-75 jaar

E4 Het aantal nieuw opgerichte vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners in de leeftijdsgroep van 15-75 jaar

E5 Bedrijven met 10 of meer werknemers in het begin van het startjaar met een gemiddelde autonome groei van 10% per jaar of meer over een periode van 3 jaar

E6 Aantal exporterende vestigingen per 1.000 vestigingen, gemiddelde over 3 jaar

E7 Interne O&O uitgaven als percentage van de omzet (t.o.v. Drenthe en Friesland)

E8 Investerings in materiële vaste activa per 1.000 vestigingen in mln euro

3.2. Outcome

3.2.1. Economie

Hoofdambitie: bruto toegevoegde waarde

- Bij het schrijven van deze eerste jaarlijkse monitor is de bruto toegevoegde waarde die in 2020 in de provincie Groningen werd gerealiseerd nog onbekend. De ontwikkeling van de hoofdambitie ten opzichte van de nulmeting is daarom op dit moment nog niet vast te stellen.

Sub-indicator: werkgelegenheid

- In de gemeenten Stadskanaal, Veendam, Westerkwartier en Westerwolde is sprake van een negatieve ontwikkeling van het aantal banen per 1.000 inwoners in de periode 2019-2020. Hoewel de omvang van de relatieve daling per gemeente verschilt, is de daling in alle vier gemeenten groter dan de gemiddelde daling van het aantal banen per 1.000 inwoners in de referentiegroep.
- De afname van het aantal banen per 1.000 inwoners in de gemeente Stadskanaal (-5,3%) is fors te noemen, zowel in het licht van de gemiddelde afname in de referentiegroep als ook in het licht van de jaarlijkse bandbreedte waarin de werkgelegenheidsontwikkeling de afgelopen jaren heeft gefluctueerd in deze gemeente. De daling van het aantal arbeidsplaatsen in Stadskanaal is niet toe te schrijven aan een specifieke sector.
- In de gemeente Pekela is in tegenstelling tot bovengenoemde gemeenten wel sprake van een (licht) positieve ontwikkeling van het aantal banen per 1.000 inwoners in de periode 2019-2020. Net als bij de andere vier gemeenten, geldt desondanks ook voor de gemeente Pekela dat de ontwikkeling minder positief is dan de gemiddelde ontwikkeling in de referentiegroep. Opgemerkt dient te worden dat het aantal banen in Pekela in absolute zin in 2019-2020 kromp met -0,4%. Doordat de beroepsbevolking in dezelfde periode ook afnam nam het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-75 jaar per saldo toe.

Sub-indicator: oprichtingen

- In de gemeenten Pekela, Stadskanaal, Veendam en Westerwolde nam het aantal nieuw opgerichte vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners in de leeftijdsgroep van 15-75 jaar in de periode 2018-2019 af. Voor alle gemeenten geldt dat de relatieve afname groter is dan de gemiddelde afname in de referentiegroep in dezelfde periode. Voor alle vier gemeenten geldt dat het relatieve verschil met de ontwikkeling in de referentiegroep relatief groot is. Met name de relatieve afname

van het aantal oprichtingen in Pekela is opvallend groot. Dit wordt met name verklaard vanuit het feit dat het aantal oprichtingen in absolute zin in de gemeente Pekela laag is. Jaarlijkse fluctuaties in het aantal oprichtingen leiden hierdoor tot grote verschillen in relatieve zin.

- In de gemeente Westerkwartier is in tegenstelling tot bovengenoemde gemeenten wel sprake van een positieve ontwikkeling van het aantal oprichtingen per 1.000 inwoners in de leeftijdsgroep van 15- 75 jaar in de periode 2018-2019. Ondanks deze positieve ontwikkeling worden in het Westerkwartier (net als in de overige gemeenten) nog altijd minder vestigingen per 1.000 inwoners opgericht dan in de betreffende referentiegroep(en).

Sub-indicator: O&O uitgaven als percentage van de omzet

- De cijfers in deze monitor laten zien dat bedrijven in de provincie Groningen in 2020 relatief minder geld uitgeven aan onderzoek en ontwikkeling als percentage van de omzet, ten opzichte van de situatie in 2019. Ook in de provincie Drenthe en Friesland is een negatieve ontwikkeling zichtbaar, waarbij opvalt dat vooral bedrijven in Friesland ten opzichte van het voorgaande jaar fors minder uitgeven aan onderzoek en ontwikkeling als percentage van de omzet, in vergelijking tot de bedrijven in Groningen (en Drenthe).
- De uitgaven aan onderzoek en ontwikkeling zijn uitgedrukt als percentage van de omzet. Het peilmoment van deze uitgaven heeft begin 2020 plaatsgevonden, voor het uitbreken van de coronapandemie. De negatieve ontwikkeling is daarom niet een oorzaak van de beperkende maatregelen om de coronacrisis te bestrijden. Wel is het mogelijk dat de negatieve ontwikkeling wordt veroorzaakt door een stijging van de omzet bij de bedrijven (mede als gevolg van de hoogconjunctuur in deze periode), terwijl de uitgaven aan onderzoek en ontwikkeling in absolute zin gelijk zijn gebleven. De ontwikkeling van deze indicator in de komende jaren zal dit moeten uitwijzen.
- De gemiddelde O&O uitgaven als percentage van de omzet lagen in Groningen in 2020 op het niveau van Drenthe. Bedrijven in Friesland geven gemiddeld relatief iets minder uit aan onderzoek en ontwikkeling.

Overige sub-indicatoren

- Op de peildatum van deze eerste jaarlijkse monitor waren ten opzichte van de nulmeting nog geen nieuwe waarden bekend voor de sub-indicatoren snelle groeiers, exporterende vestigingen en investeringen in materiële vaste activa per 1.000 vestigingen.

		Gebruikte eenheid ontwikkeling	Monitor 2021	PEKELA	STADS- KANAAL	VEENDAM	WESTER- KWARTIER	WESTER- WOLDE	PROVINCIE GRONINGEN
NETTO ARBEIDSPARTICIPATIE >	W1	Procentpunt ontwikkeling ten opzichte van 2019	2020	-0,9 63,6%	-1,3 63,5%	-0,7 64,0%	+0,1 69,6%	-0,7 60,6%	-0,2 64,9%
Gemiddelde in de referentiegroep >				-0,1 69,6%	-0,5 68,1%	0,0 69,5%	-0,1 68,9%	-0,1 67,9%	-0,4 68,4%
MEDIAAN VAN HET GESTANDAARDISEERD BESTEEDBAAR HUISHOUDINKOMEN IN EURO'S >	W2	nnb	2018	nnb €22.300	nnb €22.400	nnb €23.400	nnb €26.000	nnb €23.800	nnb €22.400
Gemiddelde in de referentiegroep >				nnb €27.190	nnb €26.350	nnb €26.590	nnb €25.733	nnb €27.010	nnb €25.600
PERCENTAGE UITSTROOM HBO EN WO (T.O.V. TOTALE UITSTROOM) >	W3	Procentpunt ontwikkeling ten opzichte van 2018	2019	+0,1 6,2%	+0,5 8,1%	+0,4 8,2%	0,0 11,3%	-1,1 7,3%	-0,2 35,1%
Gemiddelde in de referentiegroep >				+0,9 15,6%	+0,6 13,6%	+0,2 13,4%	+0,6 11,3%	-0,1 11,8%	-0,1 23,9%

- Positief ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegroep
- Negatief of gelijk ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegroep

- W1** Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking 15-75 jaar in de bevolking van dezelfde leeftijdsgroep (beroeps- en niet-beroepsbevolking)
- W2** Het mediaan gestandaardiseerd besteedbaar inkomen per huishouden, in euro. Bij de berekening wordt gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van huishoudens. De mediaan is het middelste getal wanneer alle inkomens van laag naar hoog worden gesorteerd
- W3** Percentage gediplomeerden op hbo en wo niveau ten opzichte van het totaal aantal gediplomeerden

LEESWIJZER TABEL

- In de **dikgedrukte** getallen staan de indexcijfers of de procentpunten die de verandering van de waarden t.o.v. de nulmeting weergeven. In het geval er "nnb" staat is er nog geen update geweest op peildatum 1 september 2021
- Het getal achter dit indexcijfer is de meest recente waarde uitgedrukt in percentage, bedrag of aantal
- De opgenomen referentiewaarde bij de Provincie Groningen betreft de gemiddelde landelijke ontwikkeling / landelijke gemiddelde

		Gebruikte eenheid ontwikkeling	Monitor 2021	PEKELA	STADS-KANAAL	VEENDAM	WESTER-KWARTIER	WESTER-WOLDE	PROVINCIE GRONINGEN
Percentage werkloosheid >	W4	Procentpunt ontwikkeling ten opzichte van 2019	2020	+0,2 4,0%	+0,2 3,9%	-0,1 4,0%	+0,1 3,2%	+0,3 3,8%	+0,1 4,5%
Gemiddelde in de referentiegroep >				+0,4 3,0%	+0,4 3,1%	+0,3 3,0%	+0,5 3,2%	+0,4 2,9%	+0,4 3,8%
Sociaaleconomische status - rangorde >	W5	Index: 2018=100	2019	100,4 348	99,1 339	101,3 333	95,1 186	98,5 301	nvt
Gemiddelde in de referentiegroep >				98,8 136	100,2 194	100,8 187	99,6 194	99,2 136	
Percentage huishoudens met problematische schulden >	W6	Procentpunt ontwikkeling ten opzichte van 2019	2020	-0,8 12,3%	-0,4 9,6%	+0,1 10,6%	-0,2 4,9%	-0,5 8,5%	-0,2 8,1%
Gemiddelde in de referentiegroep >				-0,1 4,8%	-0,2 5,4%	0,0 5,8%	-0,1 5,6%	0,0 5,0%	-0,2 7,9%
Aantal huishoudens met stapeling in voorzieningen (2 of meer) (per 1.000) >	W7	Index: 2019=100	2020	105,2 161,7	100,9 177,3	107,8 143,3	133,8 70,0	103,6 154,3	104,4 118,7
Gemiddelde in de referentiegroep >				132,6 81,2	107,3 100,8	110,8 87,7	114,8 74,6	117,2 88,1	106,3 112,7
Hoogopgeleide bevolking >	W8	nmb	2019	nmb 16,9%	nmb 22,5%	nmb 24,6%	nmb 28,1%	nmb 19,6%	nmb 30,9%
Gemiddelde in de referentiegroep >				nmb 26,8%	nmb 27,4%	nmb 25,8%	nmb 23,6%	nmb 26,5%	nmb 32,5%
Voortijdig schoolverlaters >	W9	Procentpunt ontwikkeling ten opzichte van 2018	2019	+0,1 2,1%	-0,4 1,6%	-0,9 1,8%	-0,2 1,4%	-0,5 1,6%	-0,5 1,9%
Gemiddelde in de referentiegroep >				-0,4 1,2%	-0,3 1,5%	-0,3 1,5%	-0,3 1,4%	-0,3 1,5%	-0,4 2,0%
Digitale vaardigheden (landelijk cijfer) >	W10	Procentpunt ontwikkeling ten opzichte van 2019	2020	-1,4 95,6%					

- Positief ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegroep
- Negatief of gelijk ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegroep

- W4** De werkloze beroepsbevolking als percentage van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking. Personen van 15-75 jaar zonder betaald werk, die recent naar werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn
- W5** Rangnummer in rangorde binnen Nederland. De indicator sociaaleconomische status is een samengestelde indicator voor gemeenten, waarbij de aandacht uitgaat naar de gemiddelde waarde van de huizen, het aandeel (sociale) huurwoningen, het aandeel bijstands- en arbeidsongeschiktheidsontvangers, het aandeel werklozen en het aandeel huishoudens met een laag inkomen, met een hoog inkomen en het gemiddeld inkomen per persoon in de gemeente. De indicator wordt uitgedrukt in ranking van de sociaal economische status ten opzichte van Nederland (van de 355)

- W6** Percentage huishoudens met problematische schulden
- W7** Stapeling in voorzieningen huishoudens (2 of meer) per 1.000 huishoudens, gemiddelde over een periode van drie jaar
- W8** Percentage van de bevolking van 15-75 jaar dat hoger onderwijs heeft afgerond (op het niveau van hbo of wo)
- W9** Leerlingen die in een gegeven jaar het onderwijs verlaten zonder startkwalificatie. Het gaat hierbij dus om de jaarlijkse aanwas. Een in Nederland gangbare leeftijdsgrens is 23 jaar bij schoolverlaten
- W10** Percentage inwoners dat toegang heeft tot internet

LEESWIJZER TABEL

- In de **dikgedrukte** getallen staan de indexcijfers of de procentpunten die de verandering van de waarden t.o.v. de nulmeting weergeven. In het geval er "nmb" staat is er nog geen update geweest op peildatum 1 september 2021
- Het getal achter dit indexcijfer is de meest recente waarde uitgedrukt in percentage, bedrag of aantal
- De opgenomen referentiewaarde bij de Provincie Groningen betreft de gemiddelde landelijke ontwikkeling / landelijke gemiddelde

//

**NET ALS
IN 2019 LIGT IN
2020 DE NETTO
PARTICIPATIE-
GRAAD VOOR IEDERE
GEMEENTE ONDER
HET GEMIDDELDE
VAN DE REFERENTIE-
GROEPEN,
UITGEZONDERD
WESTERKWARTIER**

//

3.2.2. Werken & Leren

Hoofdambitie: netto arbeidsparticipatie

- De ontwikkeling in netto arbeidsparticipatie in de overige Groningse gemeenten laat een wisselend beeld zien. Gemeente Westerkwartier zag een heel lichte groei ten opzichte van 2019 (+0,1%), deze groei is marginaal meer dan in de referentiegemeenten. Dit is in lijn met voorgaande jaren, waarbij de coronapandemie vooralsnog opvallend weinig effect lijkt te hebben op deze gemeente. De andere vier gemeenten zagen een iets sterkere afname en ontwikkelden zich ongunstiger dan de referentiegemeenten.
- Net als in 2019 ligt in 2020 de netto participatiegraad voor iedere gemeente onder het gemiddelde van de referentiegroepen (de percentages in de tabel), uitgezonderd Westerkwartier. Door het negatieve verschil in ontwikkeling ten opzichte van 2019 is het verschil voor alle gemeenten behalve Westerkwartier groter geworden. Het verschil tussen de overige gemeenten en de referentiegroep is het grootst voor Westerwolde met 7,3%.

Hoofdambitie: mediaan besteedbaar huishoudinkomen

- Bij het schrijven van deze eerste jaarlijkse monitor is het mediaan besteedbaar huishoudinkomen voor 2019 nog onbekend. De ontwikkeling van deze hoofdindicator ten opzichte van de nulmeting is daarom op dit moment nog niet vast te stellen.

Hoofdambitie: uitstroom opleidingen

- De ontwikkeling van het percentage uitstroom hbo en wo studenten in de overige Groningse gemeenten laat een wisselend beeld zien. De groei die de gemeenten Pekela en Stadskanaal in de periode 2015-2019 al kende, zet zich door in lijn met voorgaande jaren. Ze laten een groei zien ten opzichte van 2018 (respectievelijk +0,1% en +0,5%), al is deze groei kleiner dan in de referentiegemeenten. Ook Veendam toont groei (+0,4%) ten opzichte van 2018, waarmee deze gemeente weer terug beweegt naar het niveau van 2017. Voor Veendam is de groei gunstiger dan in de referentiegemeenten. De gemeente Westerkwartier laat een minimale afname zien (afgerond 0,0%), terwijl de referentiegemeenten behoorlijke groei zagen (+0,6%). Westerkwartier komt hierdoor op exact gelijke voet te staan als de referentiegemeenten in het percentage hbo en wo uitstroom (11,3 procent).
- Net als in 2018 ligt in 2019 het aandeel van studenten hbo en wo dat uitstroomt voor iedere

// DE WERKLOOSHEID IS IN VIER VAN DE OVERIGE GRONINGSE GEMEENTEN TOEGENOMEN //

gemeente onder het gemiddelde van de referentiegroepen, met uitzondering van de gemeente Westerkwartier.

Sub-indicator: werkloosheid

- De werkloosheid ontwikkelt zich in 2020 wisselend in de overige Groningse gemeenten. De werkloosheid is in vier van de overige Groningse gemeenten toegenomen, alleen Veendam zag de werkloosheid dalen (-0,1%). In de overige Groningse gemeenten steeg de werkloosheid, maar minder sterk dan in de referentiegemeenten. De provincie Groningen en de overige Groningse gemeenten lijken vooralsnog minder hard geraakt door de coronacrisis dan de referentiegemeenten. Hierbij valt wel op dat net als in 2019 de werkloosheid in 2020 voor iedere gemeente boven het gemiddelde van de referentiegroepen ligt (de percentages in de tabel), uitgezonderd het Westerkwartier waar door de positieve ontwikkeling ten opzichte van de referentiegroep nu een gelijk werkloosheidspercentage is (3,2%).
- In Westerkwartier is de werkloosheid vergelijkbaar met de referentiegroep, voor de overige Groningse gemeenten is er duidelijk een hogere werkloosheid (variërend van 0,8% tot 1,0% meer). Door de relatief gunstige ontwikkeling is het verschil in 2020 ten opzichte van de referentiegroepen in alle gevallen minder groot geworden. De relatief hoge werkloosheid laat zich volgens de RUG en het UWV verklaren door een relatief groot aantal kwetsbare groepen, deels met een afstand tot de arbeidsmarkt. Vaak hebben mensen uit deze groepen moeite om aan te haken door de hogere en veranderende eisen van werk. Mensen met een zwakkere arbeidsmarktpositie dreigen hierdoor uitgesloten te worden van de arbeidsmarkt, denk aan lager opgeleiden, langdurig (oudere) werklozen, arbeidsbeperkten en niet-westerse migranten.

Sub-indicator: sociaaleconomische status

- In 2019 kennen de meeste overige Groningse gemeenten een relatief lage sociaaleconomische status². Westerkwartier vormt de uitzondering met een rangorde van 186 op de schaal van 355. De overige vier gemeenten staan op plek 301 tot 348 op de schaal van 355.

² De indicator sociaaleconomische status is een samengestelde indicator voor gemeenten, bestaande uit de gemiddelde waarde van de huizen, het aandeel (sociale) huurwoningen, het aandeel bijstands- en arbeidsongeschiktheidsontvangers, het aandeel werklozen en het aandeel huishoudens met een laag inkomen, met een hoog inkomen en het gemiddeld inkomen per persoon in de gemeente. De indicator wordt uitgedrukt in de plaats op de ranglijst van de Nederlandse gemeenten (van de 355, 2019).

- De sociaal-economische status van de meeste overige Groningse gemeenten ligt lager dan hun referentiegebieden. Dit hangt onder meer samen met de lagere scores op de indicatoren werkloosheid en het mediaan besteedbaar huisinkomen ten opzichte van de referentiegemeenten.
- Binnen de overige Groningse gemeenten is een wisselend beeld zichtbaar in ontwikkeling ten opzichte van de nulmeting en ten opzichte van de referentiegemeenten. De sociaaleconomische status van de gemeenten Stadskanaal (index 99,1), Westerkwartier (index 95,1) en Westerwolde (index 98,5) heeft zich gunstig ontwikkeld ten opzichte van 2018 én ten opzichte van de referentiegroep. Dit in tegenstelling tot de gemeenten Pekela (index 100,4) en Veendam (index 101,3). Hun positie op de schaal van 355 verslechterde³, zowel ten opzichte van vorig jaar als ten opzichte van de referentiegroep.

Sub-indicator: problematische schulden

- In vier van de vijf overige Groningse gemeenten is het aandeel huishoudens met problematische schulden gedaald tussen 2019 en 2020. Hier zou al sprake kunnen zijn van een verscherpte aandacht voor vroegsignalering van gemeenten en maatschappelijke organisaties als wooncorporaties, zorgverzekeraars, drinkwaterbedrijven en energieleveranciers in de aanloop naar de nieuwe Wet op Gemeentelijke Schulphulpverlening. Deze maakt meer mogelijk én ook verplicht. Door de coronacrisis is er een nieuwe risicogroep voor problematische schulden ontstaan, namelijk de ondernemers en zzp'ers. De gemeente Veendam zag als enige gemeente een lichte stijging van 0,1%.
- Deze periode viel tevens grotendeels samen met de coronacrisis. Het duurt vaak enige tijd voordat schulden als problematisch gekenmerkt worden. Ook zijn niet alle schulden in een registratie te vinden, bijvoorbeeld schulden bij familieleden of kennissen. Het kan dus zijn dat huishoudens die door de coronacrisis in de financiële problemen kwamen (nog) niet zichtbaar zijn in de geregistreerde problematische schulden.
- In gemeenten Pekela, Stadskanaal, Westerkwartier en Westerwolde is de daling van het aantal huishoudens met problematische schulden sterker dan de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegemeenten. Wel is het zo dat het aandeel huishoudens met problematische schulden in de overige Groningse gemeenten boven dat van de referentiegemeenten ligt, met uitzondering van de gemeente Westerkwartier.

³ Voor het berekenen van de ontwikkeling is rekening gehouden met de tussentijdse gemeentelijke herindelingen.

Sub-indicator: stapeling in voorzieningen

- De stapeling van voorzieningen geeft een indicatie van de (soms veelzijdige) problematiek van inwoners. Deze cijfers geven inzicht in het aantal huishoudens dat gebruikmaakt van twee of meer gemeentelijke voorzieningen in het sociaal domein: de Wmo, de Jeugdwet en/of de Participatiewet. Vanwege zeer volatiele jaar-op-jaar gegevens is hier gekozen om een doorlopend gemiddelde op basis van drie jaar te nemen als meetwaarde. Hiermee ontstaat een stabiel beeld over de doorlopende ontwikkeling.
- In vier van de vijf overige Groningse gemeenten maken minder huishoudens (per 1.000) gebruik van twee of meer voorzieningen ten opzichte van de referentiegemeenten. In Westerkwartier valt het juist net iets lager uit.
- In de periode 2018 tot 2020 is in de overige Groningse gemeenten sprake van een toename van huishoudens die van twee of meer gemeentelijke voorzieningen gebruik maken ten opzichte van 2017 tot 2019. In alle referentiegemeenten is eveneens sprake van een toename.
- De stijging van het aantal huishoudens met stapeling in voorzieningen is voor de meeste gemeenten minder sterk dan in de referentiegemeenten. Dat betekent dat het verschil tussen de overige Groningse gemeenten en de referentiegroep kleiner is geworden. De uitzondering is de gemeente Westerkwartier, waar de stijging juist hoger is.
- Door de grote jaarlijkse fluctuaties zijn meer jaren nodig om de toename en de (positieve) verandering ten opzichte van de referentiegroep te kunnen duiden.

Sub-indicator: voortijdige schoolverlaters

- Het aandeel leerlingen dat het onderwijs zonder startkwalificatie verlaat in de overige Groningse gemeenten in het schooljaar 2019-2020 ligt tussen de 1,4% en 2,1%. Door de coronacrisis en het vele thuisonderwijs is de registratie van het aandeel schoolverlaters minder goed dan in 'normale' schooljaren. Scholen waren in deze periode namelijk niet verplicht om verzuimmeldingen door te geven aan gemeenten. Hierdoor zijn de verzuimcijfers van de leerplichttelling 2019-2020 niet met eerdere jaren te vergelijken.
- In de overige Groningse gemeenten ligt het aandeel voortijdige schoolverlaters in alle gevallen boven de referentiegroepen, behalve in de gemeente Westerkwartier waar het gelijk ligt. De afname is in Stadskanaal, Veendam en Westerwolde sterker dan de gemiddelde afname in de referentiegemeenten.

Sub-indicator: digitale vaardigheden

- Cijfers over digitale vaardigheden zijn nog niet beschikbaar voor de regio. Er zijn slechts cijfers op landelijk niveau beschikbaar, waaruit blijkt dat Nederlanders over het algemeen goed scoren op digitale basisvaardigheden. 79% van de Nederlanders heeft tenminste digitale basisvaardigheden. 95,6% heeft toegang tot internet in 2020 en dat is een lichte daling ten opzichte van 2019.
- Volgens cijfers van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) scoort Nederland onder gemiddeld bij het trainen van digitale vaardigheden van niet-ICT-personeel. Zij zijn bij uitstek van belang voor het succesvol toepassen van digitale technologie in specifieke sectoren of domeinen.
- De Monitor Nederland Digitaal⁴ brengt de digitalisering van de Nederlandse maatschappij en economie in beeld. Er is over een flink aantal zaken informatie bekend. Er is op het moment van schrijven nog geen data op regionale schaal beschikbaar. Bij updates van de monitor verwachten we dat deze echter wel beschikbaar zullen worden en daarmee mogelijk bruikbaar voor de monitoring van Nationaal Programma Groningen.

⁴ Te raadplegen via: <https://monitor-nederlanddigitaal.nl/digitalisering-in-nederland-4>

	Gebruikte eenheid ontwikkeling	Monitor 2021	PEKELA	STADSKANAAL	VEENDAM	WESTER- KWARTIER	WESTERWOLDE	PROVINCIE GRONINGEN
LEEFBAARHEIDSSCORE > L1	nmb	2018	nmb 6,0	nmb 6,0	nmb 6,0	nmb 7,3	nmb 6,0	nmb 6,3
Gemiddelde in de referentiegroep >			nmb 7,3	nmb 7,3	nmb 7,1	nmb 6,9	nmb 7,8	nmb 7,0
Ervaren leefbaarheid > L2	nmb	2020	nmb 7,5	nmb 7,8	nmb 7,7	nmb 7,79	nmb 7,8	nmb 7,7
Gemiddelde in de referentiegroep >			geen referentie	geen referentie	geen referentie	geen referentie	geen referentie	nvt
Percentage inwoners > met goede gezondheid L3	nmb	2018	nmb 70,1%	nmb 71,1%	nmb 74,2%	nmb 79,8%	nmb 73,3%	nmb 75,9%
Gemiddelde in de referentiegroep >			nmb 74,4%	nmb 76,0%	nmb 76,1%	nmb 78,3%	nmb 76,7%	nmb 75,6%
Kwaliteit van de woning > L4	nmb	nmb	Cijfers nog niet beschikbaar					
Tevredenheid met het leven > L5	nmb	2019	geen data	nmb 88,6%	nmb 87,0%	nmb 92,6%	geen data	nmb 86,3%
Gemiddelde in de referentiegroep >			geen referentie	nmb 89,5%	nmb 88,1%	nmb 89,3%	geen referentie	nmb 87,3%

	Gebruikte eenheid ontwikkeling	Monitor 2021	COROP 1 OOST- GRONINGEN	COROP 2 DELFIJL E.O.	COROP 3 OVERIG GRONINGEN	REF NL
Tevredenheid met woning > L6	nmb	2018	nmb 86,5%	nmb 80,3%	nmb 84,7%	nmb 84,6%
Tevredenheid met woonomgeving > L7	nmb	2018	nmb 85,8%	nmb 84,7%	nmb 83,1%	nmb 83,3%

- Positief ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegroep
- Negatief of gelijk ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegroep

- L1** Indicatoren, waarbij 1 = zeer onvoldoende, 2 = ruim onvoldoende, 3 = onvoldoende, 4 = zwak, 5 = voldoende, 6 = ruim voldoende, 7 = goed, 8 = zeergoed, 9 = uitstekend
- L2** Gemiddeld rapportcijfer voor de eigen ervaren leefbaarheid
- L3** Percentage van de bevolking van 19 jaar en ouder vindt eigen gezondheid (zeer) goed
- L4**
- L5** Percentage van de bevolking van 18 jaar of ouder dat tevreden is met het leven
- L6** Het percentage particuliere huishoudens dat (zeer) tevreden is met de huidige woning. Cijfers per gemeente zijn alleen beschikbaar voor gemeenten met meer dan 100.000 inwoners en op COROP en provincie niveau
- L7** Het percentage particuliere huishoudens dat (zeer) tevreden is met de huidige woonomgeving. De woonomgeving is de omgeving en de buurt waarin een huishouden woont. Cijfers per gemeente zijn alleen beschikbaar voor gemeenten met meer dan 100.000 inwoners en op COROP en provincie niveau

LEESWIJZER TABEL

- In de **dikgedrukte** getallen staan de indexcijfers of de procentpunten die de verandering van de waarden t.o.v. de nulmeting weergeven. In het geval er "nmb" staat is er nog geen update geweest op peildatum 1 september 2021
- Het getal achter dit indexcijfer is de meest recente waarde uitgedrukt in percentage, bedrag of aantal
- De opgenomen referentiewaarde bij de Provincie Groningen betreft de gemiddelde landelijke ontwikkeling / landelijke gemiddelde

3.2.3. Leefbaarheid

Op de peildatum van deze eerste jaarlijkse monitor waren de hoofd- en sub-indicatoren voor de ambitie Leefbaarheid nog niet vernieuwd ten opzichte van de nulmeting. De ontwikkeling van deze ambitie en de onderliggende indicatoren ten opzichte van nulmeting is daarom op dit moment nog niet vast te stellen

NATUUR EN KLIMAAT

	Gebruikte eenheid ontwikkeling	Monitor 2021	PEKELA	STADS- KANAAL	VEENDAM	WESTER- KWARTIER	WESTER- WOLDE	PROVINCIE GRONINGEN
LIVING PLANET INDEX > N1	Index: 2018=100	2019						99,3 129,1
Gemiddelde in de referentiegroep >								99,6 110,7
Ecosysteemkwaliteit (areaal) > N2	nnb	2017						nnb 17,0%
landnatuur provincies								
Emissies van fijnstof naar lucht (PM2,5) > N3	Index: 2018=100	2019	96,8 16.660	94,9 37.063	105,5 57.971	94,1 64.849	84,4 24.190	99,4 713.499
Gemiddelde in de referentiegroep >			95,3 13.290	95,7 32.682	97,0 26.995	102 58.463	97,8 31.019	96,8 17.901.359
Broeikasgasemissies per inwoner > N4	Index: 2018=100	2019	99,9 7,6	97,5 4,7	96,3 12,7	95,7 11,0	87,1 12,0	88,1 30,3
inclusief elektriciteitsproductie			97,6 8,6	98,4 8,6	100,6 9,5	94,9 10,9	96,7 17,5	94,5 11,8
Gemiddelde in de referentiegroep >								
Broeikasgasemissies per inwoner > N5	Index: 2018=100	2019	99,9 7,6	97,5 4,7	96,1 12,5	95,7 11,0	87,1 12,0	99,1 10,8
exclusief elektriciteitsproductie			97,5 8,5	98,4 8,6	100,6 9,5	95,0 10,8	96,7 17,5	96,1 9,3
Gemiddelde in de referentiegroep >								
Hittestress - warme nachten > N6	nnb	2020	nnb 0,0%	nnb 0,0%	nnb 0,0%	nnb 0,0%	nnb 0,0%	nnb 0,1%
Gemiddelde in de referentiegroep >			nnb 1,9%	nnb 0,8%	nnb 0,9%	nnb 2,9%	nnb 0,7%	nnb 9,1%
Wateroverlast > N7	nnb	2010	nnb 0,0%	nnb 0,0%	nnb 0,0%	nnb 80,7%	nnb 0,0%	nnb 24,8%
Gemiddelde in de referentiegroep >			nnb 43,0%	nnb 40,0%	nnb 64,1%	nnb 71,3%	nnb 66,9%	nnb 81,4%

- Positief ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegroep
- Negatief of gelijk ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van de referentiegroep

- N1** Definitie: De index van de trend in populatieomvang van voorkomende fauna in Groningen (1990 = 100). De LPI bevat soorten uit de soortgroepen broedvogels, dagvlinders, libellen, reptielen, amfibieën, zoetwatervissen en zoogdieren. De opgenomen waarde voor Nederland betreft de nationale index van de trend op basis van de in Groningen voorkomende soorten. Soorten die alleen in andere gebieden van Nederland voorkomen zijn hierin om een zuivere vergelijking te maken dus niet meegenomen
- N2** Aandeel landnatuur met een (vrij) hoge ecosysteemkwaliteit
- N3** Jaarlijksegemiddelde fijnstof emissie naar lucht, kg PM2,5
- N4** Totale broeikasgasemissies (CO₂, CH₄, N₂O, HFK, PFK en SF6) in CO₂-equivalenten per inwoner, ton CO₂-equivalent per inwoner
- N5** Broeikasgasemissies per inwoner exclusief elektriciteitsproductie ton CO₂-equivalent per inwoner
- N6** Percentage stedelijk oppervlak in gemeente met minstens twee weken warme nachten per jaar (nachten met gemiddelde temperatuur boven 20 graden celsius)
- N7** Het percentage oppervlak in een gebied waarin gemiddeld 2 tot 3 aantal dagen per jaar 25 millimeter of meer neerslag valt, over een periode van 30 jaar

LEESWIJZER TABEL

- In de **dikgedrukte** getallen staan de indexcijfers of de procentpunten die de verandering van de waarden t.o.v. de nulmeting weergeven. In het geval er "nnb" staat is er nog geen update geweest op peildatum 1 september 2021
- Het getal achter dit indexcijfer is de meest recente waarde uitgedrukt in percentage, bedrag of aantal
- De opgenomen referentiewaarde bij de Provincie Groningen betreft de gemiddelde landelijke ontwikkeling / landelijke gemiddelde

//

**DE GRONINGSE
LIVING PLANET
INDEX HEEFT
ZICH IETS
NEGATIEVER
ONTWIKKELD
DAN DE
LANDELIJKE
VAN 2018 OP
2019**

//

3.2.4. Natuur & Klimaat

Hoofdambitie: Living Planet Index (LPI)

- De LPI geeft de geïndexeerde trend weer van de populatieomvang van in Groningen aanwezige fauna, met 1990 als basisjaar. Om de ontwikkeling in Groningen te toetsen aan de landelijke, wordt de vergelijking gemaakt met de landelijke LPI op basis van dezelfde soortenset. Dat wil zeggen dat soorten die elders in Nederland voorkomen en in Groningen niet, niet worden meegenomen in de landelijke index. Op deze manier wordt een zuivere vergelijking tussen de landelijke en de Groningse ontwikkeling gemaakt.
- De Groningse LPI heeft zich iets negatiever ontwikkeld dan de landelijke van 2018 op 2019. Het verschil tussen de trends is niet significant. Daarmee voldoet Groningen op dit moment niet aan de ambitie zoals die in het Programmakader is geformuleerd. In absolute zin heeft de populatieomvang van de soorten die in Groningen voorkomen sinds 1990 zich positiever ontwikkeld dan landelijk. De Groningse LPI bedraagt immers 129,1 in 2019, de landelijke bedraagt 110,7 (1990 = 100).
- Ten opzichte van de landelijke trend zien we dat Groningen in absolute zin een voorsprong heeft als het gaat om de LPI. De LPI is zowel landelijk als in Groningen relatief stabiel in de afgelopen periode. In Groningen is de populatieomvang van de meeste soorten stabiel in de laatste jaren, al is er sprake van een matige afname van zoetwatervissen en broedvogels en van een matige toename van zoogdieren.

Sub-indicator: Emissies van fijnstof (PM_{2,5})⁵ naar lucht

- Lokale fijnstofuitstoot draagt, samen met onder meer 'import'⁶ van fijnstof uit het buitenland en onder invloed van weersomstandigheden bij aan hogere fijnstofconcentraties in de lucht. Dit leidt tot vermindering van de luchtkwaliteit en kan gezondheidseffecten teweegbrengen. Met name fijnstofdeeltjes met een doorsnee van minder dan 2,5 micrometer (PM_{2,5}) zijn schadelijk voor de gezondheid. Emissieregistratie heeft recent de meetmethode voor fijnstofemissie verbeterd, waardoor ook condenseerbaar fijnstof uit houtstook is meegenomen. Dit leidt met terugwerkende kracht tot een hogere gemelde uitstoot.

⁵ In dit hoofdstuk wordt met fijnstof altijd fijnstof (PM_{2,5}) bedoeld.

⁶ Het RIVM schat op basis van modelmatige berekeningen in dat gemiddeld twee-derde van de fijnstofconcentratie door buitenlandse bronnen wordt veroorzaakt.

- Ten opzichte van het vorige peiljaar zien we dat de gemeenten Veendam en Pekela een negatieve ontwikkeling kennen ten opzichte van hun referentiegroep. In Veendam nemen de fijnstofemissies toe van 2018 op 2019, terwijl in de referentiegroep sprake is van een daling. In Pekela is de daling iets lichter dan in de referentiegroep. De andere drie gemeenten kennen een positieve ontwikkeling: hun fijnstofemissies dalen, van een iets sterkere daling in Stadskanaal tot een fors verschil in Westerwolde. In Westerwolde is zowel bij huishoudens als de industrie sprake van een dalende uitstoot. Voor Westerkwartier geldt ook een afnemende uitstoot, terwijl de referentiegroep een stijgende fijnstofemissie kent.
- Fijnstofemissies liggen in absolute zin relatief hoog in Veendam, vergeleken met haar referentiegroep (58 om 27 ton). Voor de overige gemeenten zijn de verschillen in absolute zin kleiner.

Sub-indicator: Broeikasgasemissies per inwoner

- De broeikasgasemissies per inwoner in de provincie Groningen zijn van 2018 op 2019 met zo'n 11,9% afgenomen naar zo'n 30,3 ton CO₂-equivalenten⁷. We zien in de vijf Groningse gemeenten en in vier referentiegroepen een daling van de emissies van 2018 op 2019. In de meeste gemeenten is sprake van een lichte daling. Dat is in lijn met de nationale trend: de totale emissie daalde met 3,2% van 2018 op 2019. Net als landelijk zit de daling in de Groningse gemeenten met name in de uitstoot van CO₂ en minder in overige broeikasgassen, zoals methaan, lachgas en F-gassen.
- In Veendam, Stadskanaal en Westerkwartier zien we lichte dalingen van de uitstoot. In deze drie gemeenten is sprake van een hardere daling dan in de referentiegroepen.
- Voor Pekela geldt dat er sprake is van een minimale daling, met een afname van circa 0,1% van 2018 op 2019. Over het algemeen zijn er in die gemeente geen grote verschuivingen tussen sectoren. Westerwolde valt op in de cijfers, met een daling van 12,9%. Deze wordt grotendeels veroorzaakt door afnemende uitstoot door Avebe in Ter Apelkanaal. Op het gebied van inwonertal is in de meeste gemeenten sprake van een lichte afname van 2018 op 2019, maar deze heeft nog nauwelijks invloed op deze indicator. In Westerwolde heeft de toename van 2,1% in de bevolking een dempend effect op de broeikasgasemissies per inwoner.

⁷ CO₂-equivalenten zijn een maatstaf om aan te geven in welke mate een bepaald broeikasgas bijdraagt aan de opwarming van de aarde. Zo is het effect van methaan op de opwarming van de aarde 28 keer zo sterk als dat van CO₂. Emissie van 1 kg methaan (CH₄) kan dan ook worden uitgedrukt als emissie van 28 kg CO₂-equivalenten.

Sub-indicator: Broeikasgasemissies per inwoner exclusief elektriciteitsproductie

- In de gehanteerde methode hebben elektriciteitscentrales een zeer grote invloed op de indicator broeikasgasemissies per inwoner in een gemeente. Kort gezegd is alle uitstoot van CO₂ als gevolg van elektriciteitsproductie toegerekend aan de gemeente waar de centrale staat, in plaats van de gemeenten waar de elektriciteit verbruikt wordt. Door deze indicator ook exclusief elektriciteitsproductie te laten zien, krijgen we beter zicht op de ontwikkeling in andere sectoren.
- In de vijf gemeenten waarover hier gerapporteerd wordt, speelt elektriciteitsproductie nauwelijks een rol in de lokale sectorstructuur. Daarom biedt deze indicator voor deze gemeenten geen nieuwe inzichten ten opzichte van de indicator die hiervoor behandeld is.

Overige sub-indicatoren

- Op de peildatum van deze eerste jaarlijkse monitor waren ten opzichte van de nulmeting nog geen nieuwe waarden bekend voor de sub-indicatoren hittestress, wateroverlast en ecosysteemkwaliteit van landnatuur.

ERVAREN IMPACT

3.3. Ervaringen van Groningers

In het kader van Nationaal Programma Groningen worden de ervaringen van inwoners van de provincie als geheel en van de vijf gemeenten die onderdeel uitmaken van het programma gevolgd. Als aanvulling hierop is dit in deze bijlage voor de overige vijf Groningse gemeenten inzichtelijk gemaakt. Voor de meting van de ervaren impact maken we gebruik van het Groninger Panel. Hiervoor zijn geen gegevens over referentiegemeenten beschikbaar, dit maakt dat een vergelijking niet mogelijk is. Het meetmoment is oktober 2020.

WERKEN EN LEREN

TEVREDENHEID BESCHIKBAARHEID WERK

	PEKELA	STADS-KANAAL	VEENDAM	WESTER-KWARTIER	WESTER-WOLDE	PROVINCIE GRONINGEN
Percentage dat (heel) tevreden is met de hoeveelheid > beschikbaar werk in het algemeen in hun regio	21,2%	23,4%	28,9%	51,5%	21,1%	37,0%
Percentage dat (heel) tevreden is met de hoeveelheid > beschikbaar werk voor zichzelf in hun regio	31,6%	33,3%	40,4%	49,1%	27,6%	40,8%

RONDKOMEN

Percentage dat in de afgelopen twaalf maanden (soms of vaak) > moeite heeft gehad om van het inkomen van hun huishouden rond te komen	12,0%	9,3%	9,6%	8,8%	8,5%	9,9%

Meetmoment = okt-20 Methode = Groninger Panel, N=3648, Gewogen naar leeftijd en geslacht binnen de gemeenten

LEEFBAARHEID

ERVAREN LEEFBAARHEID

	PEKELA	STADS-KANAAL	VEENDAM	WESTER-KWARTIER	WESTER-WOLDE	PROVINCIE GRONINGEN
Rapportcijfer tevreden met de leefbaarheid in dorp of wijk >	7,5	7,8	7,7	7,9	7,8	7,7
Percentage dat vond dat de leefbaarheid in dorp of wijk de afgelopen 12 maanden (erg) vooruit is gegaan	10,3%	5,8%	4,4%	8,9%	4,1%	7,6%

TEVREDENHEID MET EN KWALITEIT VAN WONING

Rapportcijfer tevreden met de woning/woonruimte >	7,6	8,3	8,0	8,2	8,3	8,0
Percentage (zeer) tevreden met de staat van onderhoud van de woning	70,2%	81,5%	80,8%	80,6%	78,9%	76,6%
Percentage (zeer) tevreden met de energiezuinigheid van de woning	49,2%	57,5%	56,1%	55,6%	48,6%	51,6%

KWALITEIT VAN DE FYSIEKE LEEFOMGEVING (LANDSCHAP)

Rapportcijfer aantrekkelijkheid landschap in provincie Groningen	7,6	7,8	7,7	8,0	8,2	7,9
Welke aspecten van het Groninger landschap zijn het belangrijkste? Top 3 open antwoorden	1. Gevarieerdheid 2. Weldsheid 3. Rust	1. Gevarieerdheid 2. Rust 3. Bos	1. Gevarieerdheid 2. Rust 3. Weldsheid	1. Gevarieerdheid 2. Rust 3. Weldsheid	1. Gevarieerdheid 2. Rust 3. Bos	
Percentage dat vond dat de kwaliteit van het Groningse landschap de laatste 5 jaar (erg) vooruit is gegaan	12,9%	21,3%	16,2%	20,9%	31,1%	22,7%

KWALITEIT VAN DE FYSIEKE LEEFOMGEVING (CULTUURHISTORIE)

Percentage dat vond dat de kwaliteit van cultuur historische elementen, zoals wierden, borgen en kerken, de laatste 5 jaar (erg) vooruit is gegaan	8,9%	11,8%	6,4%	20,0%	17,2%	18,6%

ERVAREN GEZONDHEID

Percentage met (zeer) goede ervaren gezondheid >	64,8%	78,1%	76,0%	77,0%	78,1%	74,9%
Rapportcijfer ervaren mobiliteit >	8,6	9,3	9,0	9,1	9,1	9,0

TEVREDENHEID MET HET LEVEN

Rapportcijfer tevredenheid met het leven in het algemeen >	7,6	8,0	7,8	7,9	7,9	7,8
Percentage dat toekomst voor zichzelf zonnig inziet >	31,0%	46,0%	34,3%	43,0%	40,8%	40,0%
Percentage dat toekomst voor de jeugd zonnig inziet >	8,6%	8,4%	12,4%	14,6%	16,0%	12,5%

TOEKOMSTPERSPECTIEF

Percentage dat toekomst voor hun dorp of wijk zonnig inziet >	17,2%	18,0%	9,1%	26,8%	26,1%	23,4%
Wat is er nodig om dorp of wijk in de toekomst leefbaar te houden? Top 3 open antwoorden	1. Voorzieningen behouden 2. Voldoende woonruimte 3. Goede bereikbaarheid	1. Voorzieningen behouden 2. Voldoende woonruimte 3. Goede bereikbaarheid	1. Voorzieningen behouden 2. Voldoende woonruimte 3. Goede bereikbaarheid	1. Voorzieningen behouden 2. Voldoende woonruimte 3. Goede bereikbaarheid	1. Voorzieningen behouden 2. Voldoende woonruimte 3. Goede bereikbaarheid	
Percentage dat vond dat het over het algemeen iets of duidelijk de goede kant op gaat in Groningen	41,7%	45,8%	48,2%	65,7%	61,6%	56,8%

Meetmoment = okt-20 Methode = Groninger Panel, N = 3648, Gewogen naar leeftijd en geslacht binnen de gemeenten

Indicator: Ervaren gezondheid Meetmoment = sep-20 Methode = Groninger Panel, N=2796, Gewogen naar leeftijd en geslacht binnen de gemeenten

//
IN PEKELA
WORDT
OPVALLEND
VAAK
AANGEGEVEN
DAT MEN MOEITE
HAD MET
RONDKOMEN
//

Beschikbaarheid werk

- De netto participatiegraad van de overige Groningse gemeenten ligt onder het niveau van de referentiegemeenten en de ontwikkeling ervan is ongunstiger. Het Westerkwartier vormt de enige uitzondering hierop. Ondanks de feitelijk lagere arbeidsparticipatie zien we dat relatief veel Groningers (heel) tevreden zijn met de werkgelegenheid voor zichzelf (41%) en nog eens 38% staat hier neutraal in.
- Gemiddeld is 37% (zeer) tevreden met de werkgelegenheid in de regio in het algemeen en is 27% (zeer) ontevreden. In de gemeente Westerkwartier is men het minst vaak (zeer) ontevreden met de hoeveelheid beschikbaar werk in het algemeen (13,7%). In Westerwolde en Stadskanaal is een groot aandeel inwoners (zeer) ontevreden over de algemene werkgelegenheid (37% en 43%).
- De tevredenheid met de beschikbaarheid van werk in de regio is in 2020 zeer vergelijkbaar met 2018. Gezien het meetmoment midden in de coronacrisis is het opvallend dat er geen achteruitgang is in tevredenheid met beschikbaar werk ten opzichte van 2018.

Rondkomen

- 10% van de Groningers geeft aan dat zij enige of grote moeite hebben gehad om in het afgelopen jaar rond te komen. Dat zijn veel vaker mensen met een laag inkomen (minder dan €1000 per maand) en zelden Groningers met een inkomen van €3.000 of meer. Het gaat ook vaker om Groningers met een laag opleidingsniveau. Van deze groep geeft 42% aan geen enkele moeite te hebben met rondkomen, tegenover 65% van de hoogopgeleiden. In Westerwolde en Westerkwartier wonen de minste mensen met moeite met rondkomen (8,5% en 8,8%) van de overige Groningse gemeenten. In Pekela wordt opvallend vaak aangegeven dat men moeite had met rondkomen (12,0%).

//
IN STADSKANAAL,
VEENDAM EN
WESTERKWARTIER
IS MEN VAKER
(ZEER) TEVREDEN
MET DE ENERGIE-
ZUINIGHEID VAN DE
WONING
//

Ervaren leefbaarheid

- De ervaren leefbaarheid in de overige Groningse gemeenten ligt rond het provinciale gemiddelde van 7,7. Van een 7,5 in Pekela tot een 7,9 in Westerkwartier.
- De meeste mensen geven aan dat de leefbaarheid in het eigen dorp of wijk in de afgelopen maanden gelijk is gebleven.
- Een klein deel geeft aan dat de leefbaarheid er (erg) op vooruit is gegaan, het provinciaal gemiddelde is 7,6%. Pekela en Westerkwartier zijn bovengemiddeld positief over de ontwikkeling in de lokale leefbaarheid. In Stadskanaal, Veendam en Westerwolde is juist een kleiner aandeel expliciet positief gestemd over de leefbaarheid.

Wonen

- Groningers zijn in 2020 erg tevreden met hun woning. De huidige woning wordt gemiddeld met een rapportcijfer 8 gewaardeerd. Dit cijfer is al jaren stabiel (Groninger Panel).
- De meeste Groningers zijn in 2020 tevreden met de staat van onderhoud van hun woning (76,6%). De onderhoudsstaat van de woning is belangrijk voor de algehele tevredenheid met de woning. Vooral de impact van een (zeer) slecht onderhouden woning is groot. Jongvolwassenen (18-34 jaar) en huurders zijn hier het minst tevreden over. De staat van onderhoud wordt het laagst gewaardeerd in Pekela.
- Het aandeel Groningers dat tevreden is met de energiezuinigheid van de woning is in de afgelopen twee jaar toegenomen van vier op de tien panelleden in 2018 tot meer dan de helft in 2020. In Stadskanaal, Veendam en Westerkwartier is men vaker (zeer) tevreden met de energiezuinigheid van de woning. In Pekela en Westerwolde is net iets minder dan de helft (zeer) tevreden.

Landschap

- Inwoners van Groningen waarderen in 2020 de aantrekkelijkheid van het landschap met een 7,9. Er is enig verschil tussen de overige Groningse gemeenten, variërend van een 7,6 in Pekela tot een 8,2 in Westerwolde.
- Op basis van open antwoorden blijkt dat de variatie in het Groninger landschap, de weidsheid ervan en de rust als overkoepelende thema's duidelijk het meest gewaardeerd worden. In Stadskanaal en Westerwolde wordt in plaats van de weidsheid het bos benoemd.
- Er zijn over het algemeen meer mensen die de ontwikkeling in kwaliteit de afgelopen jaren

// INWONERS VAN PEKELA BEOORDELEN HUN GEZONDHEID HET LAAGST VAN DE HELE PROVINCIE //

negatief beoordelen dan positief. Vier op de tien panelleden geven aan dat de kwaliteit van het Groningse landschap in de afgelopen 5 jaar stabiel is gebleven. Op provincieniveau geeft 23% aan dat de kwaliteit van het landschap vooruit is gegaan. Alleen Westerwolde komt boven dit provinciegemiddelde uit, de overige gemeenten scoren duidelijk lager hierop.

Ervaren gezondheid

- Groningers zijn in 2020 over het algemeen tevreden met de eigen gezondheid. Van alle volwassen Groningers geeft 75% aan dat zij een goede tot zeer goede gezondheid ervaren. Slechts 4% van de Groningers beoordeelt de eigen gezondheid als (zeer) slecht (Groninger Panel).
- Gezien het meetmoment midden in de coronacrisis is het opvallend dat de verschillen ten opzichte van 2016 niet groter zijn. 1 op de 5 inwoners van Groningen geeft namelijk aan dat de gezondheid achteruit is gegaan. Dit kan komen door uitstellen of ontbreken van de benodigde zorg, maar ook door andere maatregelen, zoals veel thuiswerken of een beperkt sociaal leven⁸.
- Inwoners van Pekela beoordelen hun gezondheid het laagst van de hele provincie met 64,8% (zeer) goede gezondheid.
- Hoogopgeleiden hebben een betere ervaren gezondheid vergeleken met laag of middelbaar opgeleiden. Ditzelfde geldt voor inkomen. Ook leeftijd vormt een belangrijk element van de eigen ervaren gezondheid. Naarmate men ouder wordt, neemt de ervaren gezondheid af.

Ervaren mobiliteit

- Groningers zijn in 2020 zeer tevreden met hun eigen mobiliteit. Gemiddeld wordt dit met een rapportcijfer van een 9 gewaardeerd. Het overgrote deel van de Groningers heeft een auto en kan alle voorzieningen vrij eenvoudig bereiken. Oudere Groningers waarderen de eigen mobiliteit iets minder, maar nog steeds hoog (8,3). De kleine verschillen tussen de gemeenten zijn niet significant.

Tevredenheid met het leven

8

Sociaal Planbureau Groningen (2021). Bijna niets meer vanzelfsprekend. De gevolgen van de coronacrisis voor het leven in de provincie Groningen. Groningen: Sociaal Planbureau Groningen.

//
IN VEENDAM
IS SLECHTS
9,1% POSITIEF
INGESTELD OVER
DE TOEKOMST VAN
HET EIGEN DORP
OF WIJK

- > Groningers zijn over het algemeen gelukkig. Ze geven het leven gemiddeld een 7,8. Het aantal volwassenen dat zijn of haar eigen leven een 7 of hoger geeft ligt op 90%. Minder dan 5% van de Groningers geeft zijn of haar eigen leven een onvoldoende.
- > Er zijn kleine verschillen tussen de overige Groningse gemeenten, variërend van een 7,6 gemiddeld in Pekela tot een 8,0 in Stadskanaal.

Toekomstperspectief

- > Ruim de helft van de Groningers vindt dat het, over het algemeen, de goede kant op gaat met Groningen (57%). In Pekela is men duidelijk het minst positief over de algemene richting. Ook in Stadskanaal en Veendam wordt onder het provinciegemiddelde gescoord. In Westerkwartier en Westerwolde wordt juist positief tegen de algemene richting van Groningen aangekeken. 40% van de Groningers ziet in 2020 de eigen toekomst zonnig tegemoet. Over het algemeen zijn Groningers positief of neutraal (neutraal ligt rond de helft). Er lijken gedeelde zorgen te bestaan over het toekomstperspectief voor de jeugd. Ook de vooruitblik voor eigen dorp of wijk wordt minder zonnig gezien als het persoonlijk toekomstbeeld. In Pekela is men het minst optimistisch over de eigen toekomst (31%) en weinig optimistisch over de toekomst van de jeugd (8,6%). De zorgen voor de jeugd worden gedeeld in Stadskanaal (8,4%). In Veendam is slechts 9,1% positief ingesteld over de toekomst van het eigen dorp of wijk.
- > Op basis van de open antwoorden zijn geen verschillen tussen de 5 overige Groningse gemeenten in wat men aangeeft nodig te hebben om het dorp of wijk in de toekomst leefbaar te houden. Het behoud van voorzieningen staat voor alle vijf gemeenten op de eerste plek. Dit varieert van scholen, tot winkels, tot openbaar vervoer. Voldoende woonruimte staat overal op de tweede plek en een goede bereikbaarheid op de derde plaats.

NATUUR EN KLIMAAT

HITTESTRESS - ERVAREN GEVOELSTEMPERATUUR

	PEKELA	STADS-KANAAL	VEENDAM	WESTER-KWARTIER	WESTER-WOLDE	PROVINCIE GRONINGEN
Percentage vaak last gehad van hitte in afgelopen jaar >	13,2%	11,2%	13,4%	11,8%	12,8%	12,7%

WATEROVERLAST

	PEKELA	STADS-KANAAL	VEENDAM	WESTER-KWARTIER	WESTER-WOLDE	PROVINCIE GRONINGEN
Percentage vaak last gehad van wateroverlast in afgelopen jaar >	2,6%	1,2%	3,4%	3,4%	1,1%	3,1%

Meetmoment = okt-20 Methode = Groninger Panel, N=3648, Gewogen naar leeftijd en geslacht binnen de gemeenten

Hitte en water

- Er is objectief sprake van hittestress door warme nachten als er meer dan 14 tropische nachten per jaar voorkomen in een bepaald stedelijk gebied. Op basis van objectieve data komt hittestress nauwelijks voor in Groningen. In geen van de overige Groningse gemeenten komt objectief gezien hittestress door warme nachten voor. De ervaring van Groningers is echter anders. Driekwart van de Groningers ervaart hitte, voor 12,7% geldt dat zij aangeven er vaak last te hebben gehad in 2020.
- Het aantal dagen dat er extreme neerslag valt (gemiddeld aantal dagen >25mm) en er objectief sprake is van wateroverlast, ligt in de provincie op een lager niveau dan in de rest van Nederland. Inwoners van Groningen hebben minder last van wateroverlast dan van hittestress. Desondanks geeft nog steeds één op de vijf inwoners aan last te hebben gehad van wateroverlast, 3,1% gaf in 2020 aan vaak last te hebben gehad van wateroverlast.

4

Verant- woording

4.1 Actualisatie indicatorenset

Nationaal Programma Groningen heeft ambities geformuleerd op vier thema's: Economie, Werken & Leren, Leefbaarheid en Natuur & Klimaat. Voor elk van de vier thema's staat de ambitie beschreven in het Programmakader van Nationaal Programma Groningen. In dit Programmakader is ook een eerste monitoringsraamwerk opgenomen.

Het consortium heeft dit monitoringsraamwerk in 2020 vertaald naar een definitieve set van indicatoren en deze in 2021 geactualiseerd. Deze geactualiseerde indicatorenset is in dit rapport voor zowel de nulmeting als de monitor 2021 gebruikt. De indicatoren met betrekking tot de vier centrale programma-ambities die zijn opgenomen in dit rapport, zijn geselecteerd op basis van de volgende criteria:

- De mate waarin de indicatoren daadwerkelijk het bedoelde concept (namelijk de vier ambities) meten.
- De openbare beschikbaarheid van data om te voorkomen dat nieuw onderzoek uitgevoerd moet worden.
- De beschikbaarheid van data op een bruikbaar geografisch schaalniveau, bij voorkeur op gemeenteniveau, zodat een vergelijking met referentiegroepen mogelijk is.
- De actualiteit van data: van recente datum en bij voorkeur jaarlijks geactualiseerd, zodat de data zoveel mogelijk betrekking heeft op de programmaperiode en jaarlijks de progressie op het doelbereik kan worden vastgesteld.

In de komende jaren worden ontwikkelingen bij externe data- en bronhouders nauwlettend gevolgd. Als er nieuwe data beschikbaar komt die van toegevoegde waarde kan zijn voor de monitoring van de ambities en impact van Nationaal Programma Groningen zal in overleg met het programmabureau een afweging gemaakt worden het in deze nulmeting gepresenteerde raamwerk aan te passen.

4.2 Samenstelling van referentiegroepen

De realisatie van de ambities en de impact van Nationaal Programma Groningen worden in de monitoringscyclus beschouwd door te volgen hoe de Groningse gemeenten zich ontwikkelen ten opzichte van de referentiegroep. Elk van de Groningse gemeenten in de regio is daartoe ingedeeld in een eigen referentiegroep met vergelijkbare gemeenten uit de rest van Nederland. De ontwikkeling van de outcome indicatoren en de brede welvaart in de referentiegroep dient als referentiekader voor betreffende gemeente.

Referentiegroepen bestaan uit een set van referentiegemeenten. Referentiegemeenten zijn gemeenten die qua verstedelijking en inkomen 'statistisch' zo dicht mogelijk bij de Groningse gemeenten liggen. Daarbij is ook rekening gehouden met het inwonersaantal. De referentiegroepen zijn tot stand gekomen op basis van 3 dimensies en indicatoren (zie tabel 9):

Tabel 9: dimensies en indicatoren t.b.v. referentiegroepen

Dimensie	Indicator
1. Mate van verstedelijking	Omgevingsadressendichtheid
2. Inkomen	Gestandaardiseerd besteedbaar inkomen in 2018
3. Bevolkingsomvang	Aantal inwoners op 1 januari 2018

Per gemeente is voor elk van de 3 dimensies een standaarddeviatie berekend. De referentiegemeenten zijn die gemeenten die op elk van de drie dimensies:

- niet meer dan 1,5 standaarddeviatie afwijken van de doelgemeente;
- alsmede per indicator niet meer dan 50% afwijken t.o.v. de doelgemeente; en
- die niet in de provincie Groningen liggen.

Op basis van de som van de procentuele verschillen tussen de gemeente en referentiegemeente voor elk van de 3 dimensies, is een rangschikking op basis van gelijkenis gemaakt en de top 10 meest vergelijkbare referentiegemeenten voor elke doelgemeente geselecteerd. In tabel 10 is per gemeente de referentiegemeenten

opgenomen. Deze gemeenten vormen samen de referentiegroep. De ontwikkeling van de referentiegroep als geheel vormt het referentiekader voor de realisatie van de ambities en impact. De referentiegemeenten blijven in principe gelijk voor de komende 10 jaar, maar wanneer er sprake is van gemeentelijke herindelingen zal daarvoor worden gecorrigeerd.

Tabel 10: Samenstelling referentiegroepen per gemeente

REFERENTIEGEMEENTEN

PEKELA	STADSKANAAL	VEENDAM	WESTERKWARTIER	WESTERWOLDE
Voerendaal	Deurne	Beuningen	Hardenberg	Borger-Odoorn
Opmeer	Gemert-Bakel	Gilze en Rijen	Altena	Aa en Hunze
Boekel	Hellendoorn	Haaksbergen	Waadhoeke	De Wolden
Reusel-De Mierden	Montferland	Langedijk	De Fryske Marren	Buren
Grave	Epe	Stein	Hollands Kroon	Tubbergen
Kapelle	Echt-Susteren	Aalten	West Betuwe	Borsele
Simpelveld	Halderberge	Ermelo	Noardeast-Fryslân	Veere
Landerd	Aalten	Winterswijk	Medemblik	Gulpen-Wittern
Bergen (L.)	Noordenveld	Cuijk	Coevorden	Roerdalen
Beesel	Renkum	Nunspeet	Beekdaelen	Sluis

De referentiegemeenten in de referentiegroep staan gerangschikt op de mate van vergelijkbaarheid, de meest vergelijkbare bovenaan. Het kan voorkomen dat een gemeente minder dan 10 referentiegemeenten overhoudt. De reden hiervoor is dat er dan minder gemeenten zijn die in elk van de 3 variabelen minder dan 1,5 standaarddeviatie afwijkt.

4.3 Methodologie impact: Brede welvaart en ervaren impact

Nationaal Programma Groningen streeft met de realisatie van de vier gekozen ambities een verbetering na van de brede welvaart en het imago van Groningen. Om te kunnen volgen in hoeverre de realisatie van de vier ambities daadwerkelijk deze impact heeft, is het zaak de ontwikkeling van de brede welvaart en het imago te monitoren. Bij aanvang van Nationaal Programma Groningen werd zowel het concept brede welvaart als het imago niet (frequent) op regionale schaal gemeten, zoals voor de outcome indicatoren wel het geval was. Voor beide concepten zijn ten behoeve van de monitorings- en evaluatiecyclus van Nationaal Programma Groningen meetinstrumenten ontwikkeld.

In de structurele monitoring en evaluatie van het van Nationaal Programma Groningen vertegenwoordigen de inwoners van de regio een centrale positie. We gaan inwoners via het Groninger Panel tweejaarlijks bevragen over hun ervaringen op het gebied van werken en leren, leefbaarheid en natuur en milieu. Door de persoonlijke ervaring van inwoners langdurig te monitoren, in aanvulling op de objectieve indicatoren, wordt een beeld geschetst van hoe het gaat met Groningers in de context van Nationaal Programma Groningen.

4.3.1 Brede welvaart

Er is steeds meer aandacht voor het verbeteren van brede welvaart in de regio, zoals in het Regio Dealbeleid (zie ook Weterings et al. 2020). Brede welvaart richt zich niet alleen op de economische aspecten van welvaart, zoals het bruto nationaal product, maar ook op andere aspecten, zoals de gezondheidssituatie en veiligheidsbeleving in de woonbuurt. Het gebruik van brede welvaart voor beleidsontwikkeling heeft een vlucht genomen met het rapport van de Nobelprijswinnende economen Joseph Stiglitz en Amartya Sen en de econoom Jean-Paul Fitoussi (Stiglitz, Sen en Fitoussi 2009). De OECD vergelijkt sindsdien met de 'Better life index' de brede welvaart tussen verschillende landen, gebaseerd op de voorkeur voor aspecten van brede welvaart van bezoekers van hun website. Stegeman et al. (2017) hebben deze voorkeuren gebruikt om een indicator voor bredere welvaart voor Nederland te construeren.

Voor het versterken van regio's is het belangrijk om brede welvaart ook lokaal te kunnen meten. Een belangrijke stap is de publicatie van de 'Regionale Monitor Brede Welvaart' door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS 2020). De Regionale Monitor Brede Welvaart is een dashboard van 39 indicatoren die gezamenlijk een beeld geven van de staat en ontwikkeling van brede welvaart in de gemeente of regio. Het CBS heeft er anders dan de OECD voor gekozen om de set aan indicatoren niet samen te vatten in één index met als belangrijkste argument dat informatie ontbreekt over de voorkeur voor de indicatoren van een representatieve groep in de samenleving (CBS 2019). Het ontbreken van een brede welvaartsindex maakt het voor beleidsmakers moeilijk om te bepalen wat de belangrijkste onderdelen zijn waarop provincie en gemeenten moeten inzetten om brede welvaart in de regio te verbeteren (zie ook Van Bavel, et al., 2019).

Ten behoeve van Nationaal Programma Groningen is door onderzoekers van Aletta Advies een brede welvaartsindex voor Nederlandse gemeenten en regio's gebaseerd op de persoonlijke voorkeuren van inwoners van de provincie Groningen⁹. Het meten van brede welvaart vanuit Gronings perspectief sluit aan bij de behoefte van Nationaal Programma Groningen om voor investeringen in de regio het perspectief van mensen in de regio centraal te stellen.

⁹ Een uitgebreide versie van deze verantwoording wordt als artikel aangeboden (Ooijen, R. van, Vaart, J. van der en Mierau, J. Brede welvaartindex voor Nederlandse gemeenten en regio's vanuit Gronings perspectief)

Methode

Hybride methode voor brede welvaart

Er zijn verschillende mogelijkheden om tot één maatstaf voor brede welvaart te komen. In Decancq et al. (2013) worden drie methoden besproken: data-gestuurd, normatief, en hybride. Bij een hybride methode wordt de weging van de verschillende indicatoren bepaald op basis van de gerapporteerde voorkeuren van de bevolking. De hybride methode wordt gebruikt voor het construeren van de OECD 'Better Life Index' en de 'Brede welvaartindicator' voor Nederland (Stegeman et al., 2017). Wij gebruiken deze methode voor het meten van brede welvaart in Nederlandse gemeenten en regio's vanuit Gronings perspectief.

Brede welvaart indicatoren

Om tot één maatstaf van brede welvaart te komen gaan we uit van het dashboard van indicatoren volgens de Regionale Monitor Brede Welvaart 2020 van het CBS (CBS 2020). De selectie van indicatoren is wetenschappelijk onderbouwd en volgt uit het rapport van de commissie Stiglitz (Stiglitz, Sen en Fitoussi 2009). De indicatoren zijn beschikbaar op gemeente (29 indicatoren), COROP of provincieniveau (10 indicatoren). Indien een indicator op gemeenteniveau ontbreekt, gebruiken we het COROP of provincieniveau. De meeste indicatoren worden vanaf 2012 jaarlijks gemeten. Voor iedere indicator gebruiken we de gegevens van de meest recente meting. Om alle indicatoren op een zinvolle wijze te kunnen samenvoegen tot een index, hebben wij de indicatoren omgezet naar standaardscores. Om de trend in de brede welvaartindex te kunnen bepalen gebruiken we dezelfde standaardisatiewaarden in andere jaren. We gaan daarbij uit van de gemeentelijke indeling op 1 januari 2021.

Een aantal aspecten van brede welvaart zoals gedefinieerd door het CBS komen sterk met elkaar overeen. De indicatoren 'ervaren gezondheid' en 'personen met één of meer langdurige ziekten of aandoeningen' hebben bijvoorbeeld beide betrekking op de (ervaren) gezondheid van mensen. Om dubbeltelling te voorkomen, gebruiken wij het gemiddelde van deze gestandaardiseerde indicatoren om de index te bepalen.

Brede welvaart vanuit Gronings perspectief

Niet iedere indicator draagt in gelijke mate bij aan brede welvaart. Om het relatieve gewicht op een objectieve manier te bepalen, hebben we een online vragenlijst

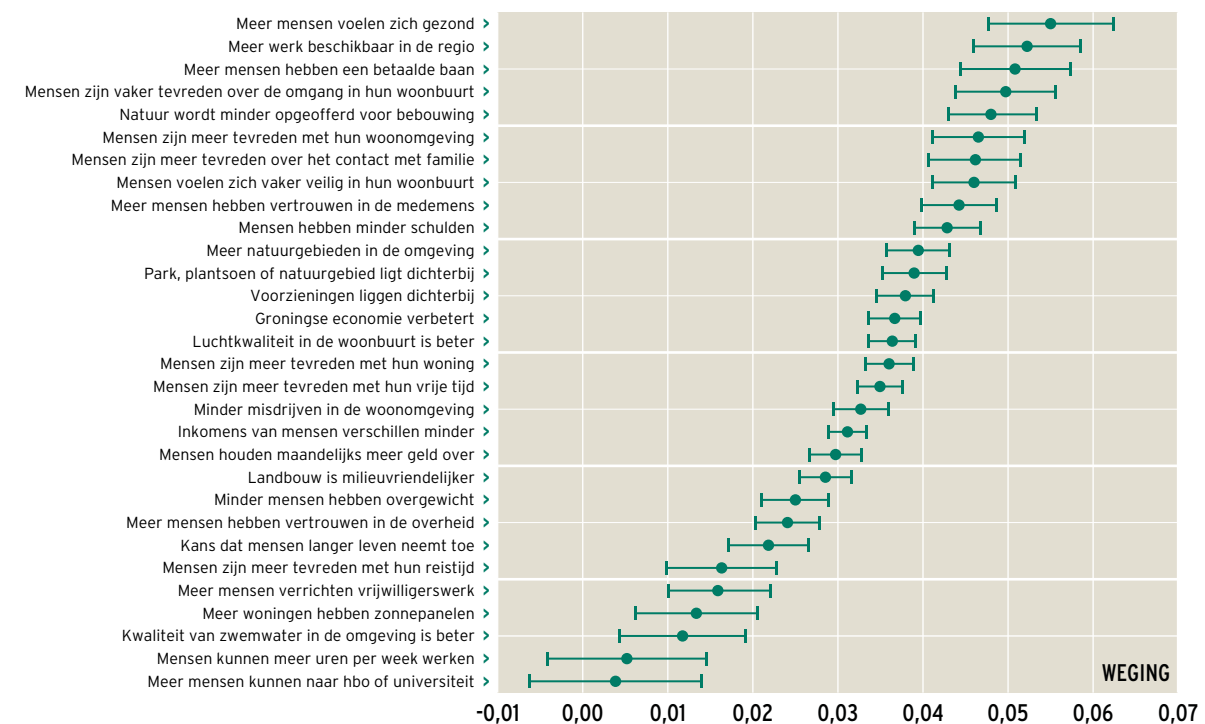
voorgelegd aan het Groninger Panel dat een representatieve afspiegeling is van inwoners (leeftijd 20 jaar en ouder) van de provincie Groningen. In de vragenlijst krijgen panelleden 12 keer een keuze voorgelegd tussen twee indicatoren die 'iets' of 'veel' verbeteren (de overige indicatoren blijven onveranderd). Elk panellid krijgt een andere set aan keuzes voorgelegd (in totaal zijn er 12 verschillende sets). Op deze manier kunnen we heel nauwkeurig achterhalen hoeveel waarde inwoners van de provincie Groningen aan een verbetering van iedere indicator hechten - en wat dus de belangrijkste onderdelen zijn waarop provincie en gemeenten moeten inzetten om brede welvaart in de regio te verbeteren. Het meten van brede welvaart middels deze 'stated preference' methode is uitgebreid gedocumenteerd en gevalideerd in Benjamin et al. (2014).

Resultaten

In totaal namen 3.518 van de 7.120 panelleden deel aan het onderzoek, wat een gebruikelijke respons is in het Groninger Panel. Er zijn verschillen in de respons naar leeftijd, geslacht en opleidingsniveau (vooral jongere mensen hebben een lage respons) waar we rekening mee houden in de analyse. Observaties met missende waarden voor leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, en de vragenlijst hebben we verwijderd. Er bleven hierdoor 3.077 personen over voor de analyse.

Figuur 2 bevat de ranking van de geschatte gewichten voor de verschillende indicatoren. Inwoners van de provincie Groningen vinden gezondheid, werkgelegenheid, (sociale omgang in) hun woonbuurt, en behoud van landschap en natuur de belangrijkste aspecten van brede welvaart, terwijl de hoogte van het opleidingsniveau als het minst belangrijk wordt gezien.

Figuur 2: Ranking van de geschatte gewichten voor de verschillende indicatoren

Berekenen van de Brede Welvaart Index vanuit Gronings perspectief

Uitgangspunt voor de berekening zijn de indicatoren uit de Regionale Monitor Brede Welvaart omgezet naar standaardscores. Om de trend in regionale welvaart te kunnen bepalen, gebruiken we dezelfde standaardisatiewaarden in alle jaren. De wegingsfactor van iedere indicator schatten we met behulp van een probitregressie, zoals in Benjamin et al. (2014). We corrigeren de resultaten voor leeftijd, geslacht en opleidingsniveau, zodat ze representatief zijn voor de inwoners van de provincie Groningen. Jongere panelleden hebben namelijk een relatief lage respons. De wegingsfactoren tellen gezamenlijk op tot één.

De welvaartsindex vanuit Gronings perspectief is de somscore van de gestandaardiseerde indicatoren, vermenigvuldigd met de bijbehorende wegingsfactor. We halen hiervan de waarde af van de gemeente met de laagste welvaart in 2019, en delen dat getal door de maximale waarde zodat de welvaartsindex een minimale waarde heeft van 0 en een maximale waarde van 1. De meeste indicatoren worden vanaf 2012 jaarlijks gemeten. Voor iedere indicator gebruiken we de gegevens van de meest recente meting.

Als een indicator op gemeenteniveau ontbreekt, gebruiken we de gemeten waarde op het COROP- of provincieniveau. Een aantal indicatoren komt sterk met elkaar overeen. De indicatoren 'ervaren gezondheid' en 'personen met één of meer langdurige ziekten of aandoeningen' hebben bijvoorbeeld beide betrekking op de (ervaren) gezondheid van mensen. Om dubbeltelling te voorkomen, gebruiken wij het gemiddelde van deze gestandaardiseerde indicatoren om de welvaartsindex te bepalen.

Naast de absolute waarde van de Brede Welvaart Index NPG berekenen we een relatieve maatstaf. Deze maatstaf geeft de relatieve brede welvaart weer ten opzichte van de overige gemeenten in Nederland en wordt berekend op basis van de absolute Brede Welvaart Index NPG voor alle gemeenten in 2019, verdeeld in 100 percentielgroepen. Gemeenten met een hoge BWI-NPG score komen in een hoge percentielgroep terecht. Naarmate de BWI-NPG score lager is, wordt een gemeente in een lagere groep ingedeeld.

Berekening van de BWI-NPG in deze monitor

In de eerste jaarlijkse monitor zijn 5 variabelen veranderd (zie Tabel 12). Deze variabelen zijn gerelateerd aan 3 van de 30 brede welvaartsindicatoren. De indicator "Meer mensen hebben een betaalde baan" heeft een relatief zwaar gewicht: de indicator heeft qua voorkeur van de bevolking een tweede positie in de rangorde van 0-30. Dit betekent dat een verandering in deze indicator een relatief grote impact kan hebben op brede welvaart. De overige twee indicatoren zijn van relatief ondergeschikt belang. Voor particuliere zonne-energie is het belangrijk om te benoemen dat voor de gemeente Het Hogeland bij de nulmeting het provinciegemiddelde is gebruikt omdat waarden op gemeenteniveau ontbraken. Voor deze twee gemeenten kunnen daarom kleine verschuivingen optreden in de welvaartsindex.

Tabel 12: Geüpdatete indicatoren t.b.v. monitor 2021

Variabele	Welvaartsindicator	Rangorde op basis van voorkeuren
Bruto arbeidsparticipatie	Meer mensen hebben een betaalde baan	2/30
Netto arbeidsparticipatie	Meer mensen hebben een betaalde baan	2/30
Werkloosheid	Meer mensen hebben een betaalde baan	2/30
Hoogopgeleide bevolking	Meer mensen kunnen naar hbo of universiteit	30/30
Particuliere zonne-energie	Meer woningen hebben zonnepanelen	27/30

Literatuur

- Benjamin, Daniel, Ori Heffetz, Miles Kimball, & Nichole Szembrot (2014). "Beyond Happiness and Satisfaction: Toward Well-Being Indices Based on Stated Preference." *American Economic Review* 104, no. 9: 2698-2735.
- CBS (2020) Technische toelichting op de regionale Monitor Brede Welvaart 2020, Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Decancq, Koen, & María Ana Lugo (2013). "Weights in Multidimensional Indices of Wellbeing: An Overview." *Econometric Reviews* 32, no. 1: 7-34.
- Stegeman, H., M. Badir, en A. Rijpma (2017) Een indicator voor bredere welvaart voor Nederland. *ESB*, 102(4746), 2-5.
- Stiglitz, J., A.K. Sen en J.-P. Fitoussi (2009) The measurement of economic performance and social progress revisited: reflections and overview. *OFCE Document de travail*, 2009-33. Te vinden op spire.sciencespo.fr.
- Van Bavel, B., S. Hardeman, en A. Rijpma (2019) Vervolgstappen voor integrale welvaartsmeting. *ESB*, 104(4772), 22-25.
- Weterings, A., E. Buitelaar E. Evenhuis, en A. Thissen (2020) Het verbeteren van de brede welvaart in regio's vergt normatieve keuzes. *ESB* te verschijnen.

4.3.2 Ervaringen van Groningers

De ervaringen van Groningers worden tweejaarlijks gemeten. Er is een vragenlijst ontwikkeld die als standaard gaat gelden voor de looptijd van Nationaal Programma Groningen. Deze wordt uitgezet onder het Groninger Panel. In totaal zijn er voor drie ambities indicatoren opgesteld:

- 1 Werken en leren: 3 indicatoren gericht op tevredenheid werkgelegenheid en kunnen rondkomen
- 2 Leefbaarheid: 17 indicatoren gericht op de (ontwikkeling van) ervaren leefbaarheid, op wonen, landschap, gezondheid en het toekomstperspectief
- 3 Natuur en klimaat: 2 indicatoren gericht op de ervaren water- en hitteoverlast.

In het najaar van 2020 is het Groninger Panel een uitgebreide vragenlijst voorgelegd over hun tevredenheid met de leefbaarheid in Groningen. De ruim 7.000 leden van het Groninger Panel kregen van 9 oktober tot 9 november de tijd om de digitale vragenlijst in te vullen. In die periode was een gedeeltelijke lockdown van kracht, als gevolg van

de corona-pandemie. De antwoorden van de panelleden zijn hierdoor waarschijnlijk beïnvloed, we houden hier rekening mee in onze duiding van de uitkomsten.

Aan het onderzoek hebben uiteindelijk 3.648 panelleden (51,2%) meegedaan¹⁰. Dat is ruim voldoende om een betrouwbaar beeld te geven van wat er onder Groningers leeft. Onder de respondenten zijn jongere inwoners van Groningen ondervertegenwoordigd. Dit is gecorrigeerd met een weging naar leeftijd en gemeente zodat deze representatief zijn voor inwoners van de provincie. Een beperking van panelonderzoek is dat mensen die in een instelling wonen niet zijn vertegenwoordigd in het panel. Hetzelfde geldt voor kinderen en jongeren tot 18 jaar. Ook de stem van mensen die moeite hebben met de Nederlandse taal of met digitale communicatie, klinkt vermoedelijk minder goed door via het panelonderzoek.

De kwalitatieve indicatoren die in het onderzoek zijn opgenomen, zijn rapportcijfers (bijvoorbeeld rapportcijfer tevredenheid met het leven), de mate van tevredenheid (bijvoorbeeld de mate van tevredenheid met de energiezuinigheid van de woning) en eigen beoordelingen (bijvoorbeeld van de ervaren gezondheid).

¹⁰ Voor de variabele ervaren gezondheid is gebruik gemaakt van een andere uitvraag, in september 2020 in samenwerking met Gronings Perspectief (N=2796 - specifiek deze vraag, eveneens gewogen naar leeftijd en geslacht per gemeente).

5

Het consortium

//

**WIJ HELPEN
DE REGIO TE
LEREN EN DE
IMPACT VAN HET
PROGRAMMA ZO
GROOT MOGELIJK
TE MAKEN**

//

E&E Advies, Sociaal Planbureau Groningen en Aletta Advies vormen samen het consortium dat verantwoordelijk is voor de structurele monitoring en evaluatie van Nationaal Programma Groningen. Het doel van onze evaluatie en monitoring van Nationaal Programma Groningen is om de effecten van het programma in kaart te brengen, maar ook om als onafhankelijke partij tussentijds te signaleren wat er goed gaat en wat er beter kan. Wij helpen de regio te leren en de impact van het programma zo groot mogelijk te maken. Onze intrinsieke motivatie om bij te dragen aan het toekomstperspectief voor Groningen en haar inwoners is daarbij een sterk verbindende factor.

E&E Advies is een adviesbureau geworteld in Groningen en helpt hoofdzakelijk partijen in het publieke domein de regionale economische structuur duurzaam te versterken en de energietransitie te versnellen. Diensten van het bureau zijn het bieden van ondersteuning bij beleids- en strategieontwikkeling, project- en programmamanagement en detacheringen, monitoring en evaluatie. E&E advies heeft veel ervaring met de monitoring en evaluatie van meerjarige programma's in de context van publiek-private samenwerkingen.

Sociaal Planbureau Groningen is een onafhankelijk kenniscentrum voor sociaal-maatschappelijke vraagstukken. Het planbureau is onderdeel van CMO STAMM. Het kenniscentrum signaleert en monitort trends en ontwikkelingen in het sociale domein en heeft als doel de provincie, gemeenten en maatschappelijke organisaties in Groningen te ondersteunen bij het maken van beleid en uitvoering daarvan in de praktijk. Specifieke expertise ligt op het terrein van leefbaarheid, participatie en welzijn en zorg. Het planbureau is zeer ervaren op het gebied van monitoring van meerjarige programma's, kwalitatief onderzoek en evalueren met burgers en andere stakeholders.

Aletta Advies is de adviestak van Aletta Jacobs School of Public Health (AJSPH) van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG). Aletta Advies vormt de brug tussen wetenschappelijk onderzoek en praktijkgerichte vraagstukken en is de ingang naar de wetenschappelijke kennis van de RUG, het UMCG, de Hanzehogeschool en de academische partners van AJSPH. Aletta Advies ondersteunt bij vraagarticulatie en adviseert over duurzame oplossingen waarbij state of the art kennis wordt toegevoegd of ontwikkeld. Aletta Advies heeft een netwerk van adviseurs en managers op het gebied van procesbegeleiding, implementatie, monitoring en effectmeting.

Bijlagen

Bijlage A: Beschrijving gebruikte indicatoren

NR.	INDICATOR	JAAR T+1 METING	BRON	DEFINITIE
E1	Bruto toegevoegde waarde Inclusief delfstoffenwinning	2019	CBS	Bruto toegevoegde waarde basisprijzen: BTW bruto, basisprijzen, mln euro, de toegevoegde waarde is gelijk aan het verschil tussen de productie (basisprijzen) en het intermediair verbruik (aankooprijzen) van een bedrijfseenheid.
E2	Bruto toegevoegde waarde exclusief delfstoffenwinning	2018	CBS	Bruto toegevoegde waarde basisprijzen: BTW bruto exclusief Delfstoffenwinning, basisprijzen, mln euro, de toegevoegde waarde is gelijk aan het verschil tussen de productie (basisprijzen) en het intermediair verbruik (aankooprijzen) van een bedrijfseenheid.
E3	Aantal banen per 1.000 inwoners	2020	LISA	Het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijdsgroep van 15-75 jaar.
E4	Aantal oprichtingen per 1.000 inwoners	2019	VNG	Het aantal nieuw opgerichte vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners in de leeftijdsgroep van 15- 75 jaar.
E5	Percentage snelgroeiende vestigingen	2019	VNG Waarstaatje-gemeente	Bedrijven met 10 of meer werknemers in het begin van het startjaar met een gemiddelde autonome groei van 10% per jaar of meer gemeten in aantal medewerkers, over een periode van 3 achtereenvolgende jaren. Getoond als het gemiddelde over een periode van 3 jaar.
E6	Percentage exporterende vestigingen	2019	VNG Waarstaatje-gemeente	Aantal exporterende vestigingen per 1.000 vestigingen. Vestigingen zijn getypeerd als exporterend wanneer zij goederen met een waarde van minimaal 5000 euro uitvoeren naar het buitenland, in het desbetreffende kalenderjaar. Getoond als het gemiddelde over een periode van 3 jaar.
E7	Interne O&O uitgaven	2020	Innovatie-monitor Noord-NL	Interne O&O uitgaven als percentage van de omzet, ten opzichte van Drenthe en Friesland.
E8	Investerings in materiële vaste activa per 1.000 vestigingen	2018	CBS	Investerings in materiele vaste activa per 1.000 vestigingen in mln euro.

NR.	INDICATOR	JAAR T+1 METING	BRON	DEFINITIE
W1	Netto arbeidsparticipatie	2020	CBS	Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking 15-75 jaar in de bevolking van dezelfde leeftijdsgroep (beroeps- en niet-beroepsbevolking).
W2	Mediaan van het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen in euro's	2018	CBS	Het mediaan gestandaardiseerd besteedbaar inkomen per huishouden, in euro's. Bij de berekening wordt gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van huishoudens. De mediaan is het middelste getal wanneer alle inkomens van laag naar hoog worden gesorteerd.
W3	Percentage uitstroom hbo en wo (t.o.v. totale uitstroom)	2019	CBS	Percentage gediplomeerden op hbo- en wo niveau ten opzichte van het totaal aantal gediplomeerden.
W4	Percentage werkloosheid	2020	CBS	De werkloze beroepsbevolking als percentage van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking. Personen van 15-75 jaar zonder betaald werk, die recent naar werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn.
W5	Sociaaleconomische status - rangorde	2019	RUG	Rangnummer in rangorde binnen Nederland. De indicator sociaaleconomische status is een samengestelde indicator voor gemeenten, waarbij de aandacht uitgaat naar de gemiddelde waarde van de huizen, het aandeel (sociale) huurwoningen, het aandeel bijstands- en arbeidsongeschiktheidsontvangers, het aandeel werklozen en het aandeel huishoudens met een laag inkomen, met een hoog inkomen en het gemiddeld inkomen per persoon in de gemeente. De indicator wordt uitgedrukt in ranking van de sociaaleconomische status ten opzichte van Nederland.
W6	Percentage huishoudens met problematische schulden	2020	CBS	Percentage huishoudens met problematische schulden.
W7	Aantal huishoudens met stapeling in voorzieningen (2 of meer) (per 1.000)	2020	VNG Waarstaatje- gemeente	Aantal huishoudens met twee of meer voorzieningen in het sociaal domein. Aantal huishoudens per 1000 huishoudens. Getoond als het gemiddelde over een periode van drie jaar.
W8	Hoogopgeleide bevolking	2019	CBS	Percentage van de bevolking van 15-75 jaar dat hoger onderwijs heeft afgerond (op het niveau van hbo of wo).
W9	Voortijdig schoolverlaters	2019	CBS	Leerlingen die in een gegeven jaar het onderwijs verlaten zonder startkwalificatie. Het gaat hierbij dus om de jaarlijkse aanwas. Een in Nederland gangbare leeftijdsgrens is 23 jaar bij schoolverlaten.
W10	Digitale vaardigheden (landelijk cijfer)	2020	Monitor Nederland Digitaal	Percentage inwoners dat toegang heeft tot internet.

NR.	INDICATOR	JAAR T+1 METING	BRON	DEFINITIE
L1	Leefbaarheidsscore	2018	Leefbaarometer	Score voor leefbaarheidssituatie op basis van meerdere sub-indicatoren, waarbij 1= zeer onvoldoende, 2=ruim onvoldoende, 3=onvoldoende, 4=zwak 5=voldoende, 6=ruim voldoende, 7=goed, 8- zeer goed, 9=uitstekend.
L2	Ervaren leefbaarheid	2020	Groninger Panel	Gemiddeld rapportcijfer voor de eigen ervaren leefbaarheid.
L3	Percentage inwoners met goede gezondheid	2018	CBS	Percentage van de bevolking van 19 jaar en ouder dat zijn eigen gezondheid als (zeer) goed beoordeelt.
L4	Kwaliteit van de woning	X	CBS	N.v.t.
L5	Tevredenheid met het leven	2019	CBS	Percentage van de bevolking van 18 jaar of ouder dat tevreden is met het leven.
L6	Tevredenheid met woning	2018	CBS	Het percentage particuliere huishoudens dat (zeer) tevreden is met de huidige woning. Cijfers per gemeente zijn alleen beschikbaar voor gemeenten met meer dan 100.000 inwoners en op COROP en provincie niveau.
L7	Tevredenheid met woonomgeving	2018	CBS	Het percentage particuliere huishoudens dat (zeer) tevreden is met de huidige woonomgeving. De woonomgeving is de omgeving en de buurt waarin een huishouden woont. Cijfers per gemeente zijn alleen beschikbaar voor gemeenten met meer dan 100.000 inwoners en op COROP en provincie niveau.

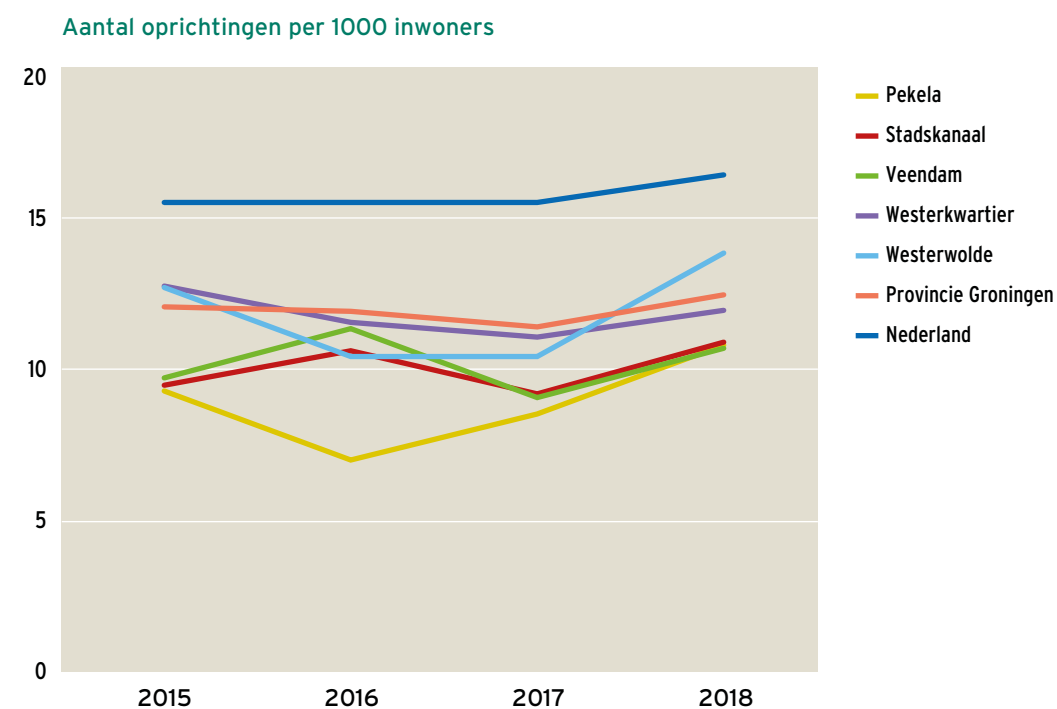
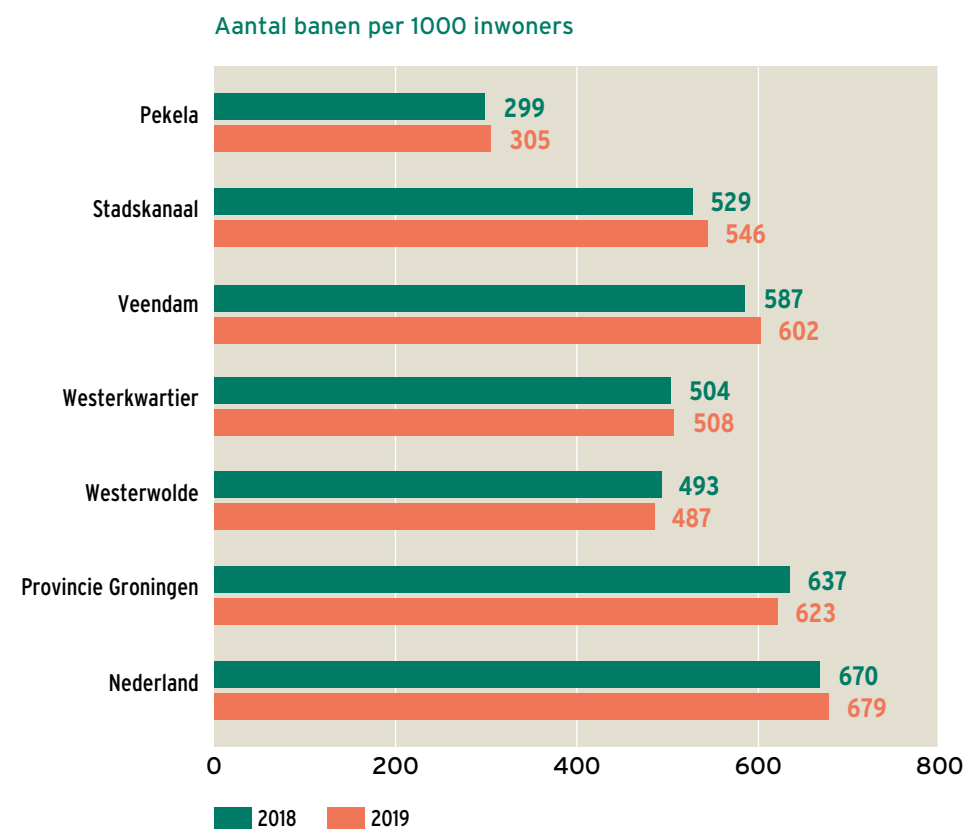
NR.	INDICATOR	JAAR T+1 METING	BRON	DEFINITIE
N1	Living Planet Index	2019	The Living Planet Data-base	De index van de trend in populatieomvang van voorkomende fauna in Groningen (1990 = 100). De LPI bevat soorten uit de soortgroepen broedvogels, dagvlinders, libellen, reptielen, amfibieën, zoetwatervissen en zoogdieren. De opgenomen waarde voor Nederland betreft de nationale index van de trend op basis van de in Groningen voorkomende soorten. Soorten die alleen in andere gebieden van Nederland voorkomen zijn hierin om een zuivere vergelijking te maken dus niet meegenomen.
N2	Ecosysteemkwaliteit (areaal) landnatuur provincies	2017	CLO	Aandeel landnatuur met een (vrij) hoge ecosysteemkwaliteit.
N3	Emissies van fijnstof naar lucht (PM2,5)	2019	CBS	Jaarlijks gemiddelde fijnstof emissie naar lucht, kg PM2,5.
N4	Broeikasgasemissies per inwoner inclusief elektriciteitsproductie	2019	CBS	Broeikasgasemissies (CO ₂ , CH ₄ , N ₂ O, HFK, PFK en SF ₆) in CO ₂ -equivalenten per inwoner, ton CO ₂ -equivalent per inwoner.
N5	Broeikasgasemissies per inwoner exclusief elektriciteitsproductie	2019	CBS	Broeikasgasemissies per inwoner exclusief elektriciteitsproductie, ton CO ₂ -equivalent per inwoner.
N6	Hittestress - warme nachten	2020	KNMI	Percentage stedelijk oppervlak in gemeente met minstens twee weken warme nachten per jaar (nachten met gemiddelde temperatuur boven 20 graden Celsius).
N7	Wateroverlast	2010	CLO	Het percentage oppervlak in een gebied waarin gemiddeld 2 tot 3 dagen per jaar 25 millimeter of meer neerslag valt, over een periode van 30 jaar.

NR.	INDICATOR	JAAR T+1 METING	BRON	DEFINITIE
BW1	Brede Welvaart Index	2020	CBS en RUG	Brede Welvaart Index in 2020. De minimale waarde is 0 en maximale waarde 1.
BW2	Rangschikking Brede Welvaart Index (0-100)	2020	CBS en RUG	Deze indicator wordt berekend op basis van de Brede Welvaart Index in een gemeente in 2020 en vervolgens verdeeld in 100 percentielgroepen. Gemeenten met een hoge Brede Welvaart Index zullen in een hoge percentielgroep terechtkomen. Naarmate de Brede Welvaart Index lager is, wordt een gemeente in een lagere groep ingedeeld. Deze indicator geeft de relatieve brede welvaart weer ten opzichte van de overige gemeenten in Nederland.

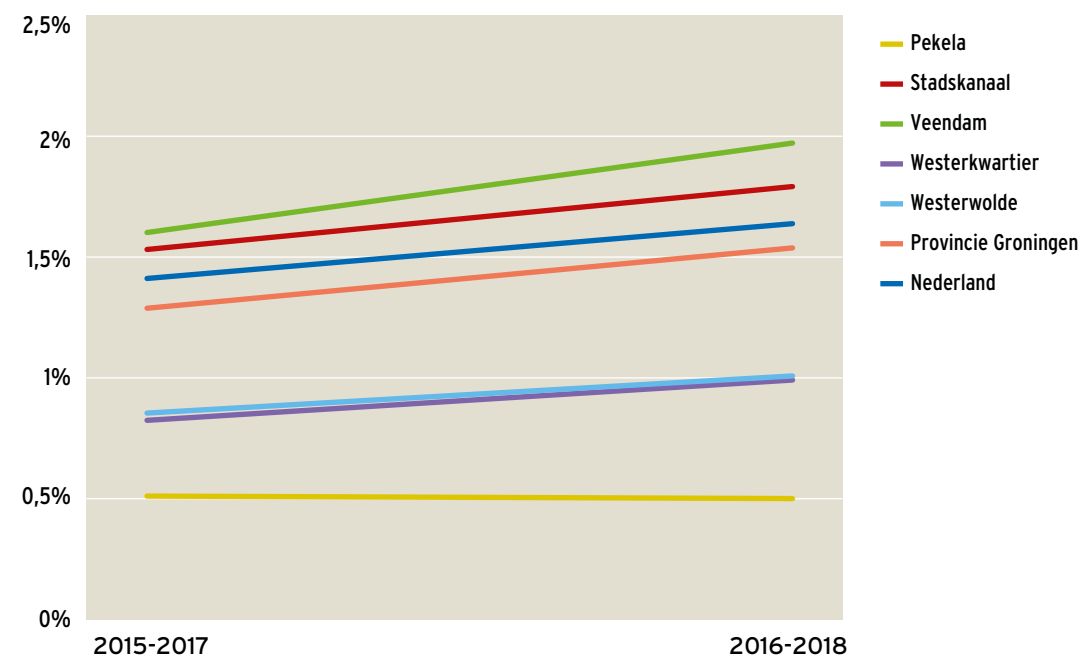
Bijlage B: Historische ontwikkeling indicatoren

In de nulmeting is ervoor gekozen om terug te blikken tot 4-5 jaar vóór de nulmeting om de nulsituatie van de regio beter te kunnen duiden en in de context te plaatsen. In deze bijlage presenteren we per indicator de trend tot 4-5 jaar vóór de nulmeting. Voor een paar indicatoren is slechts voor 1 jaar een cijfer bekend. Deze worden hieronder niet meegenomen.

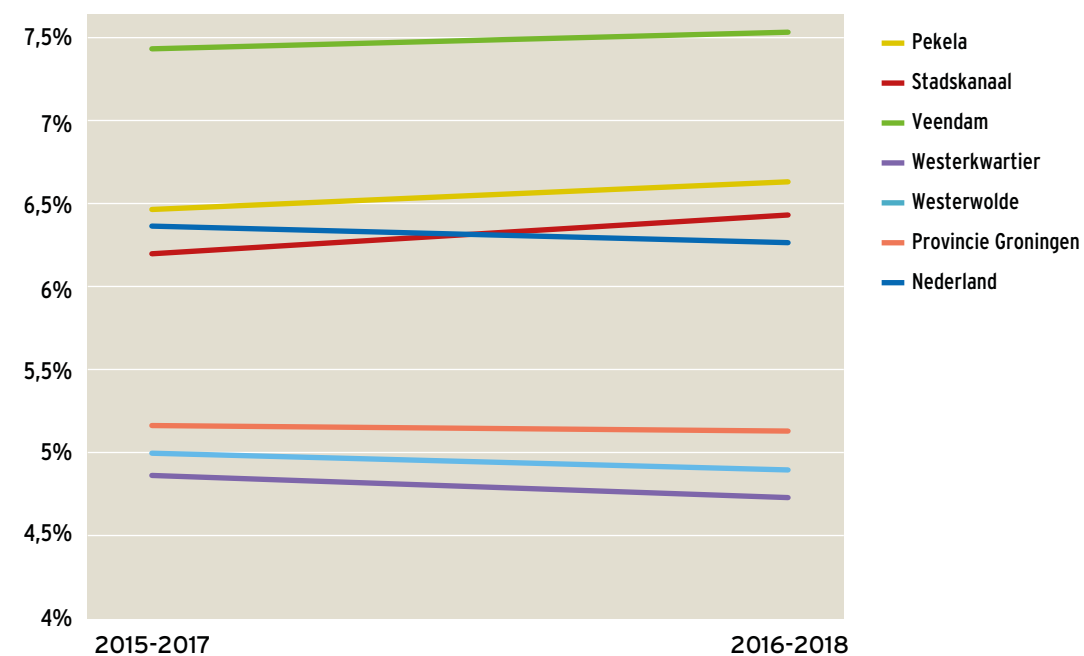

Percentage snelgroeiende vestigingen, gemiddelde over 3 jaar

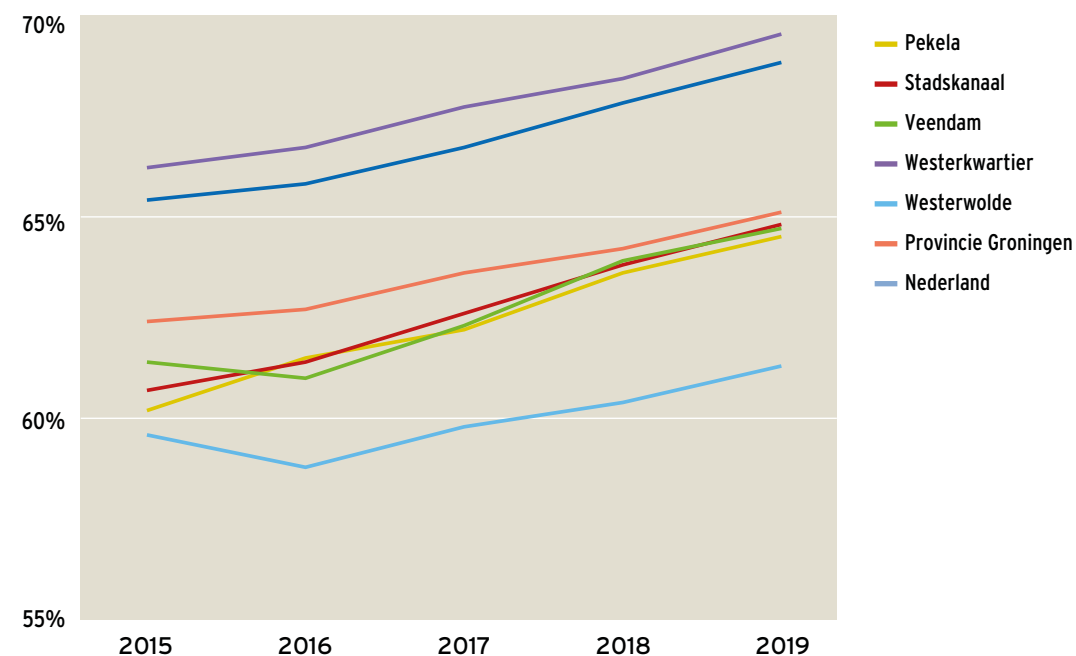

Percentage exporterende vestigingen, gemiddelde over 3 jaar

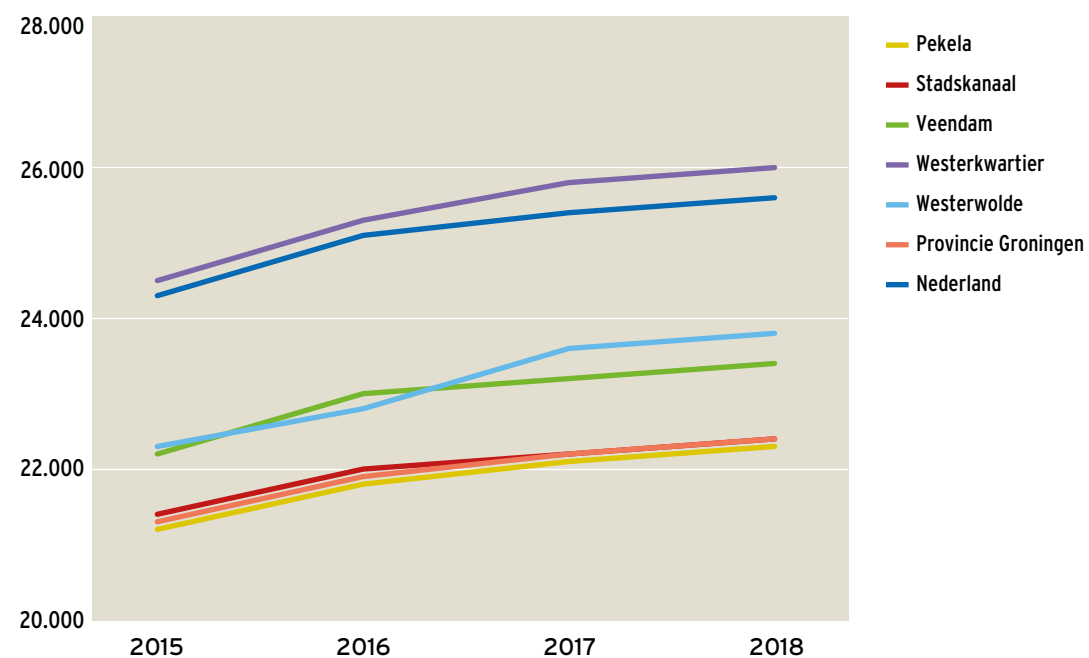

Netto arbeidsparticipatie

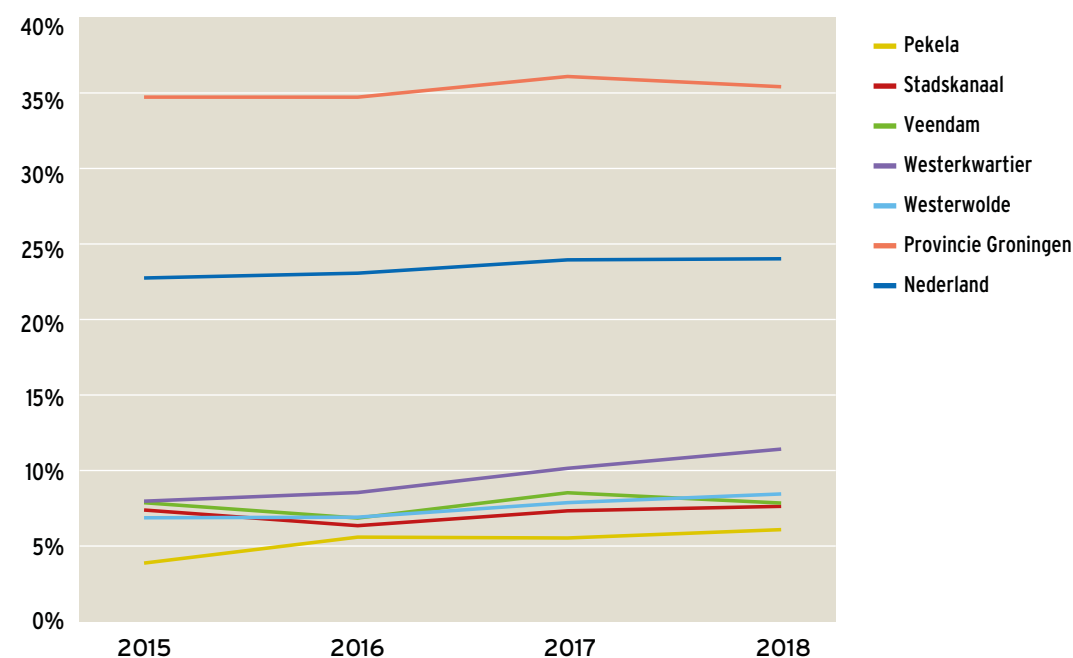

Mediaan van het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen in euro's

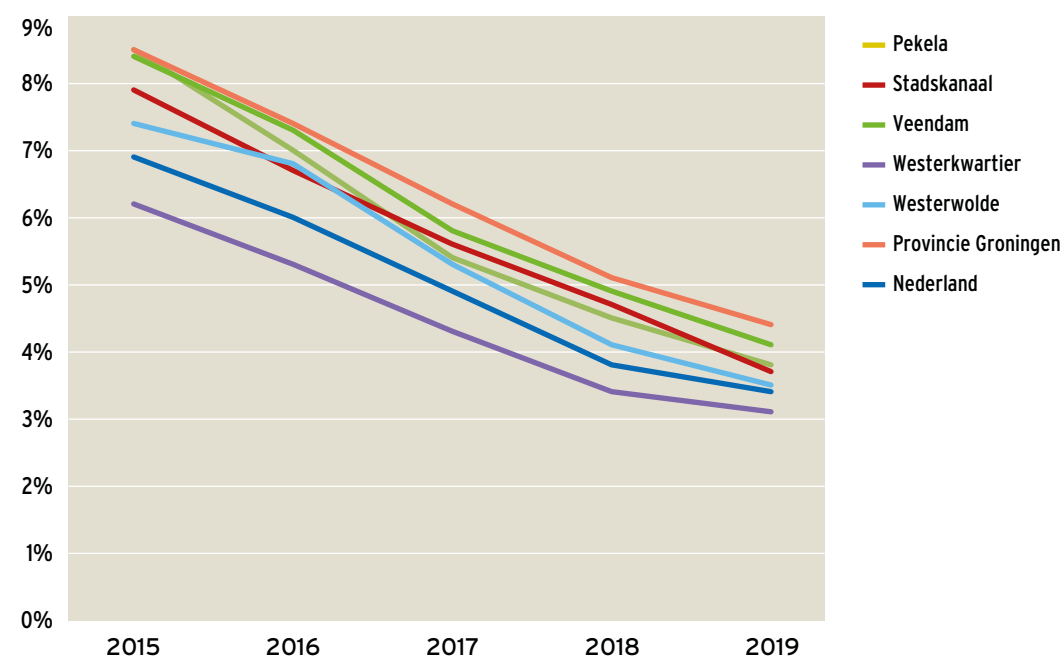

Percentage uitstroom hbo en wo t.o.v. totale uitstroom

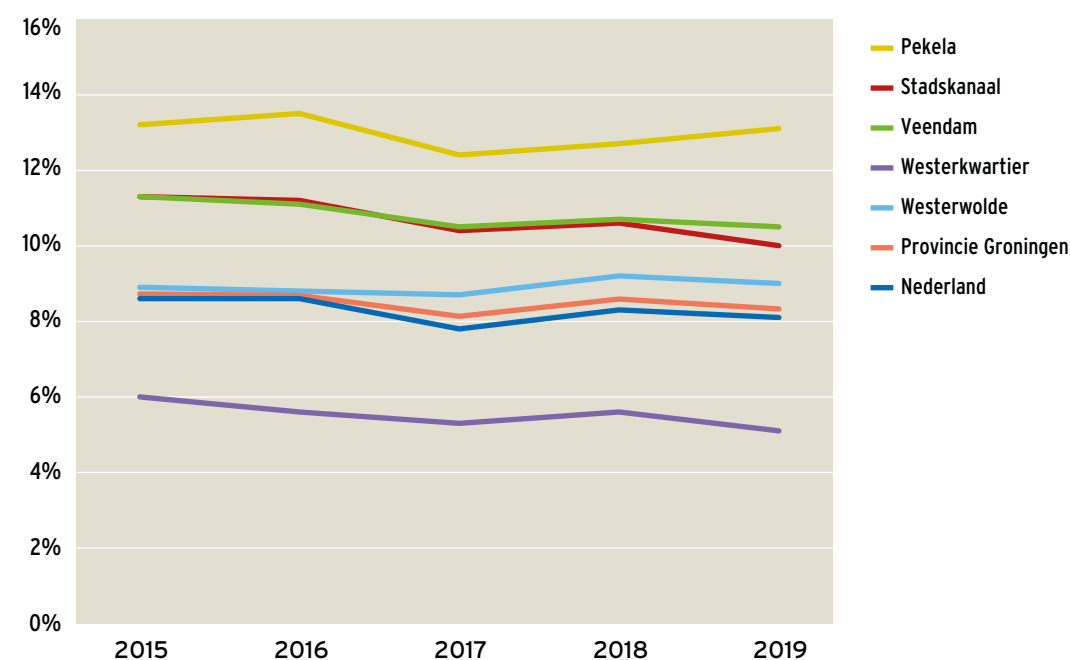

Percentage werkloosheid

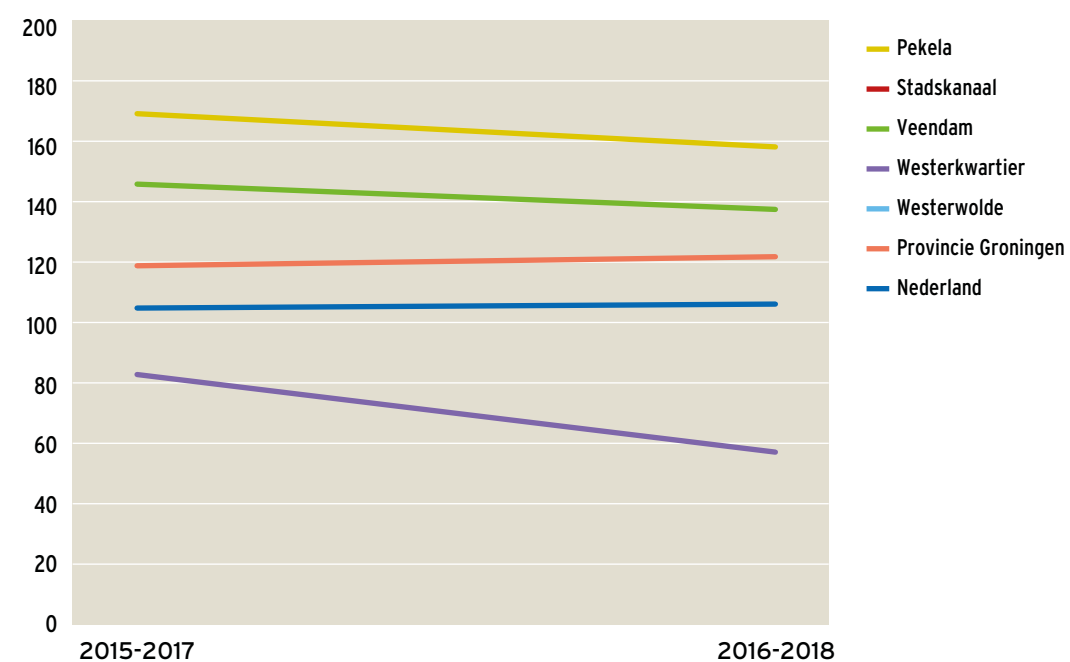

Percentage huishoudens met problematische schulden

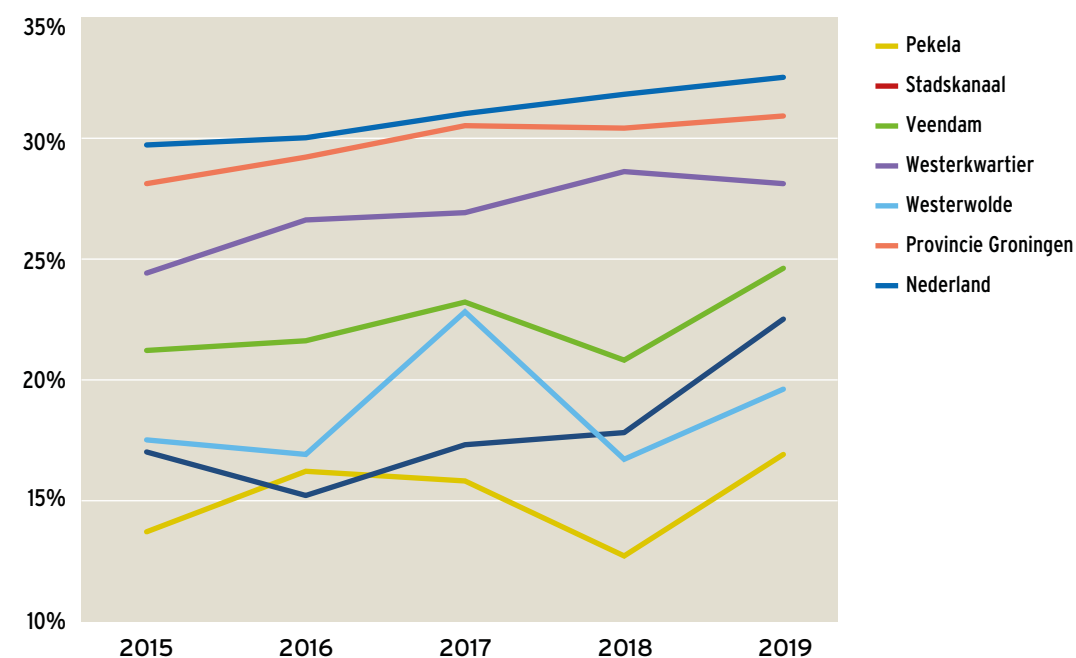

Aantal huishoudens met stapeling in voorzieningen (2 of meer) (per 1000), gem. over 3 jaar

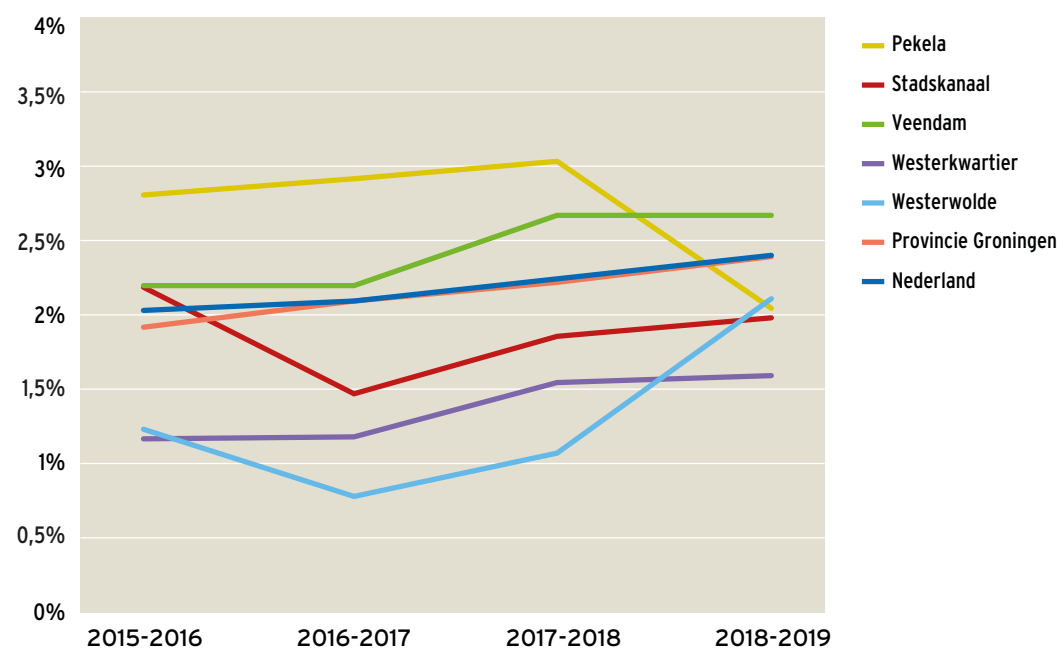

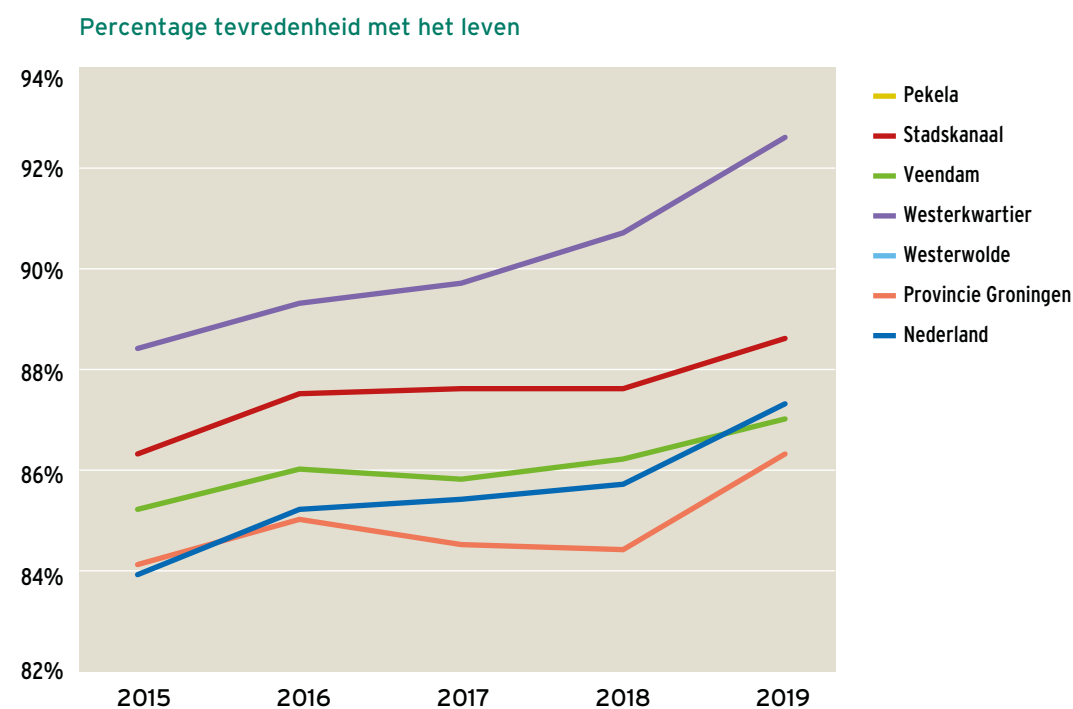
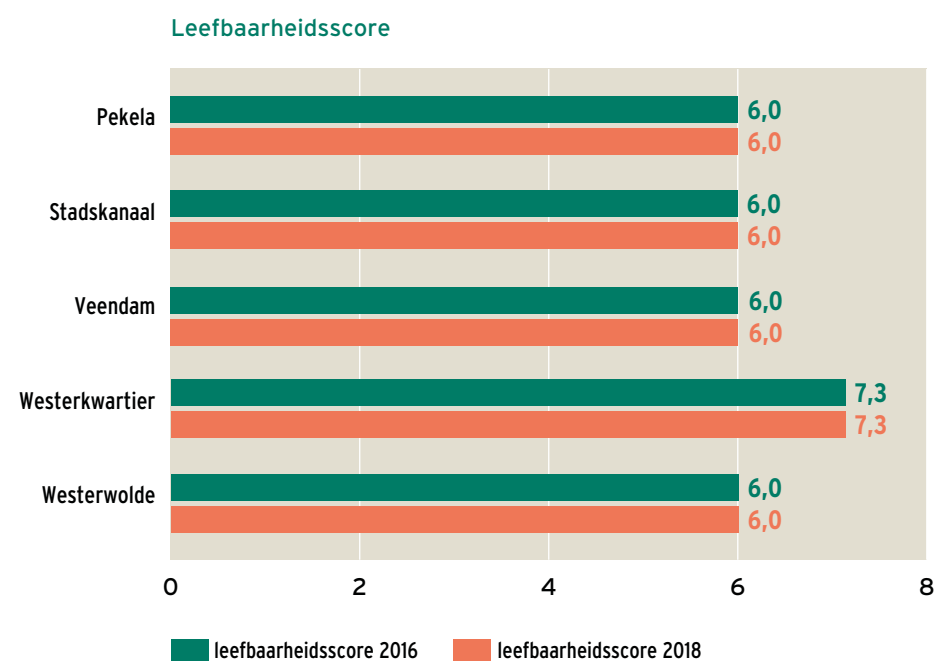

Percentage hoogopgeleiden

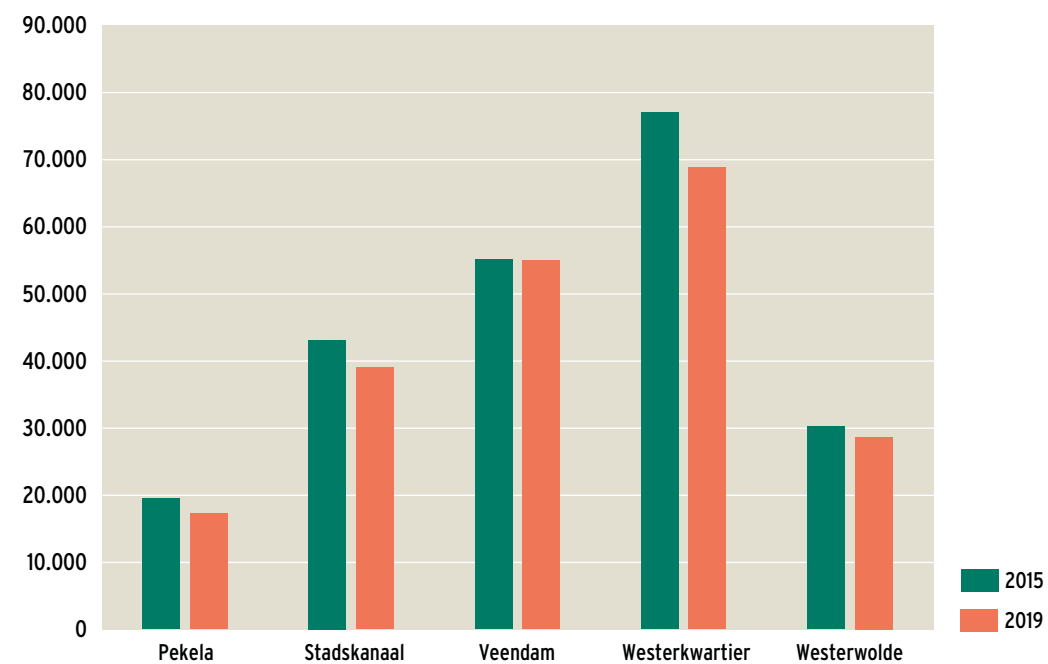
Percentage voortijdig schoolverlaters

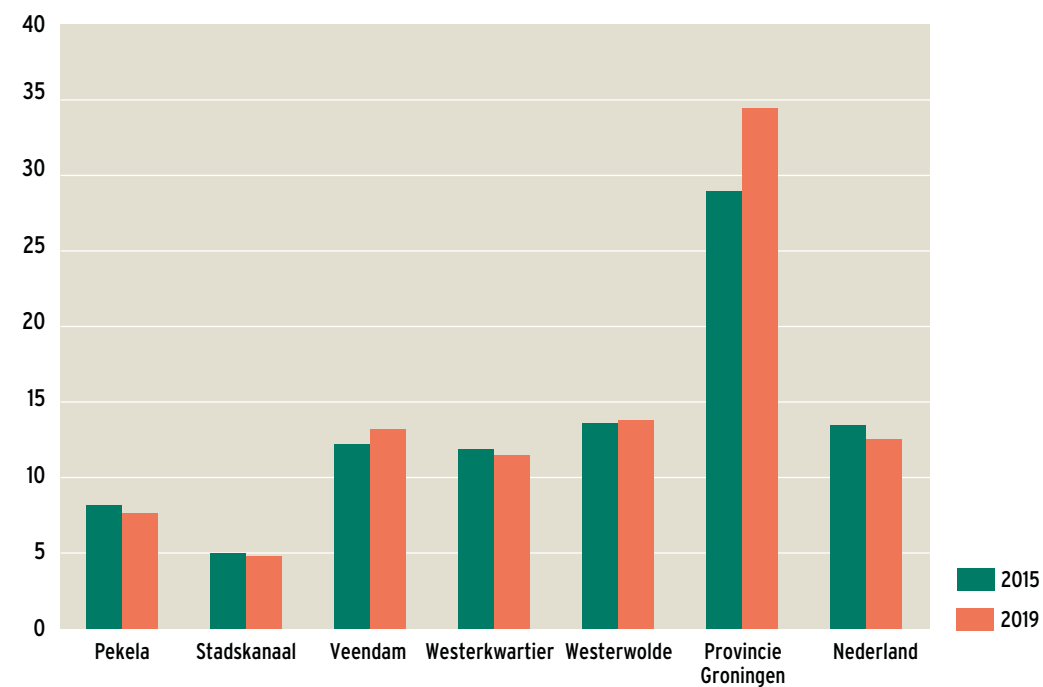

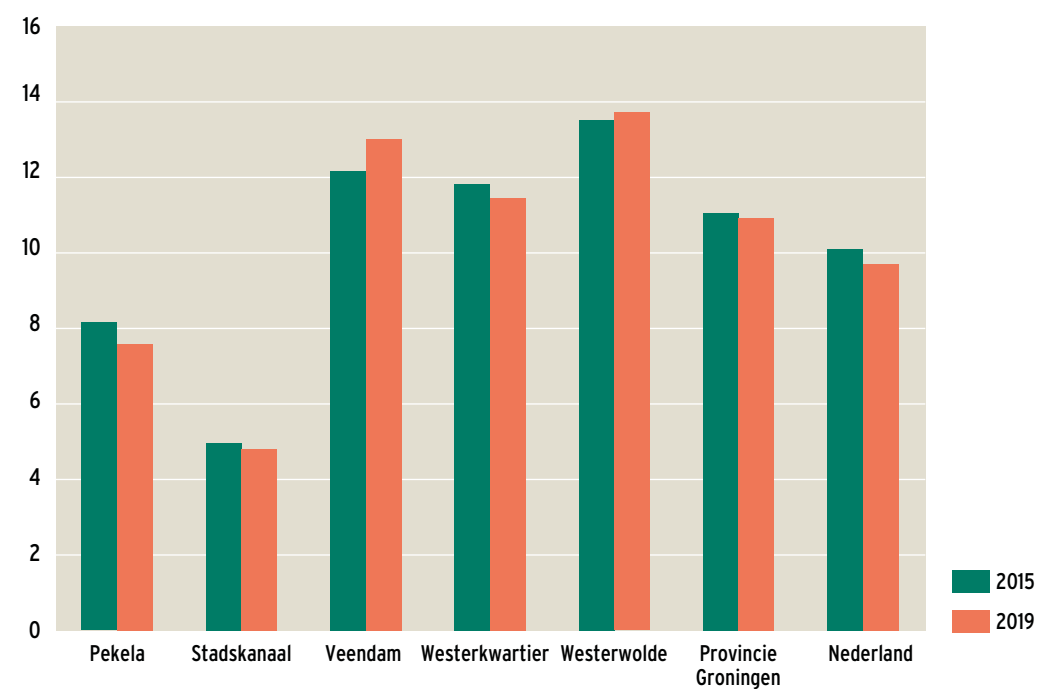
Emissies van fijnstof naar lucht (PM_{2,5})

Broeikasgasemissies per inwoner inclusief elektriciteitsproductie

Broeikasgasemissies per inwoner exclusief elektriciteitsproductie

Colofon

© 2021

ONDERZOEK EN TEKST

E&E advies

Sociaal Planbureau Groningen

Aletta Advies

ONTWERP

Peter Boersma

E&E advies

sociaal
planbureau
groningen

Aletta Advies

METEN EN LEREN VAN EFFECT EN IMPACT